

PROMOTIO DOCTORIS HONORIS CAUSA

PONTIFICIAE UNIVERSITATIS
CRACOVIENSIS
IOANNIS PAULI II

EMINENTISSIMUS CARDINALIS
ZENON GROCHOLEWSKI

CRACOVIAE, DIE XVI OCTOBRIS, ANNO DOMINI MMXIX

PROMOTIO DOCTORIS HONORIS CAUSA

PONTIFICIAE UNIVERSITATIS
CRACOVIENSIS
IOANNIS PAULI II

EMINENTISSIMUS CARDINALIS
ZENON GROCHOLEWSKI

EMINENTISSIMUS CARDINALIS
ZENON GROCHOLEWSKI
DOCTOR HONORIS CAUSA

PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVIENSIS
IOANNIS PAULI II

QUOD FELIX FAUSTUM FORTUNATUMQUE SIT
NOMINE ET AUSPICIIS

FRANCISCI PAPAE

SUMMI PONTIFICIS FELICITER REGNANTIS

^{NOS}
ARCHIEPISCOPUS MARCUS JĘDRASZEWSKI
ARCHIEPISCOPUS METROPOLITA PROVINCIAE CRACOVENSIS
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II MAGNUS CANCELLARIUS

ET
R. D. PROF. ADALBERTUS ZYZAK
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II
RECTOR MAGNIFICUS

ET
R. D. PROF. THOMAS ROZKRUT
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II
FACULTATIS IURIS CANONICI DECANUS ET PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

IUXTA ILLAM QUIDEM SENTENTIAM
A FACULTATE IURIS CANONICI PROLATAM

EX DECRETO
AMPLISSIMI EIUSDEM UNIVERSITATIS SENATUS
COLLEGIALITER PROBATO

IN
RMINENTISSIMUM AC REVERENDISSIMUM DOMINUM

ZENONEM GROCHOLEWSKI

**SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE CARDINALEM,
SACRAE CONGREGATIONIS DE INSTITUTIONE CATHOLICA PRAEPOSITUM EMERITUM,
DOCTOREM IURIS CANONICI ET PROFESSOREM UNIVERSITATUM**

QUI
CUM MAXIMIS SUCCESSIBUS CURAM ADDEBAT EXCOLENDAE DISCIPLINAE IURIS CANONICI
POST CONCILIUM VATICANUM II PROMULGATI

QUI
FIDELITER ET DEVOTE ECCLESIAE CATHOLICAE SERVIEBAT APUD EPISCOPOS ROMANOS,
ORDINATIM: PAULUM VI, IOANNEM PAULUM I, IOANNEM PAULUM II, BENEDICTUM XVI ET FRANCISCUM

QUI
SUMMAM CURAM PRAEHEBAT, UT IURISDICTIONE ECCLESIASTICA RECTE AGERET,
PRAECIPUE PLURIMA OPERA AD LEGEM FORI PROCESSUALEM SPECTANTIA PUBLICABAT
ET MULTOS ANNOS IN SUPREMO TRIBUNALI SIGNATURAE APOSTOLICAE LABORABAT

QUI
PRAEFFECTUS CONGREGATIONIS DE INSTITUTIONE CATHOLICA MAGNOPERE STUDEBAT,
UT INSTITUTA STUDIORUM SUPERIORUM CATHOLICA CRESCERENT

QUI
VERE BENEVOLLUS NOSTRAE PONTIFICIAE UNIVERSITATI ADVOCATUS EIUS ATQUE PATRONUS IN SEDE APOSTOLICA ERAT

QUI
CUM PATERNA SOLICITUDINE DOCTRINAM CATHOLICAM IN POLONIA AIGENS,
PONTIFICIAM ACADEMIAM THEOLOGICAM IN UNIVERSITATEM IOANNIS PAULI II
TRANSFORMANDAM ESSE CONSTITUIT ET FACULTATEM IURIS CANONICI EREXIT

QUI
MULTOS CONGRESSUS ET COLLOQUIA ACADEMICA IN POLONIA PARTICIPABAT
ATQUE CUM ALIIS PROFESSORIBUS IURIS CANONICI COLLABORABAT,
QUO LABORUM EORUM EFFECTA ATQUE SUCCESSUS IN MUNDO DIVULGABANTUR

PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II DOCTORIS HONORIS CAUSA

NOMEN ET TITULUM, IURA AC PRIVILEGIA HUIUS TITULO ATTINENTIA CONTULIMUS
ET PRO VERITATIS HUIUS EVENTUS TESTIMONIO
HOC DIPLOMA SIGILLO NOSTRO MAIORE MUNITUM EDIDIMUS

ACTUM ET DATUM CRACOVIAE DIE XVI MENSIS OCTOBRIIS ANNO DOMINI MMXX

R. D. PROF. ADALBERTUS ZYZAK
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II
RECTOR MAGNIFICUS

A. Zyzak

R. D. PROF. THOMAS ROZKRUT
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II
FACULTATIS IURIS CANONICI DECANUS ET PROMOTOR
RITE CONSTITUTUS

T. Rozkrut

ARCHIEPISCOPUS MARCUS JĘDRASZEWSKI
ARCHIEPISCOPUS METROPOLITA PROVINCIAE CRACOVENSIS
PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II
MAGNUS CANCELLARIUS

M. Jędraszewski

Kardynał Zenon Grocholewski

- 1939 Zenon Grocholewski urodził się 11 października w Bródkach (woj. poznańskie)
- 1957–1963 odbywa studia filozoficzno-teologiczne w Archidiecezjalnym Wyższym Seminarium Duchownym w Poznaniu
- 1963 26 maja przyjmuje święcenia kapłańskie z rąk abp. Antoniego Baraniaka
- 1963–1966 wikariusz w parafii Chrystusa Odkupiciela w Poznaniu
- 1966–1968 studia na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie zakończone licencjatem (złoty medal uczelni za pracę)
- 1972 studia na ww. Uniwersytecie zakończone doktoratem (złoty medal uczelni za pracę)
- 1974 kończy trzyletnie Studium Rotalne, zdobywając tytuł adwokata rotalnego

1972–1999 pełnione funkcje w najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej:

- 1972–1977 notariusz
- 1977–1980 kanclerz
- 1982–1998 sekretarz

1998–1999	prefekt tegoż Trybunału
1977	6 grudnia odznaczony godnością kapelana Jego Świątobliwości
1982	21 grudnia papież Jan Paweł II wynosi go do godności biskupa (biskup tytularny Agropoli)
1983	6 stycznia otrzymuje święcenia biskupie z rąk papieża
1991	16 grudnia zostaje mianowany arcybiskupem
2001	wyniesiony do godności kardynała diakona z kościołem tytularnym San Nicola in Carcere
2011	21 lutego jest promowany do rangi kardynała prezbitera

Praca w Kurii Rzymskiej

1982	członek komisji przygotowującej nowy Kodeks prawa kanonicznego
1983–1985	członek Komisji opracowującej projekt reformy Kurii Rzymskiej
1983–1999	członek Komisji Dyscyplinarnej Kurii Rzymskiej
1984–2000	konsultor Papieskiej Rady do interpretacji Teksztów Prawnych, a od 2000 roku członek tejże Rady
1988–1999	przewodniczący Komisji dotyczącej Adwokatów Stolicy Apostolskiej i przy Kurii Rzymskiej
1989–2001	członek Papieskiego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych

Biografia

- 1999 zostaje członkiem Kongregacji Biskupów
- 1998–1999 prezes Sądu Kasacyjnego Państwa Watykańskiego
- 1999 15 listopada Jan Paweł II mianuje abp. Zenona Grocholewskiego prefektem Kongregacji Edukacji Katolickiej
- 2000 członek Komisji Prawnej powołanej „ad hoc” dla studium nowego „Prawa Fundamentalnego” Państwa Watykańskiego
- 2001 zostaje członkiem Kongregacji Doktryny Wiary
- 1999–2013 przewodniczący Papieskiego Działu Powołań Kapłańskich i Stałej Komisji Międzydykasterialnej ds. formacji Kandydatów do Zakonów oraz Stałej Komisji Międzydykasterialnej ds. Równomiernego Rozmieszczenia Kapłanów w Świecie
- 2003–2010 członek Rady Specjalnej dla Oceanii Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów
- 2005–2016 członek Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów
- 2006–2017 członek Kongregacji Ewangelizacji Narodów
- 2010–2012 członek Komitetu koordynującego obchody dwudziestolecia publikacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego*
- 2015 papież Franciszek przyjmuje rezygnację kard. Zenona Grocholewskiego z urzędu prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej

Działalność akademicka

- 1974–1982 współorganizuje na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, wraz z prof. Ignacio Gordone, międzynarodowe kursy pt. *Renovationis canonicae pro iudicibus*
- 1975–1999 wykładowca na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego (prowadzi kursy z prawa małżeńskiego i kanonicznego prawa procesowego)
- 1980–1984 prowadzi wykłady z kanonicznego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie
- 1986–1998 wykładowca w Studium Rotalnym w Rzymie (wykłady z zakresu sprawiedliwości administracyjnej)
- 1999–2015 pełni urząd Wielkiego Kanclerza Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego wraz ze złączonymi z nim: Papieskim Instytutem Biblijnym, Papieskim Instytutem Muzyki Sakralnej, Papieskim Instytutem Archeologii Chrześcijańskiej, Papieskim Instytutem Studiów Arabskich i Islamistycznych, będąc równocześnie Patronem Papieskiego Wyższego Instytutu Łaciny

UCHWAŁA NR 24/2019
SENATU
UNIwersYTETU PAPIESKIEGO
JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

z dnia 15 kwietnia 2019 r.
w sprawie

nadania tytułu doktora honoris causa
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
Jego Eminencji Ks. Kardynałowi
prof. dr. Zenonowi Grocholewskiemu –
emerytowanemu Prefektowi
Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej

W oparciu o §27 pkt 12 Statutu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, w zw. z art. 51 konstytucji apostolskiej „Veritatis gaudium” o uniwersytetach i wydziałach kościelnych z 8 grudnia 2017 r. na wniosek Rady Wydziału Prawa Kanonicznego, po uzyskaniu aproba-cji Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej, a także na pod-stawie pozytywnych recenzji ks. prof. dr. hab. Henryka Stawniaka oraz ks. prof. dr. hab. Józefa Krzywdy, Senat UPJPII uchwała, co następuje:

§1

Nadaje się JE Ks. Kardynałowi prof. dr. Zenonowi Grocholewskiemu – emerytowanemu Prefektowi Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, w szczególności za:

- znaczony wybitnymi osiągnięciami naukowymi wkład włożony w rozwój dyscypliny naukowej posoborowego prawa kanonicznego;
- wierną i ofiarną służbę Kościołowi powszechnemu u boku kolejnych Biskupów Rzymskich – Pawła VI, Jana Pawła I, Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka;
- głęboką troskę o poprawne funkcjonowanie sądownictwa kościelnego, w szczególności poprzez liczne publikacje z kościelnego prawa procesowego oraz wieloletnią pracę w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej;
- niezwykle zaangażowanie wkładane w rozwój katolickiego szkolnictwa wyższego w czasie pełnienia funkcji prefekta Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej;
- wieloletnią, prawdziwą życzliwość okazywaną naszej papieskiej Uczelni oraz bycie rzecznikiem jej interesów w Stolicy Apostolskiej;
- ojcowskie zatroskanie o katolicką naukę w Polsce przejawiające się w pozytywnej decyzji dotyczącej przekształcenia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie oraz erygowanie Wydziału Prawa Kanonicznego na UPJPiI,

Uchwała

- profesorską solidarność ze środowiskiem kanonistów polskich skutkującą upowszechnianiem ich dorobku i osiągnięć na świecie oraz uczestniczenie w licznych konferencjach naukowych w Polsce.

§2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak
rektor

ks. prof. dr hab. Józef Krzywda CM
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Opinia

*w sprawie nadania godności doktora honoris causa
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II
Jego Eminencji ks. kard. Zenonowi Grocholewskiemu*

Curriculum Vitae

Zenon Grocholewski urodził się 11 października 1939 roku, w miejscowości Bródki (woj. poznańskie), z rodziców Stanisława i Józefy z domu Stawińska, jako trzeci z czworga potomstwa.

Po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Archidiecezjalnym Wyższym Seminarium Duchownym, w Poznaniu, 26 maja 1963 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk abp. Antoniego Baraniaka.

Pierwsze trzy lata pracował jako wikariusz w poznańskiej parafii Chrystusa Odkupiciela. W roku 1966 rozpoczął studia na Wydziale Prawa Kanonicznego w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, które ukończył (po

dwóch latach) licencjatem z wyróżnieniem (złoty medal Uniwersytetu). Dalsze studia uniwersyteckie, ukończone w 1972 roku, zostały zwieńczone doktoratem (*summa cum laude*) oraz przyznaniem z tej okazji, złotym medalem papieskim. Następnie podejmuje i kończy w 1974 roku Studium Rotalne, uzyskując tytuł adwokata rotalnego.

W czasie odbywanych studiów ks. Zenon Grocholewski oddaje się pracy duszpasterskiej – między innymi we Włoszech i w Niemczech.

W latach 1972–1999 otrzymuje kolejno szereg nominacji na urzędy w Kurii Rzymskiej: w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej, najpierw jako notariusz (1972–1977), następnie jako kanclerz (1977–1982). Od 1982 do 1998 roku pełni urząd sekretarza, aby w dniu 5 października 1998 roku przyjąć nominację prefekta tegoż Trybunału, piastując go do 15 listopada 1999 roku.

W międzyczasie, pełniąc wymienione wyżej urzędy, otrzymuje 6 grudnia 1977 roku nominację na kapelana Jego Świątobliwości, a następnie 21 grudnia 1982 roku przyjmuje z rąk papieża Jana Pawła II sakrę biskupią. 16 grudnia 1991 roku otrzymuje godność arcybiskupią.

Po ukończeniu urzędowania w charakterze prefekta w Najwyższym Trybunale Sygnatury, 15 listopada 1999 roku przyjmuje nominację na urząd prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, który to urząd piastuje do 8 czerwca 2015 roku, przechodząc – po 16 latach służby Kościołowi na wymienionych urzędach – na emeryturę.

21 lutego 2001 roku Jan Paweł II włącza ks. abp. Zenona Grocholewskiego do grona kardynałów Kościoła.

Kardynał Zenon Grocholewski pełnił także, prócz wymienionych wyżej urzędów w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej i Kongregacji Edukacji Katolickiej, inne liczne urzędy, funkcje i zadania w Kurii Rzymskiej oraz w wielu wyższych uczelniach w Rzymie.

Urzędy, funkcje i zadania w Kurii Rzymskiej

Bierze udział w zadaniach związanych ze studium i przygotowaniem wraz z Ojcem Świętym projektu nowego Kodeksu prawa kanonicznego.

W latach 1983–1985 jako członek Komisji, której przewodzi Ojciec Święty, oddaje się pracy nad reformą Kurii Rzymskiej oraz nad redakcją podstawowego Prawa Państwa Watykańskiego.

Od 1983–1999 roku jest członkiem Komisji Dyscyplinarnej Kurii Rzymskiej.

W latach 1984–2000 pełni funkcję konsultora Papieskiej Rady do interpretacji Tekstów Prawnych, a od 2000 roku wchodzi w skład członków tejże Rady.

Od 1988–1999 roku jest przewodniczącym Komisji dotyczącej Adwokatów Stolicy Apostolskiej i przy Kurii Rzymskiej.

W latach 1989–2001 jest członkiem Papieskiego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych.

Od 1998 do 1999 roku pełni urząd prezesa Sądu Kasacyjnego Państwa Watykańskiego.

W roku 2000 zostaje członkiem Komisji Prawnej powołanej *ad hoc* dla studium nowego Prawa Fundamentalnego Państwa Watykańskiego.

W latach 1999–2013 pełni urząd przewodniczącego Papieskiego Dzieła Powołań Kapłańskich i Stałej Komisji Międzydykasterialnej ds. formacji Kandydatów do Zakonów oraz Stałej Komisji Międzydykasterialnej ds. Równomiernego Rozmieszczenia Kapłanów w Świecie.

W latach 2003–2010 był członkiem Rady Specjalnej dla Oceanii Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów.

Od 2005 do 2016 roku był członkiem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów; od 2006 do 2017 roku członkiem Kongregacji Ewangelizacji Narodów.

W latach 2010–2012 był członkiem Komitetu koordynującego obchody dwudziestolecia publikacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego*.

*Wysłannik specjalny Ojca Świętego
(legat papieski)*

7 czerwca 1998 roku, jako wysłannik specjalny Jana Pawła II w jego imieniu konsekrował pierwszy kościół katolicki w Almaty (Kazachstan).

28 kwietnia 2002 roku, wysłannik specjalny Jana Pawła II do Rawenny na obchody millennium wyjazdu świętych Benedykta i Jana do Europy Wschodniej.

13–14 listopada 2004 roku, wysłannik specjalny Jana Pawła II do Benewentu na zamknięcie obchodów 1000-lecia św. Benedykta z Benewentu i Towarzyszy.

28 stycznia 2011 roku, Manila, wysłannik specjalny Ojca Świętego Benedykta XVI na obchody 400-lecia Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza.

26 czerwca 2011 roku, Włocławek, jako wysłannik specjalny Ojca Świętego Benedykta XVI przewodniczył obchodom 600-lecia konsekracji katedry włocławskiej.

8 listopada 2015 roku, Łask, jako wysłannik specjalny Ojca Świętego Franciszka przewodniczył obchodom 500-lecia sprowadzenia przez prymasa Polski Jana Łaskiego z Watykanu płaskorzeźby Matki Bożej czczonej w kolegiacie łaskiej.

18 maja 2016 roku, Toruń, jako wysłannik specjalny Ojca Świętego Franciszka konsekrował nowy kościół poświęcony Maryi Gwieździe Nowej Ewangelizacji i Świętemu Janowi Pawłowi II.

24–26 maja 2016 roku, Grodno, jako wysłannik specjalny Ojca Świętego Franciszka uczestniczył w Krajowym Kongresie Eucharystycznym z okazji 25-lecia utworzenia diecezji w Grodnie i innych diecezji na Białorusi.

13 maja 2017 roku, Świdnica, jako wysłannik specjalny Ojca Świętego Franciszka koronował w katedrze obraz Maryi *Salus infirmorum* [Uzdrowienie chorych].

27 maja 2018 roku, Piekary Śląskie, jako wysłannik specjalny Ojca Świętego Franciszka przewodniczył Mszy Świętej podczas dorocznej pielgrzymki mężczyzn,

z okazji 700-lecia konsekracji Sanktuarium Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej.

Urzędy i zadania akademickie

W latach 1974–1982 ks. kard. Zenon Grocholewski współorganizował na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, wraz z prof. Ignacio Gordonem, międzynarodowe kursy pt. *Renovationis canonicae pro iudicibus*.

W latach 1975–1999 jest wykładowcą na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego (prowadzi kursy z prawa małżeńskiego i kanonicznego prawa procesowego).

Od roku 1980 do 1984 prowadzi wykłady z kanonicznego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie.

W latach 1986–1998 jest wykładowcą w Studium Rotalnym w Rzymie (wykłady z zakresu sprawiedliwości administracyjnej).

Od roku 1999 do 2015 pełni urząd Wielkiego Kanclerza Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego wraz ze złączonymi z nim: Papieskim Instytutem Biblijnym, Papieskim Instytutem Muzyki Sakralnej, Papieskim Instytutem Archeologii Chrześcijańskiej, Papieskim Instytutem Studiów Arabskich i Islamistycznych, będąc równocześnie Patronem Papieskiego Wyższego Instytutu Łaciny.

Prelekcje i referaty naukowe

Odbywając liczne podróże do różnych krajów, kard. Zenon Grocholewski, wygłaszał na wielu uczelniach i instytucjach referaty, służąc także w trakcie spotkań swoim doświadczeniem z pracy w urzędach Kurii Rzymskiej.

Spośród licznych podróży i misji naukowych należy wymienić najważniejsze z nich, do takich krajów, jak: Italia, Polska, Francja, Niemcy, Holandia, Austria, Hiszpania, Portugalia, Szwajcaria, Słowacja, Czechy, Malta, Węgry, Rumunia, Chorwacja, Albania, Bośnia i Hercegowina, Serbia, Rosja, Białoruś, Ukraina, Kanada, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Brazylia, Argentyna, Kolumbia, Chile, Wenezuela, Meksyk, Republika Dominikańska, Tajwan, Tajlandia, Filipiny, Indie, Korea Południowa, Liban, Republika Demokratyczna Kongo, Angola, Kenia, Kamerun, Izrael.

*Dorobek naukowy –
w szczególności publikacje książkowe*

W naukowym dorobku, liczącym ponad 1500 publikacji, odnoszącym się zwłaszcza do dziedziny kanonicznego prawa procesowego i małżeńskiego, występują liczne tłumaczenia w różnych językach i reedycjach (wśród nich recenzje naukowe) w językach: włoskim, łacińskim, polskim, słowackim, niemieckim, angielskim, francuskim, hiszpańskim, portugalskim, rosyjskim, czeskim,

węgierskim, chorwackim, białoruskim, rumuńskim. Począwszy od 2000 roku ukazały się także publikacje naukowe i popularnonaukowe z dziedziny edukacji i teologii pastoralnej.

Publikacje książkowe i wystąpienia publiczne zasługujące na szczególną uwagę:

De exclusione indissolubilitatis ex consensu matrimoniali eiusque probationem, Neapol 1973

Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem, vol. 1 (współautor I. Gordon), Roma 1977, vol. 2, Roma 1980

Dilexit iustitiam. Studia in honorem Aurelii Card. Sabattani, a cura di Z. Grocholewski, V. Cárcel, Città del Vaticano 1984

Štúdie z procesného kanonického práva, Spišská Kapitula 1995
Filozofia práva w nauczaniu Jana Pawła II, Poznań 1996 (wydane również w formie artykułów i broszur w licznych językach)

Postup pri preložení a odvolaní farára, Bratislava 1999

Tanulmányok az egyházi házasság-és periogról, Budapest 2000

Univerzita a Cirkev na začiatku tretieho milénia, Spišská Kapitula – Ružomberok 2002 (tekst poszerzony i przetłumaczony na j. portugalski, São Paulo 2004)

Jan Paweł II w służbie Kościołowi i Światu, Poznań 2003

Juan Pablo el Magno. Una Personalidad que es un veto, Bogotá 2005

La legge naturale nella dottrina della Chiesa, a cura di L. Cirillo, Consult-Editore, Roma 2008 (problematyka ostatej pozycji została opublikowana także w formie

- artykułów w j. francuskim, polskim, hiszpańskim,
oraz w formie książki w j. rosyjskim i słowackim)
- Umysł otwarty na wiedzę, serce – na dobro* (wywiady), Wyższa
Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruń 2008
- Refleksje na temat prawa*, Wydawnictwo Homo Dei, Kraków
2000
- Universitatea azi Universităt heute*, Editura Fundatiei pentru
Studi Europee, Cluj-Napoca 2010
- El significado de una Universidad Eclesiástica ante La LLa-
mada a la Nueva Evangelización*, Publicaciones
San Dámasco – Facultad de Teología, Madrid 2011
(Subsidia 34)
- Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, Szkoła Wyższa im.
Bogdana Jańskiego, Warszawa 2013
- Educación y fe*, Universidad Católica de Salta, Salta 2013
- Katolisch-Theologische Fakultäten zwischen „Autonomie“
der Universität und kirchlicher Bindung*, Hrsg.
Z. Grocholewski, F. Bechina, L. Müller, M. Krut-
zler, Be&Be Verlag, Heiligenkreuz im Winerwald
2013
- Umiłowanie Boga – najwyższą mądrością*, w: Kardynał Zenon
Grocholewski, *Umiłowanie Boga – najwyższą mą-
drością* (Nagroda im. Księdza Idziego Radziszew-
skiego), Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uni-
wersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2013,
s. 31–48 (Wykłady i Przemówienia, 65)
- Identidad y misión de la escuela católica: el ordenamiento canó-
nico*, Ediciones Universidad San Dámaso, Madrid
2014 (Subsidia Canónica, 14)

- Bł. Edmund Bojanowski w dynamizmie twórczej miłości*, Wydawnictwo „Święty Wojciech”, Poznań 2014
- Maryjo, Matko polskiej mowy* (Homilia w Piekarach Śląskich, 25 maja 2014), „Wiadomości Archidiecezjalne. Organ Urzędowy Archidiecezji Katowickiej” 82 (2014) nr 5, s. 193–200
- Ukazywać światu Chrystusa. Wywiad z kardynałem Zenonem Grocholewskim przeprowadzony przez S. Jaskiewiczą*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2015
- Hacer Teología: fascinación y riesgos*, Publicaciones Universidad Pontificia, Salamanca 2015
- Bł. Sancja Szymkowiak. Postanowiła zostać świętą*, Wydawnictwo „Święty Wojciech”, Poznań 2017
- Potrzeba uzdrowienia duchowego we współczesnym świecie* (Kazanie podczas uroczystej koronacji obrazu Matki Bożej Świdnickiej w katedrze świdnickiej, 13 maja 2017), „Świdnickie Wiadomości Kościelne” 14 (2017) II, s. 117–124 (także w: *Koronacja obrazu Matki Bożej Świdnickiej. Legat Papieża Franciszka Zenon kardynał Grocholewski w Diecezji Świdnickiej*, Świdnica 2017, s. 57–62; bp I. Dec, *Siejba Słowa*, tom L: *Idźcie i głosście*, część II, Świdnica 2019, s. 494–501)
- Presentación: Jesús el único Sumo Sacerdote*, w: M. Moronta Rodríguez, *El Sacerdocio de la Nueva Alianza. Manual de la teología del sacerdocio*, Fondo Editorial Sanmiguel, San Cristóbal 2017, s. 7–10
- Warunki tworzenia ładu moralnego*, „Prawo i Kościół” 9 (2017), s. 9–22

- P. Ignacio Gordon, S.J. e la deontologia dell'insegnamento del diritto canonico*, „Periodica de Re Canonica” 107 (2018), s. 359–365
- Das Kirchenrecht im Dienst der vollen Wahrheit über den Menschen*, w: *Zenon Kardinal Grochowski – Bibliographie und Biographie*, Hrsg. E. Güthoff, Peter Lang Verlag, Berlin 2018, s. 197–202 (Adnotationes in *Ius Canonicum* hrsg. von Elmar Güthoff und Karl-Heinz Selge, 56)
- Importanza e caratteristiche degli studi biblici*, „Educatio Catholica” 4 (2018) IV, s. 161–172
- Miłość jest najbardziej twórczym elementem wychowania* (Kazanie podczas Mszy św. z okazji rozpoczęcia Roku Jubileuszowego Zakonu Pijarów, Kraków 26 listopada 2016), w: *Kalasantyński Rok Jubileuszowy*, red. J. Matras, B. Weber, J. Wolan, Kraków 2018, s. 26–34
- Omelia durante la Santa Messa in occasione del 38° anniversario della morte del Servo di Dio József Card. Mindszenty (Roma, Santo Stefano Rotondo, 4 maggio 2013), w: *In memoriam Card. Mindszenty. Omelie a Roma (1999–2018)*, a cura di L. I. Németh, Società di Santo Stefano, Budapest 2018, s. 102–108.
- Między sprawiedliwością a miłością* (wywiad, rozmawia A. Pawlaszczyk), „Gość Niedzielny” 27 maja 2018, s. 20–22.
- Wstęp – Introduction – Introduzione*, w: G. Gałązka, *Święty Jan Paweł II i Jego Europa – Saint John Paul II and*

- His Europe – San Giovanni Paolo II e la Sua Europa*, Michelaneum, Marki (Poland) 2018, s. 17–19
- Maryja – Matką Sprawiedliwości i Miłości Społecznej* (Homilia wygłoszona w roli Legata Papieskiego podczas dorocznej pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców do sanktuarium Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich, w siedemsetną rocznicę konsekracji tego Sanktuarium, 27 maja 2018), „Wiadomości Archidiecezjalne. Organ Urzędowy Archidiecezji Katowickiej” 86 (2018) nr 5, s. 370–375
- Matka Sprawiedliwości i Miłości*, „Idziemy” 2018 nr 24, s. 28–29
- Dobrzy czy liczni?* (wywiad, rozmawia H. Zieliński), „Idziemy” 2018 nr 36, s. 14–16
- Relazione su due interviste concesse a A. Cardia per la „Radio Maria” italiana negli anni 2000 e di 2003, w: A. Cardia, *I santi ci sono nella Curia Romana ed io li ho incontrati*, Roma 2018, s. 57–59
- Trzeba uczyć wolności* (wywiad udzielony K. Cegielskiej), „Nasz Dziennik” 10 lipca 2018, s. 10
- Tutaj kształtuje się wolność* (Homilia w czasie 27. Pielgrzymki Radia Maryja na Jasną Górę, 8 lipca 2018), „Nasz Dziennik” 11 lipca 2018, s. 8–10
- By należycie odpowiedzieć na matczyną miłość Maryi. Przesłanie na rozpoczęcie Kongresu*, w: *Fatima w Bożym planie zbawienia* (Międzynarodowy Kongres Mariologiczno-Maryjny. Spotkanie kustoszów Sanktuariów Polskich: Zakopane-Krzeptówki 13–17 września 2017), red. G. Bartosik, M. Kowalczyk,

- Polskie Towarzystwo Mariologiczne, Częstochowa–Zakopane 2018, s. 39–40 (Biblioteka Mariologiczna, 21)
- Modlitwa, jakiej domaga się Matka Boska Fatimska* (Kazanie wygłoszone w dniu 13 września 2017), w: *Fatima w Bożym planie zbawienia* (Międzynarodowy Kongres Mariologiczno-Maryjny. Spotkanie kustoszów Sanktuariów Polskich: Zakopane-Krzepiówki 13–17 września 2017), red. G. Bartosik, M. Kowalczyk, Polskie Towarzystwo Mariologiczne, Częstochowa–Zakopane 2018, s. 279–284 (Biblioteka Mariologiczna, 21)
- Skarb zdrowia*, „Idziemy” 2018 nr 42 (680), s. 38–39
- Paderewski o Polakach*, „Idziemy” 2018 nr 51–52 (689), s. 20–21
- Różnorodne zagrożenia dla niepodległości*, w: *Katolicy i Niepodległość – szanse i zagrożenia*, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruń 2018, s. 9–12
- Ku wolności wyzwolił nas Chrystus* (homilia), w: *Katolicy i Niepodległość – szanse i zagrożenia*, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruń 2018, s. 177–181
- Ekologia integralna*, w: *Cardinalis Zeno Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Studiorum Naturalium Posnaniensis*, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu 2018, s. 35–61
- List do Klubu „Święty Gabriel” z okazji przyznania mu nagrody „za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury chrześcijańskiej”*, „Święty Gabriel” 37 (2018) nr 136, s. 2.

*Przynależność do redakcji
i stowarzyszeń naukowych w zespołach redakcji
i czasopism naukowych*

„Monitor Ecclesiasticus” – Rzym; „Ius Matrimoniale” – Warszawa; „Folia Canonica” – Budapest, „Forum Iuridicum” – Warszawa.

Członkostwo w stowarzyszeniach naukowych

Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo (od 1970...)

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (od 1983...)

Society for the Law of the Oriental Churches (od 1987...)

Stowarzyszenie Kanonistów Polskich (od 1992...)

Associatio Winfried Schulz (od 1996...) – aktualnie (od 2012) pod nazwą: Deutsche Gesellschaft für Kirchenrecht

W roku 1984, Zenon Grocholewski, już jako biskup, został mianowany Postulatorem w dwóch procesach: w procesie beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym Edmunda Bojanowskiego oraz siostry Sancji (Janiny) Szymkowiak.

Tytuły honorowe

- Honorowy członek Papieskiej Akademii św. Tomasza z Akwinu (od 2001)
- Honorowy członek Papieskiej Akademii Teologicznej (od 2001)
- Honorowy obywatel miast: Trenton – stolica New Jersey, USA (w 1988) oraz Uniwersytetu Princeton – New Jersey, USA (w 1992)
- Honorowy obywatel Agropoli – Italia (1992)
- Honorowy obywatel Levočy na Słowacji (1997); Poznania (2006); Ciechocinka (2006); Spezzano Albanese – Italia (2012); Lwówka Wlkp. (2017).

Honorowy członek stowarzyszeń i redakcji

- Stowarzyszenia Kanonistów Słowacji (1992); Stowarzyszenia Kanonistów Włoskich (1998); Stowarzyszenia Kanonistów Polskich (1999)
- Honorowy członek Komitetu honorowego redakcji *Ilustrowanego słownika biograficznego Polonii świata*, pod redakcją Z. A. Judyckiego (od 1992)
- Honorowy członek polskiego Klubu Zbieraczy Znaczków o tematyce Religijnej „Święty Gabriel” (1997)
- Honorowy członek Stowarzyszenia „Szlachta Wielkopolska”, Poznań (2015)
- Honorowy członek Polskiego Towarzystwa Mariologicznego, Częstochowa (2017)

Odnaczenia, nagrody, godności

- Medal „Za zasługi dla Archidiecezji” przyznany przez Arcybiskupa Poznańskiego (1975)
- Medal Honorowy „Polonia Semper Fidelis” za zasługi dla biografistyki polonijnej (1998)
- Doktorat *honoris causa* Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (1998)
- Doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1999)
- Wielki Medal św. Gorazda – najwyższe odznaczenie Ministerstwa Edukacji na Słowacji i o Słowacji (2000)
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Passau, Niemcy (2001)
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Glasgow, Szkocja (2001)
- Statuetka „Złotego Hipolita” z tytułem godności „Wybitna Osobowość Pracy Organicznej” przyznane przez Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu (2001)
- Tytuł „Wybitny Wielkopolanin” przyznany przez Kapitułę dziennikarzy „Nasza Wielkopolska” (2001)
- Złoty Medal za Zasługi przyznany przez Stowarzyszenie Kulturowe „Nuovo Club Roma 2000” (2002)
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Kameronńskiego w Bratysławie, Słowacja (2002)
- Doktorat *honoris causa* Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Buenos Aires, Argentyna (2002)
- Doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Fu Jen w Tajpej, Tajwan (2003)

- Wielki Krzyż Orderu Zasłużonych dla Chile – uroczyste wręczenie w Ambasadzie Chile przy Stolicy Świętej w Rzymie (2004)
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (2004)
- Medal prof. Leonarda Lorentowicza za wybitne zasługi dla Centrum Uzdrowskiego w Ciechocinku, przyznany przez Kapitułę Stowarzyszenia Przyjaciół Ciechocinek (2004)
- Wielki Krzyż Orderu Zasłużonych dla Republiki Federalnej Niemiec – uroczyste wręczenie w Ambasadzie Republiki Federalnej Niemiec przy Stolicy Świętej w Rzymie (2003)
- Wielki Krzyż – Wybitna Osobowość Akademicka, przyznany przez Akademię Hiszpanoamerykańską Nauk Humanistycznych i Ścisłych w Bogocie, Kolumbia (2005) wraz z nadaniem godności honorowego członka Akademii. Wielki Krzyż Fundacji Uniwersyteckiej św. Marcina, Bogota, Kolumbia (2005)
- Dyplom uznania przyznany przez The National Shrine of Our Lady of Częstochowa (Doylestown PA, USA) z okazji Złotego Jubileuszu Sanktuarium (2005)
- Tytuł „Amicus Fundacji” za aktywność na rzecz Osób Niepełnosprawnych, przyznany przez Fundację Inicjatyw na korzyść Niepełnosprawnych „Pro Omnibus” Ciechocinek (2005)
- Statuetka PERON przyznana przez Zarząd Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa (2005)

- Medal „Ad Perpetuum Rei Memoriam” Wojewody Wielkopolskiego (2005)
- IV Międzynarodowa Nagroda „Giuseppe Sciacca”, kategoria „Premio Cultura”, Rzym 2005
- Nagroda Fundacji Sacra International 2006, Chicago (2006)
- Złoty Medal „Labor Omnia Vincit” Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego, Poznań 2006 oraz godność członka honorowego tegoż Towarzystwa
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Bukareszcie, Rumunia (2006)
- Dyplom uznania za wsparcie Kościoła greckokatolickiego nadany z okazji 150. Rocznicy utworzenia Eparchii Gherla-Armenopoli, Rumunia (2007)
- Złota Odznaka „Za Zasługi dla Polskiej Filatelistyki” przyznana przez Prezydium Zarządu Głównego Polskiego Związku Filatelistów, Warszawa 2007
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Josipa Juraja Strossmayera w Osijeku, Chorwacja (2007)
- Medal „Zasłużony dla Diecezji Włocławskiej”, Włocławek (2007)
- Filister Honorowy Korporacji Akademickiej Magna-Polonia, Poznań–Rzym (2007)
- Nagroda Międzynarodowa „Domenico Aliquò”, Rzym 2007
- Tytuł „Przyjaciela Szkół Katolickich w Polsce” przyznany przez Zarząd Szkół Katolickich w Częstochowie (2007)
- Doktorat *honoris causa* „of Humane Letters” Fordham University, New York 2008
- Catholic School Executive Leadership Award przyznana przez Graduate School Leadership at Fordham

- University (in Grateful Recognition of the Commitment to Catholic Education throughout the World) New York (2008)
- Odnaka miasta Roggiano Gravina (Cosenza) we Włoszech „per il prezioso contributo in favore dell'Associazione Gian Vincenzo Gravina”, Rzym (2008)
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Babeş Bolyai w Cluj-Napoca, Rumunia (2009)
- Odnaka i dyplom „Westerplatte – za zasługi” przyznany przez Zarząd Krajowy Rodziny Westerplaczyków-Hubalczyków, Ciechocinek 2009
- Złoty Laur Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2009
- Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski wręczony w Ambasadzie Polskiej przy Stolicy Świętej w Rzymie, 2009
- Medal „Merito de Wratislavia – Zasłużony dla Wrocławia” przyznany i wręczony przez Prezydenta Miasta Wrocławia, Wrocław 2009
- Laur Akademicki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, 2009
- „Commandeur des Palmes académiques” Ministerstwa Edukacji Francji, wręczony w Aix-en Provence, 2009
- Medal „Sixième centenaire de la fondation de l'Université d'Aix 1409–2009” przyznany i wręczony przez Prezydenta Uniwersytetu (2009)
- Medal XXX-lecia Restytucji Orderu św. Stanisława BM za „działalność charytatywną”, przyznany przez Wielkiego Przeora Polski, Poznań 2009

- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Katolickiego „San Vincente Mártir” w Walencji, Hiszpania 2009
- Medal okolicznościowy za aktywną działalność w budowie pomnika Hipolita Cegielskiego w Poznaniu w latach 2005–2009, przyznany przez Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu (2009)
- Doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Wschodniej Afryki w Nairobi, Kenia 2010
- Doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Pétera Pázmánya w Budapeszcie, Węgry 2010
- Komandoria „Missio Reconciliationis”, odznaczenie przyznane przez Zarząd Krajowy Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Społecznego „Misja Pojednania”, Ciecchocinek 2010
- Nagroda Międzynarodowa „Mons. Pompeo Sarnelli”, Bisceglie, Włochy 2010
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Aleksandra Jana Cuzy w Jassach, Rumunia 2010
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2010
- Statuetka Honorowego Przyjaciela „Słowików Poznańskich”, Poznań 2010
- Nagroda miasta Roggiano Gravina, Włochy 2012
- Doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Táchira w San Cristóbal, Wenezuela 2012
- Nagroda Międzynarodowa „Tu es Petrus”, przyznana przez Katolickie Stowarzyszenie Międzynarodowe „Tu es Petrus”, Battipaglia, Włochy 2012
- Medal okolicznościowy (wybity staraniem Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu) na okoliczność

- 50 lat kapłaństwa Kardynała Zenona Grocholewskiego, jako wybitnej osobowości pracy organicznej (2013)
- Nagroda im. Ks. Idziego Radziszewskiego za całokształt działalności w duchu humanizmu chrześcijańskiego, przyznana przez Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2013
- Doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu w Salcie, Argentyna 2013
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Katolickiego w Ružomberku, Słowacja 2013
- Nagroda Prezydenta Miasta Ružomberk, Słowacja 2013
- Nagroda im. Bogdana Jańskiego (2013)
- Doktorat *honoris causa* „Scienciae” Papieskiego Uniwersytetu w Valparaiso, Chile 2013
- Medal okolicznościowy za aktywne wspieranie działalności Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego w 200. rocznicę urodzin jego Patrona, Poznań 2013
- Złoty Medal „Bene Merenti” Zasłużony dla Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2014
- Międzynarodowa nagroda im. Ojca Pio z Petrelciny, XIV wydanie, Morcone, Włochy 2014
- Krzyż Rycerski Orderu Świętego Stanisława, Poznań 2014
- Tytuł „Znakomitego Gościa”, nadany przez Prezydenta Miasta Salamanka, Hiszpania 2015
- Złoty Medal „Za Zasługi dla Związku Oficerów Rezerwy Rzeczypospolitej Polskiej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego”, Poznań 2015

- Złoty Medal Honorowy „Verba docent – exempla trahunt” Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego, Poznań 2015
- „Riconoscimento Giovanni Paolo II” przyznane przez Stowarzyszenie Jana Pawła II, Bisceglie, Włochy 2015
- Medal okolicznościowy za aktywną działalność na rzecz budowy pomnika Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu w latach 2010–2015, przyznany przez Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego i Społeczny Komitetu Budowy Pomnika Ignacego Jana Paderewskiego, Poznań 2015
- Medal Pamiątkowy 250-lecia Orderu św. Stanisława BM, przyznany przez Wielkiego Mistrza Królewskiego Orderu św. Stanisława BM za „działalność charytatywną”, Poznań 2015
- Odnaka „Zasłużony dla Społeczności Mleczarskiej”, przyznana przez Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich, Warszawa 2015
- Odnaka Honorowa „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, przyznana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2016
- Medal „Pro Patria”, przyznany przez Państwowy Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, wręczony na Zamku Królewskim w Warszawie (2017)
- „Diamentowy Feniks 2017” – Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich, wręczona podczas 23. Targów Wydawców Katolickich na Zamku Królewskim w Warszawie (2017)
- Doktorat *honoris causa* w prawie kanonicznym Klaus-Mörsdorf-Studium Institut für Kanonistik der

- Ludwig-Maximilians-Universität München, Niemcy 2017
- Odnaka Honorowa „Za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”, przyznana przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2017
- Złoty Krzyż Zasługi Orderu Świętego Stanisława BM oraz Królewski Order św. Stanisława BM, Kamień Śląski 2017
- Medal Pamiątkowy XX-lecia Konfraterni Orderu św. Stanisława BM za działalność charytatywną, Poznań 2017
- Tytuł Członka Akademii „Sapientia Mundi”, przyznany przez Komitet Naukowy Akademii podczas II edycji Nagrody Piusa IX, Rzym 2018
- Doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu (Wydział Rolnictwa i Bioinżynierii) (2018)
- Statuetka Ignacego Jana Paderewskiego z okazji 100-lecia Odzyskania Niepodległości przez Polskę oraz 100-lecia Wybuchu Powstania Wielkopolskiego 1918/1919, przyznana przez Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego z podziękowaniem za wieloletnią współpracę na rzecz pracy organicznej w wymiarze patriotycznym i obywatelskim, Poznań 2018
- Medal jubileuszowy, uchwałą Stowarzyszenia „Szlachta Wielkopolska” z okazji X-lecia tegoż Stowarzyszenia przyznany za wieloletnią działalność w popularyzacji idei szlacheckich i rycerskich, Poznań 2018
- Odnaka za wybitne zasługi dla Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych, Warszawa, 28 listopada 2018

*Księgi wydane na cześć kard. Zenona
Grocholewskiego*

- Illum oportet crescere.* Księga Pamiątkowa dla uczczenia Kardynała Zenona Grocholewskiego, red. W. Irek, G. Sokołowski, Wrocław 2009
- W służbie Dobrego Pasterza.* Księga Pamiątkowa ku czci Kardynała Zenona Grocholewskiego, Prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, red. T. Chlipała, J. Michalewski, D. Ostrowski, Świdnica 2010
- „Świdnickie Studia Teologiczne” 7 (2010), dedykowane „Jego Eminencji Najdostojniejszemu Księdzu Zenonowi Kardynałowi Grocholewskiemu, Prefektowi Kongregacji Edukacji Katolickiej z okazji wizyty w Diecezji Świdnickiej”
- Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio,* red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013
- Suprema lex.* Revista de Dereito Canônico, Suplemento Especial, Rio de Janeiro, São Paulo 2015

*Znaczące publikacje o kard. Zenonie
Grocholewskim*

- Dudziak J., *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego w Słowacji*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14 (1995–1996), s. 425–434

- Jędraszewski M., *Jan Paweł II w Poznaniu*, Poznań 1997, s. 340, 352–361
- Dudziak J., *Wkład abpa Zenona Grocholewskiego do polskiej kanonistyki. Przyczynek do współczesnej historii prawa kościelnego w Polsce*, w: *Historia et Ius*. Księga Pamiątkowa ku czci ks. prof. H. Karbownika, red. A. Dębiński, G. Górski, Lublin 1998, s. 343–351
- Góralski W., *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski*. Laudacja wygłoszona na cześć abp. prof. dra Zenona Grocholewskiego, Prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, z okazji nadania mu tytułu doktora nauk prawnych *honoris causa* Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w dniu 12 października 1998, „Prawo Kanoniczne” 41 (1998) nr 3–4, s. 3–14
- Bibliografia z archívu Mons. Z Grocholewského týkajúca sa Slovenska*, w: *Ius et Iustitia*. Acta IX. Symposii Iuris Canonici anni 1999, Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula – Spišské Podhradie 2000, s. 263–272
- Zarębczan W. M., *Arcybiskup Zenon Grocholewski*. Materiały V Sympozjum Biografistyki Polonijnej, Kraków, 22–23 września 2000, red. A. Judycka, B. Klimaszewski, Lublin 2000, s. 230–237
- Dudziak J., *Węgierskie echo kanonistycznej działalności abpa Zenona Grocholewskiego w Europie Środkowej*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 19 (2000), s. 205–221; także w: „Analecta Cracoviensia” 32 (2000), s. 417–433

- Stasiak M., *Arcybiskup Profesor dr Zenon Grocholewski: Laudacja*, w: *Arcybiskup Zenon Grocholewski doktor honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. M. Stasiak, Lublin 2001, s. 17–36; w j. ang. tamże, s. 39–55
- Duda J., *L'udskosť a právo v knihe kardinála Zenona Grocholewského*, „Disputationes Scientifcae Universitatis Catholicae in Ružomberok” 1 (2001) II, s. 69–84
- Schwienhorst-Schönberger L., Pree H., Erdő P., *Laudationes zu Ehren Sr. Eminenz Zenon Kardinal Grocholewski aus Anlass der Verleihung der Würde eines Dr. theol. honoris causa Passau, 8 Februar 2001*, „De Processibus Matrimonialibus” 9 (2002), s. 15–26
- Devínsky F., *Slávnostný prejav pri príležitosti udelania čestného doctorátu J. Em. Zenonovi kardinálovi Grocholewskému*, w: Universitas Comeniana Bratislavensis, *Zenon Grocholewski Doctor honoris causa Universitatis studiorum Comenianae Bratislavensis* (Annales promotorum ad gradus doctorum scientiarum *honoris causa*), Bratislava 2002, s. 10–14
- Devínsky F., *Gala speech on the occasion of presenting an Honorary Doctorate to His Eminence, Cardinal Zenon Grocholewski*, w: Universitas Comeniana Bratislavensis, *Zenon Grocholewski Doctor honoris causa Universitatis studiorum Comenianae Bratislavensis* (Annales promotorum ad gradus doctorum scientiarum *honoris causa*), Bratislava 2002, s. 15–20
- Szwarc A. J., Bortkiewicz P., Jędraszewski M., Wołdkiewicz W., Góralski W., Pieronek T., *Zenon Grocholewski*

- doktor honoris causa Universitatis Studiorum Mikięwiczianaę Posnaniensis*, Poznań 2004
- Mărtincă I., *Doctor Honoris causa: Cardinalul Zenon Grocholewski*, București 2006, s. 5–47, 99–108
- Góralski W., *Kardynał Zenon Grocholewski*, w: *Świadectwo Słowa. Zenon Grocholewski w Ciechocinku*, red. G. Karolak, Ciechocinek 2008, s. 13–36
- Górecki E., *Zenon Kardynał Grocholewski. Sylwetka*, w: *Illum oportet crescere*. Księga Pamiątkowa dla uczczenia Kardynała Zenona Grocholewskiego, red. W. Irek, G. Sokołowski, Wrocław 2009, s. 13–18
- Dec I., *W trosce o integralną edukację. Rzecz o kard. Zenonie Grocholewskim*, w: *Illum oportet crescere*. Księga Pamiątkowa dla uczczenia Kardynała Zenona Grocholewskiego, red. W. Irek, G. Sokołowski, Wrocław 2009, s. 19–22
- Banyś W., Żądło A., Świętkiewicz W., Pieronek T., Myszor W., Góralski W., *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, Katowice 2010
- Dec I., *Vir bonus et sapiens, dicendi peritus*, w: Z. Grocholewski, *Abyście mieli w sobie światło i moc Ducha Świętego*. Z wizytą w Diecezji Świdnickiej, red. T. Chliapała J. Michalewski, D. Ostrowski, Świdnica 2011, s. 7–16
- Daniel W. I., *The Doctrinal Contribution of Zenon Grocholewski to the Canonical notion of Administrative Justice*, „*Studia Canonica*” 46 (1012), s. 183–229

- Holec P., *J. Em. Zenon Kardinál Grocholewski*, w: *J. Em. Zenon kardinál Grocholewski*, w: *Doctor honoris causa Katolíckej University v Ružomberoku*, Ružomberok 2013, s. 7–20
- Jędraszewski M., *Laudatio dedicata a Sua Eminenza Rev. Zenon Card. Grocholewski*, w: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, s. 34–41
- Malecha P., *Il Cardinale Zenon Grocholewski ed il suo operato nel Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica*, w: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, s. 84–92
- Dec I., *Vir doctus et sapiens, dicendi peritus*, w: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, s. 94–101
- Król M., *Distinguished person of organic work*, w: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, s. 116–120
- Brown Ph. J., *Grocholewski for the defense*, w: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*,

- red. M. Jędraszewski, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, s. 134–139
- Mastalski J., *Sfide contemporanee dell'educazione Cristiana (prospettiva pedagogica del cardinal Grocholewski)*, w: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, s. 450–459
- Krukowski J., *Laudacja z okazji wręczenia kard. Zenonowi Grocholewskiemu nagrody imienia ks. Idziego Radziszewskiego, dnia 27 maja 2013 r.*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 2013 nr 26, s. 53–65
- Darowski R., *Kardynał Zenon Grocholewski i jego wkład w dzieło edukacji katolickiej w świecie*, „Horyzonty Wychowania” 13 (2014) nr 27, s. 97–118
- Góralski W., *Wkład kard. Zenona Grocholewskiego w dzieło edukacji katolickiej w świecie*, „Prawo Kanoniczne” 58 (2015) nr 4, s. 15–42.

Podsumowanie i wniospek końcowy

Podjmując próbę oceny całokształtu działalności Jego Eminencji kard. Zenona Grocholewskiego, trzeba przede wszystkim odnotować fakt bogatej różnorodności Jego zainteresowań oraz wielostronnej aktywności i służby Kościołowi powszechnemu. Począwszy od żywego zaangażowania w studia z dziedziny prawa

kościelnego, znaczone wybitnymi osiągnięciami naukowymi, kard. Zenon Grocholewski będzie się najpierw oddawał pracy naukowo-dydaktycznej na Wydziale Prawa Kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim oraz w Studium Rotalnym w Rzymie. Jeśli idzie o Jego szczególnie działalność w odniesieniu do Kościoła powszechnego, to wyrazi się ona przede wszystkim w pełnieniu urzędu prefekta w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej, a następnie prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej. Należy przy tym odnotować, że pełniąc w międzyczasie szereg innych urzędów, funkcji i zadań w Kurii Rzymskiej, kard. Zenon Grocholewski przyczyni się także znacząco do odnowienia jej struktur. Podejmując równocześnie, w ramach działalności administracyjnej i naukowej, szereg misji w Kościele: w Kościołach lokalnych oraz uczestnicząc w licznych sesjach i konferencjach naukowych oraz spotkaniach z przedstawicielami władz kościelnych i cywilnych, pozostawi po sobie szereg wysokiej próby dzieł i opracowań naukowych. Mając na uwadze powyższe pola i rodzaje Jego działalności, szczególnie widząc w osobie Kardynała jednego z głównych współpracowników głowy Kościoła powszechnego, trzeba z satysfakcją i z uznaniem przyjąć decyzję Wysokiego Senatu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie o nadaniu Jego Eminencji Kardynałowi Zenonowi Grocholewskiemu tytułu doktora *honoris causa*.

ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak SDB
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Recenzja

*w postępowaniu o nadanie godności
doktora honoris causa Jego Eminencji
kard. prof. dr. Zenonowi Grocholewskiemu*

Przedstawiam poniżej recenzję jako odpowiedź na uchwałę Senatu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II z dnia 21 stycznia 2019 roku, który powołał mnie na recenzenta w tej sprawie. W niej odniosę się do bogatego życia i działania kard. prof. dr. Zenona Grocholewskiego, emerytowanego prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, uprzednio prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, wysokiej miary uczonego i profesora akademickiego oraz wybitnego Polaka. Wybitną osobowość i ogromne zasługi kard. Zenona Grocholewskiego dostrzegło wiele ośrodków naukowych w Polsce i w świecie, obdarzając go godnością doktora *honoris causa*. Zatem trudno będzie coś oryginalnego napisać w recenzji na jego temat, natomiast liczne doktoraty

świadczą o tym, że nie ma wątpliwości co do słuszności idei podjętej przez Senat Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

I

Kandydat do doktoratu *honoris causa* urodził się 11 października 1939 roku w miejscowości Bródki leżącej niedaleko Pniew, w Wielkopolsce. Jak czytamy w biografii: „dziecko urodziło się w trudnych warunkach, wszyscy myśleli, że nie przeżyje. Stąd Zenon został pośpiesznie ochrzczony 13 października. Przeżył, co dla wielu było widowym znakiem Bożej łaski”. Po zakończeniu wojny rodzina Grocholewskich osiedliła się w Miedzichowie koło Nowego Tomysła. Ojciec Stanisław Grocholewski, z zawodu kupiec, był powszechnie szanowany za swą rzetelność i uczciwość. Przez ówczesne stalinowskie władze został uznany za wroga ludu i przez jakiś czas przebywał w więzieniu. Rodzina znalazła się bez środków do życia i przetrwała jedynie dzięki solidarnej życzliwości innych ludzi¹. W roku 1953 Zenon Grocholewski wstąpił do Niższego Seminarium w Wolsztynie, a w roku 1957, idąc za głosem powołania kapłańskiego, wstąpił do Wyższego Arcybiskupiego Seminarium

¹ Por. W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, w: *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, Katowice 2010, s. 29.

Duchownego w Poznaniu, w którym ukończył studia filozoficzno-teologiczne. W dniu 26 maja 1963 r. – z rąk abp. Antoniego Baraniaka SDB – przyjął święcenia kapłańskie. Na swoim obrazku wypisał pełne pokory słowa św. Jana Chrzciciela: *Illum oportet crescere* („Trzeba, aby On wzrastał” J 3, 30). Zasada ta stała się przewodnią regułą w życiu Księdza Kardynała. Pierwsze trzy lata po święceniach pracował jako wikariusz w parafii Chrystusa Odkupiciela w Poznaniu. Następnie abp. Baraniak skierował ks. Zenona Grocholewskiego na studia do Rzymu, zatem w latach 1966–1972 odbywał studia na Wydziale Prawa Kanonicznego w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, gdzie uzyskał tytuł licencjata (1969), a później doktora prawa kanonicznego (1972). Zarówno rozprawa doktorska, jak i wcześniejsza praca licencjacka, pisane pod kierunkiem wybitnego kanonisty hiszpańskiego Ignacio Gordona, zostały wyróżnione złotym medalem, który uczelnia przyznaje dla najlepszego studenta na wydziale. Było to pierwsze wyróżnienie dla Polaka – studenta „Gregorianum” po II wojnie światowej. W roku 1974 ukończył ks. dr Grocholewski trzyletnie Studium Rotalne, otrzymując dyplom adwokata Roty Rzymskiej².

Te znakomite osiągnięcia sprawiły, że polecono ks. dr. Grocholewskiego do pracy w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej. Od roku 1972 pracował w nim jako notariusz, następnie od roku 1980

² Por. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski. Laudacja*, „Prawo Kanoniczne” 41 (1998) nr 3–4, s. 4.

jako kanclerz, potem zaś od roku 1982 jako sekretarz. Ks. prof. dr hab. bp Tadeusz Pieronek w recenzji w postępowaniu o nadanie tytułu doktora h.c. ks. kard. Grocholewskiemu słusznie podkreślił, że „jeszcze podczas studiów dostrzeżono jego wybitne zdolności prawnicze i językowe. [...] Ta błyskotliwa kariera urzędnicza przypadła na niezmiernie ciekawy okres poważnych zmian w Kościele katolickim, podyktowanych dorobkiem doktrynalnym i pastoralnym Soboru Watykańskiego II. Ich konsekwencją były również zmiany ustawodawstwa kościelnego, początkowo częściowe, eksperymentalne, ale ostatecznie zmierzające do redakcji nowego kodeksu prawa kanonicznego, ponieważ obowiązujący od 1917 roku Codex Iuris Canonici w dużej mierze się zdezaktualizował. [...] Ks. Grocholewski pilnie śledził ten proces zmian i aktywnie w nim uczestniczył, w czym niewątpliwie pomagały mu piastowane urzędy. Niebawem stał się popularnym ekspertem i poszukiwanym w świecie kanonistyki prelegentem na licznych kongresach prawa kanonicznego, w aulach uniwersyteckich, na zjazdach pracowników administracji i sądownictwa kościelnego”³. Bp Zenon Grocholewski był też członkiem powołanej w roku 1982 przez papieża komisji, której celem było dopracowanie nowego kodeksu. Był najmłodszym członkiem

³ T. Pieronek, *Opinia w sprawie przyznania doktoratu honoris causa JE Księdzu Kardynałowi Zenonowi Grocholewskiemu*, w: *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, dz. cyt., s. 50.

siedmiosobowej komisji ekspertów, z różnych stron świata, którzy wraz z Prawodawcą kościelnym dokładnie studiowali owoc 20-letniej pracy kodyfikacyjnej – projekt nowego kodeksu.

W grudniu 1982 roku Ojciec Święty Jan Paweł II mianował go biskupem tytularnym Agropoli, a 6 stycznia 1983 roku udzielił mu święceń biskupich w bazylisce św. Piotra w Rzymie. Znamienne było ofiarowanie mu przez Ojca Świętego krzyża biskupiego zawierającego w sobie relikwie Krzyża Świętego, św. Katarzyny Sieneńskiej i innych świętych, z wygrawerowanymi nazwiskami jego poprzednich właścicieli – znakomitych kanonistów: kard. P. Gasparriego, kard. A. Gicognanigo i kard. P. Feliciego. 6 grudnia 1991 roku został wyniesiony do godności arcybiskupa. Z kolei 5 października 1998 roku Jan Paweł II mianował go prefektem Sygnatury Apostolskiej. Arcybiskup piastował ten urząd do roku 1999. Następnie, 15 listopada 1999 roku, abp. Zenon Grocholewski został mianowany przez Jana Pawła II prefektem Kongregacji Edukacji Katolickiej, stanowisko to piastował do roku 2015. W międzyczasie, w dniu 21 lutego 2001 roku, Jan Paweł II wyniósł abp. Grocholewskiego do godności kardynała, przyznając mu jako diakonię kościół San Nicola in Carcere, znajdujący się w „sercu starożytnego Rzymu”. Jak widać, *curriculum vitae* Kardynała jest bardzo bogate, a przecież należy jeszcze ukazać jego zasługi jako uczonego i nauczyciela akademickiego, prefekta dwóch rzymskich dykasterii, a także jego zasługi na rzecz Polski.

II

Obszar naukowy i dydaktyczny są wpisane w życie i działalność ks. dr. Zenona Grocholewskiego. Od roku 1974 rozpoczął pracę dydaktyczną jako współorganizator i wykładowca międzynarodowych kursów *renovatio-nis canonicae pro iudicibus* na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, wiążąc się z macierzystą uczelnią na wiele lat. Wymiar pracy profesorskiej zostaje następnie poszerzony o zajęcia podjęte na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim (1980–1984) oraz na Studium Sacrae Romanae Rotae (1986–1998). Poczynając od 1991 roku, prowadzi też letnie wykłady w Spiskiej Kapitulie na Słowacji organizowane pod patronatem Konferencji Episkopatu Słowacji dla tamtejszego duchowieństwa oraz zainteresowanych prawników świeckich. Ponadto opracowuje w języku słowackim ponad 40 prac. Było to wszystko możliwe dlatego, że w systemie studiów akademickich Włoch, a także w przepisach kościelnych nie istnieje wymóg habilitacji ani system nominacji profesorskich, lecz istotne są kwalifikacje i dorobek naukowy. O kompetencjach naukowych ks. Grocholewskiego dawały świadectwo zajmowane przez niego stanowiska, wymagające wysokich kwalifikacji, zaś jego dorobek naukowy stale się powiększał⁴ i dzisiaj jest imponujący, nie tylko od strony ilościowej, ale przede wszystkim – jakościowej. Książki, artykuły, hasła encyklopedyczne, recenzje

4 Por. T. Pieronek, *Opinia...*, dz. cyt., s. 51.

liczone w setkach, stanowią ogromny wkład w literaturę kanonistyczną w świecie. Publikacje jego autorstwa znajdują się w najbardziej prestiżowych czasopismach kanonistycznych, w dwunastu językach. Trudno byłoby wyliczyć najważniejsze publikacje ks. Zenona Grocholewskiego, bo trzeba by stworzyć ich obszerną listę (około 1000 publikacji). Wielka liczba publikacji i mnóstwo recenzji książek są dowodem na stały i żywy kontakt z literaturą prawa kanonicznego oraz na jej znajomość. Aktywność uczonego zaznacza się także żywym udziałem w życiu naukowym wielu ośrodków prawa kanonicznego. Od 1974 roku wygłasza niestrudzenie referaty na międzynarodowych kongresach, sympozjach i konferencjach naukowych: we Włoszech, w Polsce, Francji, Niemczech, Austrii, Hiszpanii, Szwajcarii, Kanadzie, USA, Republice Czeskiej, na Malcie i w Rosji. Trudno sobie wyobrazić znaczący zjazd naukowy poświęcony kanonicznemu prawu administracyjnemu bądź procesowemu, bez udziału – jako prelegenta⁵ – ks. prof. Grocholewskiego.

W twórczości badawczo-dydaktycznej Profesora można wyraźnie wyodrębnić trzy główne kierunki: struktura i kompetencje trybunałów apostołskich, prawo administracyjne oraz prawo małżeńskie materialne i formalne. Ten pierwszy obszar tematyczny jest związany z pracą w Sygnaturze Apostolskiej. Podejmowane tematy zwykle rodziło „życie” Sygnatury, Roty Rzymskiej

⁵ Por. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, dz. cyt., s. 10.

i innych sądów kościelnych. Prace poświęcone wymienionym zagadnieniom – jak zauważył w laudacji wygłoszonej na ATK w Warszawie w 1998 roku ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski – „znamionuje oryginalność i wnikliwość badawcza. Wywody Autora trafiają zawsze w sedno rzeczy, odznaczając się precyzyjnością w formułowaniu sądów oraz kunsztem metodologicznym. Zastosowanie właściwych narzędzi hermeneutycznych i interpretacyjnych pozwala wypracować trafne koncepcje pastoralne. Profesor Grocholewski ostro dostrzega wymiar teologiczno-pastoralny zarówno trybunałów apostołskich, jak i pozostałych sądów kościelnych. Władzę sądowniczą tych instytucji wiąże przy tym ściśle z sakralną władzą Kościoła”⁶.

Publikacje w zakresie prawa administracyjnego stanowią drugi obszar zainteresowań ks. prof. Grocholewskiego i cechują się znacznym stopniem oryginalności i pionierskości. Przedmiotem badań i publikacji były natura, przedmiot i strony postępowania administracyjnego, proces ustny oraz sposób uniknięcia procesu, a także rekursy administracyjne, ochrona praw wiernych, regionalne trybunały administracyjne, postępowanie na drodze rekursu w Sygnaturze Apostolskiej, akty administracyjne, sprawiedliwość administracyjna w procesie kanonicznym i w prawie świeckim.

Bibliografia prac odnosząca się do trzeciego obszaru badawczego jest bardzo pokaźna i wysoko oceniana

6 Tamże, s. 6–7.

w świecie. W obrębie prawa małżeńskiego materialnego można wskazać następujące wątki tematyczne: fundament teologiczny kanonicznego prawa małżeńskiego, pojęcie „wspólnoty małżeństwa”, dobro małżonków, nieważność małżeństwa z powodu wykluczenia istotnego przymiotu lub istotnego elementu małżeństwa, różnica pomiędzy błędem pozytywnym a symulacją częściową zgody małżeńskiej, małżeństwa mieszane i podstawowe prawa rodziny. Z kolei w dziedzinie małżeńskiego prawa procesowego dominują takie tematy: strona pozwana w procesie o nieważność małżeństwa, procedura w II instancji, obrona praw rodziny w procesie małżeńskim, zadania sędziego wobec ekspertyz neuropsychiatrycznych i psychologicznych w postępowaniu o nieważność małżeństwa, orzekanie nieważności na drodze administracyjnej w Sygnaturze Apostolskiej oraz natura procesów o nieważność małżeństwa.

Podsumowując działalność naukową w wymienionych wyżej obszarach kanonistycznych, należy też podkreślić, że znajduje ona swoje oparcie w założeniach antropologicznych, filozoficznych, teologicznych, a ponadto jest osadzona w wypowiedziach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła. Profesor nie pozostaje nigdy w oderwaniu od celu, któremu ma służyć prawo kościelne, a którym jest dobro człowieka. Nie można też nie uwydatnić faktu, że niejedne z propozycji – *de lege ferenda* – w publikacjach cenionego Autora zostały przyjęte przez ustawodawcę kościelny. Profesor Grocholewski postrzegął prawo kanoniczne w wymiarze zbawczym,

dlatego często wzywał stosujących prawo kościelne, „ażeby ich aktywność na tym polu była zawsze naznaczona miłością Chrystusa i miłością Kościoła, by była przepełniona prawdziwym duchem kapłaństwa, a w ten sposób by owocnie służyła pastoralnej działalności Kościoła, by przymnażała Bogu chwały, a duszom by niosła zbawienie”⁷. Kształt pastoralny prawa kanonicznego kazał otwierać oczy na prawo świeckie i na jego postępy techniczne, choć byłoby dużym nieporozumieniem, tak uważał prof. Grocholewski, gdyby chcieć po prostu adaptować kościelne ustawodawstwo do prawa świeckiego. Profesor miał natomiast świadomość potrzeby wpływania na rozwój świeckiego prawa procesowego i karnego, tym bardziej, że doktryna Kościoła i prawo kanoniczne zaznaczyły uprzednio swój wpływ na sądownictwo w Europie. W świecie dostrzegano otwartość Profesora na współpracę z prawnikami świeckimi, dlatego później często zapraszano go na sympozja i konferencje poświęcone zagadnieniom prawa świeckiego. Nic też dziwnego, że sława wybitnego kanonisty otworzyła drogę do członkostwa w prestiżowych towarzystwach naukowych i drogę do wielu tytułów honorowych i odznaczeń.

⁷ Z. Grocholewski, *Studie z procesnego kanonicznego prawa*, Spiska Kapitula 1995, s. 14–15, cyt. w tłumaczeniu J. Dudziaka, *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego na Słowacji*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14:1995–1996, s. 428; por. także W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, dz. cyt., s. 8.

III

Dwie dykasterie Stolicy Apostolskiej, mianowicie Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej i Kongregacja Edukacji Katolickiej, były przedmiotem zadań i służby wartościom duchowym człowieka i sprawiedliwości w Kościele, w myśl dewizy ks. Grocholewskiego, że prawo jest w służbie miłości i gdyby jej zabrakło w centrum pracy, to byłoby to wbrew zadaniu prawa w Kościele⁸.

W Sygnaturze Apostolskiej pracował ks. abp Grocholewski jako notariusz, następnie kanclerz, sekretarz, wreszcie prefekt tego Najwyższego Trybunału. Sprawowanie funkcji prefekta stworzyło liczne okazje nie tylko do aplikowania prawa, lecz także kształtowania pewnej praktyki w rozstrzyganiu doniosłych spraw zgłaszanych do Kurii Rzymskiej. W tym kontekście warto wspomnieć, że Sygnatura Apostolska działa w trzech sekcjach. Sekcja pierwsza rozpatruje skargi o nieważność przeciwko wyrokom Roty Rzymskiej lub przywrócenia sprawy do stanu pierwotnego przeciw wyrokom tegoż Trybunału. Sekcja druga rozpatruje konflikty wynikłe z pojedynczych aktów administracyjnych pomiędzy osobami prywatnymi a organami władzy administracyjnej, tj. badanie legalności aktu zaskarżonego. Wreszcie trzecia

8 Por. P. Bortkiewicz, *Decani oratio*, w: *Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczanae Posnaniensis*, Poznań 2004, s. 16.

sekcja, jako organ administracyjny dotyczący sądownictwa kościelnego, czuwa nad właściwym sprawowaniem sprawiedliwości w Kościele. Zatem praca na każdej z tych trzech płaszczyzn oznaczała ogromną odpowiedzialność abp. Grocholewskiego. To rodziło potrzebę licznych kontaktów zarówno w siedzibie Trybunału, jak i w wielu krajach z hierarchami kościelnymi. Prefekt Sygnatury Apostolskiej był człowiekiem ogromnej wiedzy, bezpośredniości w kontaktach z pracownikami i petentami oraz bardzo wrażliwym na właściwe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w całym Kościele. Te liczne zadania w trybunale apostolskim nie przeszkodziły Prefektowi przyczynić się w dużym stopniu, jak to już zostało podkreślone, do nadania kształtu Kodeksowi prawa kanonicznego z 1983 roku. Pomagał też jako ekspert przy tworzeniu konstytucji o reformie Kurii Rzymskiej, czyli *Pastor bonus*. Ks. prof. Grocholewski był postrzegany przez innych jako osoba wyjątkowo starannie przygotowana do pełnienia tak ważnego urzędu i osoba, która wniosła niemały wkład w dzieło rozwoju kultury prawniczej w Europie i w świecie, dzięki powszechności ustawodawstwa kościelnego⁹.

Od roku 1999 abp Zenon Grocholewski zostaje nieoczekiwanie mianowany prefektem Kongregacji Edukacji Katolickiej, której podlega kościelne szkolnictwo wyższe i akademickie na całym świecie oraz szkoły katolickie.

⁹ Por. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, dz. cyt., s. 11–12.

Było to nowe wyzwanie, niezwykle delikatne, odpowiedzialne i trudne z uwagi na liczne jednostki nauczania oraz różnorodność systemów edukacyjnych, w których polegały mu jednostki funkcjonują. Chodziło bowiem o ponad 230 tysięcy szkół katolickich, 1300 uniwersytetów katolickich i blisko 3700 seminariów duchownych, nie wspominając o trosce o dalszy rozwój szkolnictwa katolickiego, o rozwój i organizację formacji katolickiej oraz o kierowanie sprawą powołań kapłańskich¹⁰. Troska o standardy edukacyjne i najwyższy poziom przekazywanej wiedzy oraz prowadzonych badań naukowych wyraża się poprzez stałą dbałość o jakość kształcenia. Tym zadaniem służy otaczana szczególną jego troską Agencja Stolicy Apostolskiej do spraw Oceny i Promocji Jakości Wydziałów i Uniwersytetów Kościelnych AVE-PRO. Oznaczało to włączenie wyższego szkolnictwa kościelnego w system standardów i reform studiów wyższych przeprowadzonych w Unii Europejskiej w ramach tzw. Procesu bolońskiego¹¹.

Posługa Prefekta-Kardynała w Kongregacji Edukacji Katolickiej nabierała coraz większej dynamiki po odwiedzinach uniwersytetów i szkół katolickich rozsianych w różnych częściach świata, nawet w krajach o mniejszości

¹⁰ Por. W. Góralski, *Kardynał Zenon Grocholewski, mąż Kościoła, uczonec, nauczyciel, duszpasterz*, w: *Świadectwo słowa*. Wybór tekstów pod redakcją ks. Grzegorza Karolaka, Ciecuchówek 2008, s. 19–21.

¹¹ Por. W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, dz. cyt., s. 37.

katolickiej. Wizyty te służyły pełniejszemu rozpoznawaniu kondycji szkolnictwa kościelnego i nadaniu mu właściwego kształtu. Jako człowiek uniwersytetu Prefekt znajduje wspólny język zarówno z rektorami i profesorami uczelni, jak i ich studentami. Podczas takich wizyt i spotkań nie zapomina nigdy o wymianie myśli z miejscowymi biskupami i rektorami seminariów duchownych.

Ogromne doświadczenie kard. Grocholewskiego i jego rozeznanie w kierunkach przemian zachodzących w zglobalizowanej kulturze pozwala na szerokie, właśnie z uwzględnieniem kontekstu kulturowego, kierowanie Kongregacją. Ma on świadomość zagrożeń wynikających z tych przemian, gdyż podczas wykładu w Toruniu w 2008 roku stwierdza: „W konsekwencji ten sam człowiek, który powinien być szczęśliwy, bo przecież jak nigdy dysponuje tyloma nowoczesnymi narzędziami (samochód, komputer, samolot), jakże często jest rozbity i zagubiony, a w końcu głęboko nieszczęśliwy. Gdzieś w tym wszystkim zatracił samego siebie. Ale on nie zatracił. On tego nie został nauczony, nie nauczyli go rodzice, nie nauczyła szkoła, może tylko przeszedł krótki kurs *public relations* w firmie, która uczy, jak zjednać sobie klientów. Nie ma jednak mowy o głębszej kulturze zarówno bycia, która wyrasta z kształcenia integralnego, a w którym uwzględnia się zarówno to, że człowiek jest podmiotem-osobą, jak i to, że żadne środki, choćby na najwyższym poziomie rozwoju technicznego, nie są w stanie zastąpić osobowych relacji międzyludzkich, jak i prawdziwego celu naszego życia. Tylko skąd

ma o tym wiedzieć współczesny człowiek, dla którego rodzice nie mają zbyt wiele czasu, a szkoła, ba, właściwie już przedszkole, jak choćby w Hiszpanii, gdzie już od trzeciego roku jest przymus oddania dziecka do przedszkola, ma inne cele, bardzo często antyrodzinne i antyreligijne. Taka edukacja coraz mniej przypomina prawdziwą edukację, nie mówiąc o tym, że nie jest ona katolicką¹². Stąd Kardynał był przekonany o tym, że antidotum na manipulacje i kłamstwa edukacyjne winna być rzetelna edukacja, która człowieka już od najmłodszych lat uodporni na zło, a pomoże mu zrealizować dobro, w środowisku, które jest wspólnotą osób. Wartość społeczna i prestiż szkoły katolickiej ciągle wzrastają niekoniecznie w środowiskach katolickich, ale w krajach zdominowanych przez inne religie bądź wyznania. Wyrażał też Prefekt przywołanej Kongregacji i to, że Zachód, który w coraz większym stopniu poddawany jest ateizacji i sekularyzacji, dawniej głównie za sprawą ideologii socjalizmu, a dzisiaj ideologii gender, potrzebuje prawdziwej edukacji katolickiej, która zachowuje swoją tożsamość. Jego Eminencja kard. Grocholewski nie traci jednak nadziei

12 *Edukacja jako wyzwanie*. Wykład wygłoszony przez kard. Zenona Grocholewskiego, prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej Stolicy Apostolskiej na I Międzynarodowym Kongresie „Edukacja katolicka: szanse i zagrożenia”, który odbył się w Wyższej Szkole Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu 21 i 22 listopada 2008 r. (WWW.radiomaryja.pl/artykuly.php?id+98261); por. też W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, dz. cyt., s. 40–41.

na lepszą przyszłość szkolnictwa, i że ono nie zawiedzie ani katolików, ani Kościoła, ani tych, którzy szukają prawdy, ani poszczególnych narodów¹³.

IV

Mimo wielu lat poza Polską w służbie Stolicy Apostolskiej i różnych uczelni Jego Eminencja kard. Grocholewski pielęgnuje bardzo bliskie i żywe więzy ze swoją ojczyzną. Często odwiedza kraj, czy to przy okazji pielgrzymek Jana Pawła II do Polski, czy zaproszenia do wygłaszania referatów podczas sympozjów i konferencji naukowych, czy też z okazji zjazdów pracowników sądownictwa kościelnego. Jako Polak upowszechnia w świecie osiągnięcia kanonistów polskich, pisząc recenzje do bardzo wielu książek autorów polskich. Swoje prace publikuje także w języku polskim w krajowych czasopismach kanonistycznych. Można więc nazwać prof. Grocholewskiego ambasadorem polskiej kanonistyki w świecie i człowiekiem życzliwym dla środowiska kanonistów polskich.

Troska o polską naukę przejawiała się również w tym, że jako prefekt Kongregacji Edukacji Katolickiej

13 Por. Wkład/przemówienie na The Jesuit University of New York z okazji nadania mu doktoratu *honoris causa* tego uniwersytetu 28 maja 2008 roku pt. *Szkola katolicka według Kodeksu prawa kanonicznego*. Por. też W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, dz. cyt., s. 42.

współuczestniczył w powstaniu dwu wydziałów teologicznych, mianowicie na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i na Uniwersytecie Szczecińskim. Nadto przekształcił, powstała w 1981 roku Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie, w Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w roku 2009 oraz erygował dekretem z dnia 19 marca 2014 roku Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Przy tych sprawach trzeba podkreślić rozwagę i ostrożność Kardynała co do liczby powoływanych na uczelniach wydziałów teologicznych w Polsce, mimo nacisków różnych środowisk.

Z polskością też wiąże się postawa ks. kard. Grocholewskiego względem Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu [niepubliczna szkoła wyższa założona w 2001 roku przez fundację Lux Veritatis] oraz Telewizji Trwam i Radia Maryja. Wszystkie te dzieła zainspirowane przez o. dr. Tadeusza Rydzyka nie miały początkowo zbyt wielkiego poparcia [nawet można pisać o niechęci niektórych osób] w środowisku biskupów polskich i innych gremiów społecznych. Referaty wygłaszane przez prof. Grocholewskiego w wymienionej uczelni oraz wywiady udzielane Radiu Maryja i Telewizji Trwam podczas pobytu w Polsce uwiarygodniały i nobilitowały środowisko Wyższej Szkoły Społecznej i Medialnej, a także ocieplały klimat wokół Radia Maryja i Telewizji Trwam. Być może Eminencja w tej sprawie szedł za głosem Jana Pawła II. Niemniej, w tamtym czasie były to znaczące gesty na rzecz Polski i ludzi wierzących.

Kardynał Grocholewski jest też otwarty na wszelkie pozytywne inicjatywy Polonii za granicą. Dobrze zasłużył się dla biografistyki polonijnej. Jest m.in. członkiem Komitetu Honorowego redakcji *Ilustrowanego słownika biograficznego Polonii świata*, a także honorowym członkiem polskiego Klubu Zbieraczy Znaczków o Tematyce Religijnej „św. Marcin”. W uznaniu zasług za biografistykę otrzymał w 1998 roku medal *Polonia Semper Fidelis*, przyznany mu przez Kapitułę, na czele której stoi Marszałek Senatu RP¹⁴.

Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej prof. Lecha Kaczyńskiego z dnia 9 listopada 2009 roku kard. Zenon Grocholewski został odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi w działalności publicznej na rzecz rozwijania współpracy między Rzeczpospolitą Polską i Stolicą Apostolską.

To właśnie w Polsce, najpierw w 1998 roku w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, potem w 1999 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, następnie w 2004 roku w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przyznano pierwsze w świecie zaszczytne tytuły doktora *honoris causa* kard. Grocholewskiemu. To pięknie, że Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie powiększa listę polskich uczelni, które obdarzyły go tą godnością.

¹⁴ Por. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, dz. cyt., s. 13.

V

Bliskie kontakty z ojczystym krajem i ogromne zasługi dla prowadzonej działalności w Watykanie w trakcie posługi trzech kolejnych papieży, tj. Jana Pawła II, Benedykta XVI i papieża Franciszka, wymownie świadczą o pokorze, o znakomitej organizacji naukowej i urzędniczej Purpurata. Kardynał Grocholewski jest darzony w świecie szacunkiem, czego dowodem są liczne honory, jakimi obdarza go świat nauki, rządy państw, międzynarodowe organizacje i stowarzyszenia¹⁵. Nie mam najmniejszej wątpliwości, więcej, jestem głęboko przekonany, że Jego Eminencja kard. prof. dr Zenon Grocholewski jest wybitną postacią, światowej klasy uczonym i nauczycielem, bliskim współpracownikiem kolejnych papieży, zwłaszcza papieża Jana Pawła II, odpowiedzialnym najpierw za kształt wymiaru sprawiedliwości w Kościele, potem za edukację katolicką, będąc uznanym autorytetem w tych dziedzinach. Jego niezwykła wiedza, czynne zaangażowanie w działalność Stolicy Apostolskiej oraz na rzecz Kościoła powszechnego i w Polsce wpisują go w poczet wybitnych osobowości. Uważam, że na podstawie posiadanych walorów osobistych,

15 Prof. W. Góralski na dwóch stronach swojego opracowania wymienia wyrazy uznania różnych instytucji i środowisk. Por. W. Góralski, *Kardynał Zenon Grocholewski, mąż stanu...*, dz. cyt., s. 33–34.

naukowo-dydaktycznych i ofiarnej służby w Kościele obiektywnie można uznać, iż ks. kard. prof. dr Zenon Grocholewski jest osobą godną tego najwyższego odznaczenia, jakie może zostać przyznane przez Senat i społeczność Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Inicjatywę nadania mu tytułu doktora *honoris causa* uznaję za doniosłą i opartą na rzetelnych i uzasadnionych podstawach. Gratuluję uczelni dokonanego wyboru. Formułuję też wniosek do Prześwietnego Senatu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie o kontynuowanie rozpoczętej procedury w przedmiotowej sprawie tj. nadanie godności doktora *honoris causa* Jego Eminencji Kardynałowi Zenonowi Grocholewskiemu.

Warszawa, 11 kwietnia 2019 roku

ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

*„Moim honorem
jest honor Kościoła powszechnego”*

Łaudacja

*z okazji nadania JE Zenonowi kard. Grocholewskiemu
doktoratu honoris causa Uniwersytetu Papieskiego
Jana Pawła II w Krakowie*

Nadanie najwyższej godności uniwersyteckiej, doktoratu *honoris causa*, to niewątpliwie wyjątkowa i ważna chwila w życiu każdej wspólnoty uniwersyteckiej oraz w życiu każdej osoby uhonorowanej. Jest to bowiem wydarzenie, które przechodzi do historii.

Osoba ks. kard. Zenona Grocholewskiego, który dzisiaj otrzymuje to najwyższe wyróżnienie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, jest powszechnie znana. To wybitny prawnik Kościoła, kanonista rzeczywiście zatroskany, od dziesiątków już lat, o poprawne funkcjonowanie sądownictwa kościelnego oraz o jak

najlepsze standardy wielowymiarowej edukacji prowadzonej przez Kościół w całym świecie. Jednocześnie, w tym wymiarze powszechnym, czyli ogólnokościelnym, Jego Eminencja – kardynał i profesor – bardzo związany jest z polską kanonistyką oraz polskimi uczelniami katolickimi i kościelnymi; służąc także, swoim autorytetem oraz doświadczeniem, Kościołowi w Polsce.

Wśród wielu okoliczności, które towarzyszą dzisiejszej podniosłej uroczystości, trzeba wymienić dwie. Pierwsza, związana jest z faktem, że w czerwcu br. minęło pierwsze dziesięć lat od erygowania w Krakowie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, a druga to ta, że w marcu 2019 roku minęło pięć lat od erygowania na tymże Uniwersytecie Wydziału Prawa Kanonicznego. Na erygujących te jednostki watykańskich dekretach znajduje się podpis Księdza Kardynała (odpowiednie numery dekretów to: 1344/2005¹

¹ CONGREGATIO DE INSTITUTIONE CATHOLICA (DE SEMINARIIS ATQUE STUDIORUM INSTITUTIONIS). Attentis postulationibus Em.mi ac Rev.di Cardinalis Stanislai Dziwisz, Archiepiscopi Metropolitae Cracoviensis atque Pontificiae Academiae Theologicae, eadem in urbe sitae, Magni Cancellarii, Summus Pontifex Benedictus XVI, ad honorandam memoriam sui insignis Praedecessoris Servi Dei Ioannis Pauli, decrevit Pontificiam Academiam Theologicam Cracoviensem ad PONTIFICIAM UNIVERSITATEM CRACOVIENSEM IOANNI PAULO II DICATAM ad disciplinas ecclesiasticas colendas promovere. [...] Datum Romae, ex aedibus Congregationis de Institutione Catholica (de Seminariis atque Studiorum

i 175/2011²). Niewątpliwie są to dodatkowe i wyjątkowe okoliczności, które nadają kolorytu dzisiejszej uroczystości.

W laudacji prof. dr. hab. Grzegorza Skrzypczaka, ogłoszonej dnia 22 listopada 2018 roku, podczas nadania kard. Zenonowi Grocholewskiemu doktoratu *honoris causa* Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu czytamy: „Książd Kardynał jest laureatem prestiżowych nagród i wyróżnień oraz dotychczas honorowym doktorem 23 uczelni na całym świecie”³. Skoro, poznańskie, ubiegłoroczne, najwyższe wyróżnienie uniwersyteckie było 24, to dzisiejsze krakowskie jest 25; stąd też głośno trzeba ogłosić, że ta wyjątkowa liczba nabiera dzisiaj szczególnego symbolu i jest niewątpliwie bardzo wymowna⁴.

Institutis), die XIX mensis Iunii, in solemnitate Sacratissimi Cordis Iesu, a. D. MMIX. Zenon Card. Grocholewski Praefectus.

2 CONGREGATIO DE INSTITUTIONE CATHOLICA (DE SEMINARIIS ATQUE STUDIORUM INSTITUTIS). DECRETUM [...] FACULTATEM IURIS CANONICI PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVIENSIS IOANNIS PAULI II pro munere hoc Decreto academice erigit et tamque declarat. [...] Datum Romae, ex aedibus Congregationis, die XIX mensis Martii, in solemnitate S. Ioseph sponsi B. Mariae Virginis, a. D. MMXIV. Zenon Card. Grocholewski Praefectus.

3 G. Skrzypczak, *Laudatio a promotore habita*, w: AA. VV., *CARDINALIS ZENO GROCHOLEWSKI DOCTOR HONORIS CAUSA UNIVERSITATIS STUDIORUM NATURALIUM POSNANIESNIS*, Poznań 2018, s. 27.

4 1. Doktorat *honoris causa* Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (12.10.1998); 2. doktorat *honoris causa* Katolickiego

Nie sposób, tak w recenzjach – powołanych przez Senat Uniwersytetu Recenzentów, w osobach ks. prof. dr. hab.

Uniwersytetu Lubelskiego (1.12.1999); 3. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Pasawie, Niemcy (8.02.2001); 4. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Glasgow, Szkocja (21.06.2001); 5. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, Słowacja (12.09.2002); 6. doktorat *honoris causa* Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Buenos Aires, Argentyna (4.11.2002); 7. doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Fu Jen w Tajpej, Tajwan (27.02.2003); 8. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (7.05.2004); 9. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Bukareszcie, Rumunia (13.06.2006); 10. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Josipa Juraja Strossmayera w Osijeku, Chorwacja (23.05.2007); 11. doktorat *honoris causa* Fordham University, New York, USA, (28.05.2008); 12. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Babeş Bolyai w Cluj-Napoca, Rumunia (20.02.2009); 13. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Katolickiego Goiás Goiânia, Brazylia (8.09.2009); 14. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Katolickiego „San Vicente Mártir” w Walencji, Hiszpania (9.12.2009); 15. doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Wschodniej Afryki (The Catholic University of Eastern Africa) w Nairobi, Kenia (11.02.2010); 16. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Katolickiego Pétera Pázmánya w Budapeszcie, Węgry (12.05.2010); 17. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Aleksandra Jana Cuzy w Jassach, Rumunia (5.11.2010); 18. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Katowicach (25.11.2010); 19. doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Tachira w San Cristobal, Wenezuela (17.04.2012); 20. doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu w Salcie, Argentyna (6.06.2013); 21. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Katolickiego w Ružomberku, Słowacja (25.09.2013); 22. doktorat *honoris causa* Papieskiego Uniwersytetu w Valparaiso, Chile

Józefa Krzywdy CM oraz ks. prof. dr. hab. Henryka Stawniaka SDB – sukcesywnie, w syntetycznej uchwale Senatu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie z dnia 15 kwietnia 2019 roku, jak i w samej laudacji, ująć to wszystko, co należałoby powiedzieć o dostojnym Doktorze Honorowym. Trzeba z konieczności dokonać wyboru, co też nie jest rzeczą łatwą i zawsze pozostaje jedynie wyborem subiektywnym. Niechaj synteza tej laudacji zawiera się w głębokich słowach świętego papieża Grzegorza Wielkiego (540–604), który w liście do świętego biskupa Eulogiusza (zm. 607 lub 608), patriarchy Aleksandrii, napisał: „moim honorem jest honor Kościoła powszechnego”⁵. Te wymowne słowa doktora Kościoła odnosimy dzisiaj do osoby oraz działalności ks. kard. Zenona Grocholewskiego.

Dzisiejszą laudację miał wygłosić pierwszy rektor naszego Uniwersytetu – śp. ks. prof. dr hab. Jan Maciej Dyduch (1940–2018); ufamy, że wspiera nas ze szczęśliwej wieczności. Ten zaszczytny obowiązek spadł sukcesywnie

(10.12.2013); 23. doktorat *honoris causa* „Klaus-Mörsdorf-Studium Institut für Kanonistik der Ludwig-Maximilians-Universität München”, Niemcy (11.07.2017); 24. doktorat *honoris causa* Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu (22.11.2018).

5 Przemówienie bp. Jerzego Ablewicza na zakończenie IV Synodu Diecezji Tarnowskiej, w Bazylice Katedralnej w Tarnowie 13 marca 1986 r., „Moim honorem jest honor Kościoła powszechnego” (Św. Grzegorz W., Ep. ad Eulog. 8, 30), w: *IV Synod Diecezji Tarnowskiej Ad imaginem ecclesiae universalis (Lumen gentium 23)*, red. nac. P. Gajda, Tarnów 1990, s. 35–38.

na mnie, a zatem tak się złożyło, że uczeń staje przed swoim Nauczycielem i Mistrzem, bowiem Ksiądz Kardynał był moim profesorem, kiedy prowadził wykłady z kościelnej sprawiedliwości administracyjnej, w ramach trzyletniego kursu rotalnego, w roku akademickim 1994/95. Egzamin pisemny, pisany wówczas po łacinie, szczęśliwie zaliczyłem. Dzisiaj stoję przed kolejnym...

Kardynał Zenon Grocholewski – sacerdos iuris

Dotychczasowe życie Księdza Kardynała zbiega się z wieloma także ważnymi wydarzeniami, tak dla samego Kościoła, jak i całej ludzkości, o niewątpliwie wyjątkowym znaczeniu. Wymienić należy, tylko z życia kościelnego, Sobór Watykański II, promulgację posoborowych kodeksów prawa kanonicznego oraz innych powszechnych ustaw Kościoła, liczne Synody Biskupów zwołane przez kolejnych papieży. W wielu z tych wydarzeń ogólnokościelnych Ksiądz Kardynał uczestniczył osobiście, ubogacając je swoimi wypowiedziami oraz propozycjami. Stąd też godzi się w tym miejscu przywołać słowa św. Jana Pawła II (1920–2005) z jego pierwszej alokucji rotalnej z roku 1979, w której właściwie zacytował słowa swojego poprzednika św. Pawła VI (1897–1978) z jego przemówienia do Świętej Roty Rzymskiej z roku 1971.

Czytamy w słowach świętych biskupów rzymskich, że sędzia kościelny – a zatem każdy kanonista – musi wykonywać swoją misję w duchu kapłańskim, czyli jako

kapłan i pasterz dusz, łącząc z wiedzą prawną, teologiczną, psychologiczną oraz socjologiczną także dojrzałą osobowość moralną⁶. Możemy powiedzieć, że wówczas będziemy mieli do czynienia z prawdziwym *sacerdos iuris*. W dotychczasowym życiu Księdza Kardynała realizowało się to w sposób następujący:

Ksiądz Kardynał w roku 1966, tj. w roku millenijnej rocznicy przyjęcia przez Polskę chrztu świętego, rozpoczął studia z prawa kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, które zwieńczył najpierw licencjatem w roku 1968 (nagrodzony złotym medalem Uniwersytetu) oraz sukcesywnie doktoratem w roku 1972 (nagrodzony złotym medalem papieskim). Prace licencjacka i doktorska zostały napisane pod kierunkiem wybitnego kanonisty hiszpańskiego o. prof. Ignacio Gordona (1915–2002). Ponadto ukończył Studium Rotalne przy Świętej Rocie Rzymskiej, uzyskując dyplom adwokata tego Trybunału Apostolskiego.

Sukcesywnie rozpoczęła się wieloletnia praca w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej od października 1972 do listopada 1999 roku, konkretnie od pełnienia

6 Zob. Paweł VI, *Ad Praelatos Auditores, Officiales et Advocatos Tribunalis Sacrae Romanae Rotae, novo litibus iudicandis ineunte anno coram admissos* (Die 28 mensis ianuarii a. 1971), „Acta Apostolicae Sedis” 63 (1971) s. 140, nr 4c; Jan Paweł II, *Ad Decanum Sacrae Romanae Rotae ad eiusdemque Tribunalis Praelatos Auditores, ineunte anno iudiciali* (Die 17 m. februarii a. 1979), „Acta Apostolicae Sedis” 71 (1979), s. 424, nr 2.

obowiązków notariusza aż po urząd prefekta tego Trybunału. W tym czasie św. Jan Paweł II mianował ks. Zenona Grocholewskiego biskupem tytularnym Agropoli oraz osobiście udzielił Nominatowi sakry biskupiej dnia 6 stycznia 1983 roku w bazylice watykańskiej; 16 grudnia 1991 roku bp Zenon Grocholewski został wyniesiony do godności arcybiskupiej przez Papieża z Krakowa.

Od 15 listopada 1999 roku do 8 czerwca 2015 roku pełnił urząd prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej. W tym czasie został kreowany kardynałem na konsystorzcu 21 lutego 2001 roku, sukcesywnie w roku 2011 został podniesiony do godności kardynała-prezbitera.

Ponadto pełnił oraz pełni inne ważne funkcje tak w ramach Kurii Rzymskiej, jak i w uczelniach wyższych Wiecznego Miasta⁷. I tak należał do siedmioosobowej komisji, która w roku 1982 wraz z papieżem św. Janem Pawłem II studiowała przygotowany projekt nowego posoborowego Kodeksu prawa kanonicznego; w latach 1983–1985 był członkiem komisji, która wraz z papieżem św. Janem Pawłem II analizowała projekt reformy Kurii Rzymskiej; w latach 1983–1999 był członkiem Komisji Dyscyplinarnej Kurii Rzymskiej; w latach 1984–2000 był konsultorem Papieskiej Rady Tekstów Prawnych, natomiast od roku 2000 pozostaje jej członkiem; w latach 1988–1999 był przewodniczącym komisji dotyczącej adwokatów Stolicy Apostolskiej oraz przy Kurii Rzymskiej;

⁷ Zob. *Zenon Kardinal Grocholewski – Bibliographie und Biographie*, Hrsg. E. Güthoff, Berlin 2018.

w latach 1989–2001 był członkiem Papieskiego Komitetu Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych; w roku 2000 został mianowany członkiem „ad hoc” celem przestudiowania nowego Prawa Fundamentalnego Państwa Watykańskiego; w latach 1999–2013 pełnił następujące urzędy: prezesa Papieskiego Działu Powołań Kapłańskich, prezesa Permanentnej Komisji Interdykasterialnej dotyczącej formacji kandydatów do święceń oraz prezesa Permanentnej Komisji Interdykasterialnej ds. Równomiernego Rozmieszczenia Kapłanów w Świecie; w latach 2003–2010 był członkiem Rady Specjalnej dla Oceanii Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów; w latach 2005–2016 był członkiem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów; w latach 2006–2017 był członkiem Kongregacji Ewangelizacji Narodów; oraz w latach 2010–2012 był członkiem Komitetu koordynującego obchody dwudziestolecia publikacji Katechizmu Kościoła Katolickiego. Nadal pozostaje członkiem Kongregacji Biskupów oraz Kongregacji Nauki Wiary, sędzią Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, członkiem Kolegium przy Kongregacji Nauki Wiary do rozpatrywania rekursów dotyczących *delicta graviora* oraz sędzią Sądu Kasacyjnego Państwa Watykańskiego.

Kolejne obszary pracy kard. Zenona Grocholewskiego to:

- wykłady oraz inne zadania na uniwersytecie: w szczególności wykłady na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego z kościelnego prawa procesowego oraz

materialnego prawa małżeńskiego w latach 1975–1999, wykłady z kanonicznego prawa administracyjnego na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w latach 1980–1984 oraz wykłady w Studium Rotalnym Trybunału Apostolskiego Roty Rzymskiej ze sprawiedliwości administracyjnej w latach 1986–1998. W omawianym obszarze należy także podkreślić współpracę z o. prof. Ignacio Gordonem w organizowaniu międzynarodowych kursów *Renovationis canonicae pro iudicibus* na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim. Ponadto w latach 1999–2015 Ksiądz Kardynał pełnił urząd Wielkiego Kanclerza: Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego oraz złączonego z nim Papieskiego Instytutu Biblijnego, Papieskiego Instytutu Muzyki Sakralnej, Papieskiego Instytutu Archeologii Chrześcijańskiej, Papieskiego Instytutu Studiów Arabskich i Islamistyki, był też patronem Papieskiego Wyższego Instytutu Łaciny;

- referaty na licznych kongresach naukowych oraz sympozjach międzynarodowych i krajowych w różnych częściach świata: Włochy, Polska, Francja, Niemcy, Holandia, Austria, Hiszpania, Portugalia, Szwajcaria, Słowacja, Republika Czeska, Malta, Węgry, Rumunia, Chorwacja, Albania, Bośnia i Hercegowina, Serbia, Rosja, Białoruś, Ukraina, Kanada, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Brazylia, Argentyna, Kolumbia, Chile, Wenezuela, Meksyk, Republika Dominikańska, Tajwan,

- Tajlandia, Filipiny, Indie, Korea Południowa, Liban, Republika Demokratyczna Konga, Angola, Kenia, Kamerun, Izrael;
- publikacje książkowe oraz liczne artykuły, wśród których należy podkreślić: *De exclusione indissolubilitatis ex consensu matrimoniali eiusque probationem*, Neapol 1973, ss. 200; *Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem*, t. 1 (razem z I. Gordonem), Roma 1977, ss. 458, t. 2, Roma 1980, ss. 362; *Dilexit iustitiam. Studia in honorem Aurelii Card. Sabattani*, a cura di Z. Grocholewski, V. Cárcel, Città del Vaticano 1984, ss. 640; *Filozofia prawa w nauczaniu Jana Pawła II*, Poznań 1996, ss. 40 (wydane także, jako artykuł lub broszurka, w językach: włoskim – dwa wydania, francuskim, hiszpańskim, portugalskim, angielskim, słowackim, węgierskim i białoruskim); *Jan Paweł II w służbie Kościołowi i Światu*, Poznań 2003, ss. 47; *La legge naturale nella dottrina della Chiesa*, a cura di L. Cirillo, Roma 2008, pp. 68 (przetłumaczone w formie artykułu na język francuski, polski, hiszpański i w formie książkowej na język rosyjski i słowacki); *Refleksje na temat prawa*, Kraków 2009, ss. 101; *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, Warszawa 2013, ss. 400; *Bł. Edmund Bojanowski w dynamizmie twórczej miłości*, Poznań 2014, ss. 160; *Ukazywać światu Chrystusa*. Wywiad z kardynałem Zenonem Grocholewskim przeprowadzony przez S. Jaśkiewicza, Poznań 2015, ss. 300. Ponadto kard. Zenon Grocholewski

należy do redakcji następujących czasopism naukowych prawa kanonicznego: „Monitor Ecclesiasticus” (Rzym), „Ius Matrimoniale” (Warszawa), „Folia Canonica” (Budapeszt), „Forum Iuridicum” (Warszawa) oraz jest członkiem następujących stowarzyszeń naukowych: „Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo” (od 1970), „Towarzystwo Naukowe KUL” (od 1983), „Society for the Law of the Oriental Churches” (od 1987), „Stowarzyszenie Kanonistów Polskich” (od 1992), „Associatio Winfried Schulz” (od 1996), które od roku 2012 nazywa się „Deutsche Gesellschaft für Kirchenrecht”.

Kompetencja oraz doświadczenie sprawiły, że był postulatorem beatyfikacji Edmunda Bojanowskiego (od 1984), ogłoszonego błogosławionym przez św. Jana Pawła II w Warszawie dnia 13 czerwca 1999, oraz siostry Sancji (Janiny) Szymkowiak (od 1985), ogłoszonej błogosławioną przez św. Jana Pawła II w Krakowie dnia 18 sierpnia 2002.

Kardynał Zenon Grocholewski wielokrotnie pełnił misję legata papieskiego, reprezentując biskupa rzymskiego podczas uroczystości kościelnych na Białorusi, Filipinach, w Kazachstanie, Polsce oraz we Włoszech.

Nie dziwi zatem, że szły za tym liczne tytuły honorowe, odznaczenia czy nagrody, nadawane przez różne instytucje z całego świata. Należy dodać do tego liczne publikacje na temat znaczenia myśli oraz osoby Księdza Kardynała dla współczesnego rozwoju kanonistyki,

a także okolicznościowe monografie. Wymienię z tego bogatego obszaru tylko trzy artykuły – wybitnego tarnowskiego kanonisty – śp. ks. prof. dr. hab. Jana Dudziaka (1928–2003): *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego na Słowacji*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14 (1995–1996), s. 425–434; *Wkład Abpa Zenona Grocholewskiego do polskiej kanonistyki. Przyczynek do współczesnej historii prawa kościelnego w Polsce*, w: *Historia et Ius. Księga Pamiątkowa ku czci Ks. Prof. H. Karbownika*, pod red. A. Dębińskiego i G. Górskiego, Lublin 1998, s. 343–351; *Węgierskie echo kanonistycznej działalności Abpa Zenona Grocholewskiego w Europie Środkowej*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 19 (2000), s. 205–221 oraz wyjątkowy jubileuszowy tom: *„Quod iustum est et aequum.” Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. abp M. Jędraszewki, Arcybiskup Metropolita Łódzki, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, ss. 614.

Recenzując ostatnią z wymienionych publikacji, napisałem: „Wydaną w 2013 roku okolicznościową Księgę pamiątkową z okazji pięćdziesiątej rocznicy święceń kapłańskich kard. Zenona Grocholewskiego, prefekta watykańskiej Kongregacji Edukacji Katolickiej, otwiera okolicznościowy list papieża Franciszka w języku łacińskim, tak zresztą bliskim Jubilatowi, który między innymi ukazuje prace Jubilata w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej oraz w Kongregacji de Institutione Catholica, jak również wspomina o przyznanych licznych doktoratach honorowych oraz zasługach kard. Grocholewskiego

na rzecz poprawnej interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Sukcesywnie została umieszczona kopia okolicznościowego błogosławieństwa oraz pozdrowienia emerytowanego papieża Benedykta XVI z dnia 25 maja 2013 r. W dalszej części, po okolicznościowym wprowadzeniu metropolity poznańskiego abpa S. Gądeckiego, zostały zamieszczone listy gratulacyjne: dziekana Kolegium Kardynalskiego kard. A. Sodano, Prymasa Polski abpa J. Kowalczyka, Nuncjusza Apostolskiego w Polsce abpa C. Migliore oraz pracowników Kongregacji Wychowania Katolickiego. Tę część jubileuszowej publikacji należałoby uznać za okolicznościowy oraz wyjątkowy wstęp, a zarazem za autentyczne wyrazy uznania dla ogromnego dorobku naukowego oraz organizacyjnego Księdza Kardynała, przede wszystkim poprzez jego stałą troskę o rozwój Kościoła powszechnego oraz o liczne starania o właściwe znaczenie prawa kanonicznego we współczesnym Kościele. Sukcesywnie publikacja została podzielona na trzy części, które dotyczą najpierw osoby Jubilata oraz obszarów jego posługi w watykańskich dykasteriach, to znaczy najpierw długoletniej pracy w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej oraz obecnie jako prefekta w Kongregacji Edukacji Katolickiej⁸.

8 T. Rozkrut, „*Quod iustum est et aequum*”. *Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. abp M. Jędraszewki, Arcybiskup Metropolita Łódzki, ks. J. Słowiński, Poznań 2013, ss. 614; także w: „*Annales Canonici*” 10 (2014) 170n.

Wymienione oraz syntetycznie przedstawione obszary działalności tworzą ogromny dorobek badawczo-dydaktyczny kard. Zenona Grocholewskiego, w którym podkreślić należy nie tylko imponującą liczbę wypowiedzi naukowych, ale przede wszystkim ich jakość oraz wagę podejmowanych, niewątpliwie ważnych i aktualnych, problemów Kościoła oraz współczesnego świata. Stąd też, cytowany już mój poprzednik, wygłaszając rok temu laudację w Poznaniu, podkreślił, że kard. Zenon Grocholewski „naukę współtworzy, wciela w praktyczne stosowanie i dla niej wykorzystuje swój Boży talent. Jako autor ponad 1500 publikacji w ponad 20 językach odnosi się w nich do zagadnień związanych z kanonicznym prawem procesowym i prawem małżeńskim, filozofią prawa, zagadnieniami kultury oraz ostatnio edukacji”⁹. Sam Ksiądz Kardynał na Synodzie Biskupów poświęconym Eucharystii, w konkluzji swojego wystąpienia wskazał, że zgodnie ze swoją naturą liczne uniwersytety katolickie winny włączać się w pracę apostołską Kościoła, i także „w nich samych musi być dowartościowana Eucharystia, przede wszystkim w tym celu, aby studenci byli coraz bardziej świadomi oraz coraz bardziej zdolni do realizowania swojego chrześcijańskiego obowiązku poprzez wykonywanie różnych profesji zawodowych”¹⁰.

9 G. Skrzypczak, *Laudatio a promotore habita*, dz. cyt., s. 27.

10 Card. Zenon Grocholewski, Prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica (dei Seminari e degli Istituti degli studi) (Città del Vaticano), *Centalità del Sacramento nella*

Konkluzja

Ks. prof. dr hab. Józef Krzywda CM, wieloletni dyrektor Instytutu Prawa Kanonicznego na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, w podsumowaniu swojej recenzji oraz we wniosku końcowym napisał: „Podejmując próbę oceny całokształtu działalności Jego Eminencji kard. Zenona Grocholewskiego, trzeba przede wszystkim odnotować fakt bogatej różnorodności jego zainteresowań oraz wielostronnej aktywności i służby Kościołowi powszechnemu. Począwszy od żywego zaangażowania w studia z dziedziny prawa kościelnego, znaczone wybitnymi osiągnięciami naukowymi, kard. Zenon Grocholewski będzie się najpierw oddawał pracy naukowo-dydaktycznej na Wydziale Prawa Kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim oraz w Studium Rotalnym w Rzymie. Jeśli idzie o jego szczególną działalność w odniesieniu do Kościoła powszechnego, to wyrazi się ona przede wszystkim w pełnieniu urzędu prefekta w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej, a następnie prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej. Należy przy tym odnotować, że pełniąc w międzyczasie

formazione seminaristica, w: *L'Eucaristia: fonte e culmine della vita e della missione della Chiesa*. XI Assemblea Generale Ordinaria del Sinodo dei Vescovi. Esortazione apostolica postsinodale *Sacramentum Caritatis* con commento di Rino Fisichella, a cura di R. Nardin, Città del Vaticano 2007, s. 268.

szereg innych urzędów, funkcji i zadań w Kurii Rzymskiej, kard. Grocholewski przyczyni się także znacząco do odnowienia jej struktur”.

Z kolei ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak SDB, dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, już na początku swojej recenzji napisał: „W niej odniosę się do bogatego życia i działania kard. prof. dr. Zenona Grocholewskiego, emerytowanego prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, uprzednio prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, wysokiej miary uczonego i profesora akademickiego oraz wybitnego Polaka. Wybitną osobowość i ogromne zasługi kard. Zenona Grocholewskiego dostrzegło wiele ośrodków naukowych w Polsce i w świecie, obdarzając go godnością doktora *honoris causa*. Zatem trudno będzie coś oryginalnego napisać w recenzji na jego temat, natomiast liczne doktoraty świadczą o tym, że nie ma wątpliwości co do słuszności idei podjętej przez Senat Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie”, oraz sukcesywnie: „Postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej prof. Lecha Kaczyńskiego z dnia 9 listopada 2009 roku został kard. Zenon Grocholewski odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi w działalności publicznej na rzecz rozwijania współpracy między Rzeczpospolitą Polską i Stolicą Apostolską. To właśnie w Polsce, najpierw w 1998 roku w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, potem w 1999 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim,

następnie w 2004 r. w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przyznano pierwsze w świecie zaszczytne tytuły doktora *honoris causa* kard. Grocholewskiemu. To pięknie, że Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie powiększa listę polskich uczelni, które obdarzyły Go tą godnością”.

Rodzi się zatem pytanie, zapewne publiczne: co jeszcze powiedzieć lub dodać do tego, co już powiedziano lub napisano na temat osoby oraz bogatego i różnorodnego dorobku Księdza Kardynała? A może lepiej będzie postawić inne pytanie: co sobie sam Ksiądz Kardynał najbardziej ceni w dotychczasowym, jakże bogatym i twórczym życiu?

To niewątpliwie tajemnica serca Księdza Kardynała, ale spróbujmy na to pytanie w ograniczonym wymiarze odpowiedzieć. Podczas konferencji Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, która miała miejsce w Łodzi we wrześniu 2008 roku, kiedy został pokazany slajd z uroczystego podpisywania przez papieża św. Jana Pawła II konstytucji apostolskiej *Sacrae disciplinae leges*, promulgującej kanony nowego Kodeksu prawa kanonicznego, w otoczeniu ówczesnego biskupa rzymskiego, znajdował się młody biskup Zenon Grocholewski, a sam Ksiądz Kardynał dopowiedział, że zdjęcie to jest mu szczególnie bliskie. Ponadto czytamy w innej jego wypowiedzi: „na honorowym miejscu w moim biurze, a także w moim mieszkaniu, umieściłem zdjęcie upamiętniające moment podpisania przez Ojca Świętego Kodeksu Prawa Kanonicznego 25 stycznia 1983 roku. Jestem na nim obecny

w gronie kilku osób otaczających papieża. W tym gronie był też ówczesny kardynał Józef Ratzinger. Ja znajduję się tam na ostatnim miejscu, bo byłem wtedy zaledwie od dwóch tygodni biskupem”¹¹.

Eminencjo,

Najdostojniejszy Księżę Kardynale,

był i jest Ksiądz Kardynał bliskim współpracownikiem aż pięciu papieży, ponadto dostąpił w swoim życiu szczególnego honoru, był dwukrotnym elektorem biskupa rzymskiego, podczas konklawe w roku 2005 oraz 2013, gdzie, jak napisał św. Jan Paweł II:

„I tu właśnie u stóp tej przedziwnej sykstyńskiej
polichromii
zbierają się kardynałowie –
wspólnota odpowiedzialna za dziedzictwo
kluczy Królestwa”.
(*Tryptyk rzymski*)

Cóż można zatem dodać?

Zmodyfikuję słowa Księdza Kardynała z wystąpienia na temat osoby o. prof. Ignacio Gordona, który stał u początków Twojego wykształcenia kanonistycznego, i odniosę wypowiedziane w Rzymie dnia 4 maja 2016 roku

¹¹ S. Jaśkiewicz, *Ukazywać światu Chrystusa. Wywiad z kardynałem Zenonem Grocholewskim*, Poznań 2015, s. 50.

słowa do Twojej osoby¹². Bez wątpliwości trzeba bardzo syntetycznie wskazać oraz podkreślić, że ks. kard. Zenona Grocholewskiego wyróżnia w badaniach naukowych oraz wielorakiej posłudze na rzecz dobra wspólnego, przede wszystkim, troska o poznanie prawdy oraz poszukiwanie rozwiązań sprawiedliwych, wynikających z miłości do Kościoła powszechnego oraz uniwersalnego pasterskiego zatroskania.

Niechaj to świadectwo,
przekazywane licznym pokoleniom kanonistów
całego świata,
będzie dla nich wyjątkowym wsparciem!

Eminencjo! *Ad multos annos!*

*Kraków, dnia 24 czerwca 2019 roku
Uroczystość Narodzenia św. Jana Chrzciciela*

¹² Z. Grocholewski, *P. Ignacio Gordon, S.J. e la deontologia dell'insegnamento del diritto canonico. Nota*, „Periodica de Re Canonica” 107 (2018), s. 359–365.

Zenon Kard. Grocholewski

Lectio magistralis

*Tożsamość wyższych uczelni kościelnych
według św. Jana Pawła II*

Sobór Watykański II w deklaracji *Gravissimum educationis* uczynił wyraźne rozróżnienie między wyższymi uczelniami katolickimi i wyższymi uczelniami kościelnymi (zob. nr 10–11). To rozróżnienie zostało uwzględnione potem w *Kodeksie prawa kanonicznego* promulgowanym przez papieża św. Jana Pawła II w 1983 roku (kan. 807–821). Tenże papież wydał na ten temat także dwa odrębne dokumenty legislacyjne, jeden dotyczący wyższych uczelni kościelnych, czyli konstytucję apostolską *Sapientia christiana* w 1979 roku, drugi regulujący problematykę wyższych uczelni katolickich, tzn. konstytucję apostolską *Ex corde Ecclesiae* w 1990 roku.

Kościelne to te uczelnie, które bazują na Objawieniu oraz łączą się ściśle z misją Kościoła, a więc obejmują teologię, prawo kanoniczne, historię Kościoła, filozofię chrześcijańską, wychowanie chrześcijańskie, naukę społeczną Kościoła itd. Pod nazwą *katolickich* zaś

rozumiemy wyższe uczelnie, których przedmiotem studiów i nauczania są różne dziedziny wiedzy wykładane także na innych uniwersytetach, jak np. medycyna, dyplomacja, inżynieria itd., lecz rozpatrywane w świetle nauki Kościoła.

Wyższych uczelni katolickich, występujących w różnych formach, jest w całym świecie ponad 1500, i ta liczba rośnie. Natomiast wyższe uczelnie kościelne to głównie wydziały, istniejące samodzielnie lub wchodzące w skład jakiegoś uniwersytetu¹. W formie uniwersytetu kościelnego zaś, obejmującego co najmniej cztery wydziały kościelne, do niedawna istniały one tylko w Wiecznym Mieście (obecnie jest ich tam siedem²). Pierwszym uniwersytetem kościelnym poza Rzymem jest właśnie Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, którego dekret erekcyjny miałem zaszczyt podpisać dnia 19 czerwca w 2009 roku³. Dwa lata później powstał jeszcze drugi tego rodzaju uniwersytet w Madrycie (Universidad

1 Istnieją one także w formie ateneum, akademii lub instytutu.

2 Papieski Uniwersytet Gregoriański (ze złączonymi z nim Papieskim Instytutem Biblijnym i Papieskim Instytutem Wschodnim), Papieski Uniwersytet Laterański, Papieski Uniwersytet „Urbanianum”, Papieski Uniwersytet św. Tomasza z Akwinu (powszechnie zwany „Angelicum”), Papieski Uniwersytet Salezjański, Papieski Uniwersytet Św. Krzyża oraz Papieski Uniwersytet „Antonianum”.

3 Kongregacja Wychowania Katolickiego, Dekret z dnia 19 czerwca 2009, prot. n. 1344/2005.

Eclesiastica „San Dámaso”). Są to jedyne uniwersytety kościelne poza Rzymem.

Czuję się więc zaszczycony przyznaniem mi doktoratu *honoris causa* od tego pierwszego uniwersytetu kościelnego poza Wiecznym Miastem, i to w 10. rocznicę jego powstania, czyli podniesienia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie do godności uniwersytetu. Wymowny jest też fakt, że dokonuje się to podczas uroczystości inauguracji nowego roku akademickiego.

Szczerą wdzięczność wyrażam wszystkim, którzy przyczynili się do nadania mi tego tytułu – zwłaszcza Wielkiemu Kanclerzowi Księdzu Arcybiskupowi Markowi Jędraszewskiemu, Jego Magnificencji Księdzu Rektrowi prof. dr. hab. Wojciechowi Zyzakowi oraz Senatowi Uniwersytetu – za okazaną dobroć.

Jestem ujęty życzliwością wyrażoną pod moim adresem w słowach Jego Magnificencji Księdza Rektora, jak również w przyjaznej laudacji ks. prof. dr. hab. Tomasza Rozkruta.

Czuję się zaszczycony obecnością tak licznych dostojnych gości: zwłaszcza Jego Eminencji Księdza Kardynała Stanisława Dziwisza, który zaangażował się bardzo mocno w powstanie tego Uniwersytetu i ma wielkie zasługi w tym względzie, księży arcybiskupów i biskupów, rektorów, profesorów i innych pracowników naukowych wyższych uczelni, dostojnych przedstawicieli władz, instytucji naukowych, kulturalnych oraz innych użyteczności publicznej, studentów i wielu drogich mi przyjaciół. Wszystkim składam bardzo serdeczne „Bóg zapłać”!

Niech Dobry Bóg błogosławi tej Uczelni, by się rozwijała i swoim twórczym wkładem myśli i dobra coraz bardziej ubogacała Polskę i świat.

Harmonizując z wymową dzisiejszej uroczystości, tzn. z zakreśloną naturą kościelną tego Uniwersytetu oraz nazwaniem go imieniem Jana Pawła II, jak również faktem, że papież Benedykt XVI erygował go właśnie „ad honorandam memoriam sui insigni Praedecessoris [...] Ioannis Pauli II”⁴, w moim krótkim wystąpieniu pragnę wskazać na trzy elementy tożsamości wyższych uczelni kościelnych według nauki św. Jana Pawła II, odnoszące się odpowiednio do wiary, Magisterium Kościoła i kultury. Ze względu na czas ograniczę się do wzięcia pod uwagę i komentowania wspomnianej konstytucji apostolskiej *Sapientia christiana*. To, co przedstawię, jest wciąż aktualne. Chociaż konstytucja *Sapientia christiana* została przez papieża Franciszka, przed dwoma laty (8 grudnia 2017), zastąpiona inną konstytucją, *Veritatis gaudium*, to jednak nic z tego, co zacytuje, nie zostało zmienione ani pominięte, lecz znajduje się także w nowej konstytucji apostolskiej papieża Franciszka⁵. Zresztą w niej

4 Tamże.

5 Cały *Wstęp* Konstytucji apostolskiej *Sapientia christiana*, często tutaj cytowany, zawierający sześć paragrafów (I–VI), został umieszczony w Konstytucji *Veritatis gaudium* jako *Dodatek*. Będę go cytował, wskazując liczbą rzymską paragraf, zaś arabską akapit. Natomiast cytowane artykuły części normatywnej *Sapientia christiana* najczęściej znajdują się pod tym samym

wyraźnie zauważono, że „konstytucja apostolska *Sapientia christiana* stanowi pod każdym względem dojrzały owoc wielkiego dzieła reformy studiów kościelnych rozpoczętej przez Sobór Watykański II” (*Wstęp*, nr 2) oraz, że pozostaje ona „w pełni ważną w swojej proroczej wizji i jasnych wytycznych” (*Wstęp*, nr 1).

1. Wydziały i uniwersytety kościelne zakładają wiarę

Na pierwszym miejscu chciałbym podkreślić, że według *Sapientia christiana* nauki kościelne zakładają wiarę.

Dotyczy to przede wszystkim teologii i innych dziedzin wiedzy opartych na Objawieniu. Ale dotyczy także w pewnym zakresie wszystkich nauk kościelnych, są one bowiem zawsze w jakimś stopniu związane z wymogami misji ewangelizacyjnej zleconej nam przez Chrystusa. *Sapientia christiana* domaga się więc, aby „wykładowcy dyscyplin odnoszących się do wiary lub moralności” składali „wyznanie wiary” (art. 27 § 1), co oczywiście zakłada, że człowiek niewierzący nie jest zdolny do należącego nauczania tych dziedzin wiedzy. Zaś w innym miejscu ta konstytucja zaznacza: „nie można przyjmować systemów i metod, których nie

numerem w *Veritatis gaudium*. Jeżeli są tam zawarte w artykule pod innym numerem, wskażę to w przypisie.

da się pogodzić z chrześcijańską wiarą” (art. 68 § 2⁶). Poza tym, ten wymóg konieczności wiary do rozumienia i wykładania dziedzin wiedzy opartych na Objawieniu jawi się w takich twierdzeniach omawianego dokumentu, jak: zadaniem wyższych uczelni kościelnych jest przekazywanie wiary i świadczenie o niej (I, 3; III, 3, 4, 6; art. 26 § 2), wykładowcy mają być dla studentów „nauczycielami wiary” (IV, 3), chodzi o formowanie świadków wiary (II, 6), doprowadzanie do coraz „bardziej czystego i dojrzałego życia wiary” (III, 4), do „wzrostu wiary” (III, 6), do wzrastania „w doświadczaniu wiary” (IV, 3).

Ponieważ dla teologii i innych nauk opartych na Objawieniu to właśnie Objawienie jest źródłem wiedzy i mądrości, jest prawdą, na której należy bazować oraz intelektualno-duchowym ubogaceniem, to ten, kto nie wierzy w Objawienie, nie może być teologiem. Może być jedynie religioznawcą doktryny katolickiej, a nie teologiem. Dotyczy to także w pewnym stopniu wszystkich innych dyscyplin kościelnym związanych z uznaniem prawd objawionych, ich mocy naświetlającej rzeczywistość oraz ich realizacji w życiu Kościoła. Nie dotyczy to jedynie nauk niezwiązanych z Objawieniem, a wykładanych na uczelniach kościelnych, jak np. języki.

Nie tylko w dokumencie św. Jana Pawła II, ale w nauczaniu Kościoła bardzo jasno jawi się spostrzeżenie, że aby we właściwy sposób interpretować Pismo Święte

6 *Veritatis gaudium*, art. 71 § 2.

i prawdy wiary, nie wystarczają zdolności intelektualne, ale konieczna jest wiara, modlitwa, uległość działaniu Ducha Świętego. Św. Paweł, pisząc do Tesaloniczan, zaznacza: „nieustannie dziękujemy Bogu, bo gdy przyjęliście słowo Boże, usłyszane od nas, przyjęliście je nie jako słowo ludzkie, ale – jak jest naprawdę – jako słowo Boga, który działa w was wierzących” (1 Tes 2, 13⁷). W brewiarzu Kościół każe nam czytać słowa św. Bonawentury (1217/1221–1274): „Niemożliwe jest, aby ktoś mógł zrozumieć Pismo [Święte], jeżeliby wcześniej nie miał w sobie wiary Chrystusa jako światła”⁸. Papież Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Verbum Domini* (30 września 2010) podkreśla: „autentyczna hermeneutyka Biblii jest możliwa tylko w wierze Kościoła”⁹. Tego rodzaju cytaty można by mnożyć.

7 Zob. też 2 Kor 4, 3–6.

8 Chodzi o *Breviloquium*: Liturgia Godzin, poniedziałek piątego tygodnia Okresu Zwykłego. Ten tekst w pełniejszej formie został zacytowany także w: Benedykt XVI, Posynodalna adhortacja apostolska *Verbum Domini* (30 września 2010) [dalej: *Verbum Domini*], nr 29.

9 Nr 29, zob. także cały tekst nr 29–30, a także nr 15–16, 47–48, 54–55. Poza tym wymownym w tym względzie jest spontanicznie wygłoszone przemówienie papieża Benedykta podczas XII Sesji Zwyczajnej Synodu Biskupów, 14 października 2008 roku, której owocem jest właśnie adhortacja *Verbum Domini*. Zob. też Papieska Komisja Biblijna, *Interpretacja Biblii w Kościele*, 15 kwietnia 1993, II–III.

Ma więc tutaj znaczenie wiara uprawiających i wykładających nauki kościelne. Zwykle ją się po prostu zakłada. Nie jest to jednak takie proste.

Wiara bowiem może mieć różne stopnie; może w nas się umacniać, wzrastać, ale też może słabnąć. Możemy ją nawet stracić przez nasze niedbalstwo. Wynika to jasno z Ewangelii:

- Po opisie cudu w Kanie Galilejskiej św. Jan zaznaczył: „i uwierzyli w Niego Jego uczniowie” (J 2, 11). Przecież oni już przedtem wierzyli, bo poszli za Jezusem. Ewangelista oczywiście chciał zaznaczyć, że umocniła się ich wiara.
- Pan Jezus wielokrotnie ganił nawet swoich uczniów, bo okazywali się ludźmi małej wiary: np. kiedy wolałi podczas gwałtownej burzy na jeziorze „Panie, ratuj, giniemy”, Jezus odpowiedział: „Czemu bojaźliwi jesteście, małej wiary?”¹⁰; Piotra, który krocząc po wodzie w pewnym momencie uląkł się i zaczął tonąć, Chrystus zganiał: „Czemu zwątpiłeś, małej wiary?” (Mt 14, 31); uczniom, którzy pytali, czemu nie udało im się wypędzić złego ducha z epileptyka, Jezus odpowiedział: „z powodu małej wiary waszej” (Mt 17, 20); po zmartwychwstaniu „ukazał się Jedenastu, gdy siedzieli za stołem, i wyrzucał im brak wiary i upór, że nie wierzyli tym, którzy widzieli Go zmartwychwstałego”¹¹.

¹⁰ Mt 8, 26; zob. też Mk 4, 40; Łk 8, 25.

¹¹ Mk 16, 14. Por. też Mt 6, 30; 16, 8; Łk 12, 28.

- W innych przypadkach chwalił wiarę konkretnych osób: o setniku z Kafarnaum, który prosił o uzdrowienie sparaliżowanego sługi, Pan Jezus powiedział: „Zaprawdę powiadam wam: u nikogo w Izraelu nie znalazłem tak wielkiej wiary” (Mt 8, 10; Łk 7, 9); podobnie wzruszająca scena z niewiastą kananejską zakończyła się słowami Pana Jezusa: „O niewiasto wielka jest twoja wiara; niech ci się stanie, jak chcesz” (Mt 15, 28); wielokrotnie też Pan Jezus podał jako przyczynę odpuszczenia grzechów czy uzdrowienia z jakiejś choroby właśnie wiarę: „twoja wiara cię uzdrowiła”¹².
- Apostołowie prosili Pana: „Przymnóż nam wiary” (Łk 17, 5).
- Podczas Ostatniej Wieczerzy Pan Jezus modlił się za Piotra, by nie załamała się jego wiara i polecił mu umacniać wiarę braci (Łk 22, 32).

Tak, wiara może w nas wzrastać lub słabnąć. Każdy z nas jest odpowiedzialny za swoją wiarę, za jej wzrost lub osłabienie. Wiara jest delikatną roślinką. By była żywa i dojrzała, trzeba ją starannie pielęgnować i żyć nią.

Od stopnia wiary zależy stopień świętości: świętość to bowiem w gruncie rzeczy nic innego, jak wiara w pełni przyjęta i przeżywana. Od stopnia wiary i świętości zależy też w dużym stopniu zdolność rozumienia nauki

¹² Zob. Mt 9, 2; 9, 22; 9, 29; 13, 58; Mk 2, 5; 5, 34; Łk 5, 20; 7, 50; 8, 48; 17, 19; 18, 42.

objawionej, czyli jakość i skuteczność uprawiania i nauczania teologii oraz innych nauk kościelnych. Jest rzeczą znamioną, że święci często bez wielkiego wykształcenia teologicznego wykazywali bardzo wnikliwą znajomość prawd objawionych¹³. Na przykład św. Katarzyna ze Sieny nie umiała czytać ani pisać, a została ogłoszona przez św. Pawła VI doktorem Kościoła (4 października 1970).

Powróćmy do św. Jana Pawła II, który dla waszego Uniwersytetu jest szczególnym autorytetem, wzorem i natchnieniem.

Jest bardzo wymowny podziw wobec jego wiary, wyrażony przez papieża Benedykta XVI w homilii podczas beatyfikacji naszego wielkiego Rodaka (1 maja 2011). Odnosił on wtedy do Jana Pawła II słowa św. Elżbiety „Błogosławiona, któraś uwierzyła”, mówiąc: „Błogosławiony jesteś umiłowany Papieżu Janie Pawle II, ponieważ uwierzyłeś”. „Błogosławiony jesteś, ponieważ uwierzyłeś”! Papież Benedykt XVI w tejże homilii mówił dalej: „Został ogłoszony błogosławionym Papież, następca Piotra, którego powołaniem jest umacnianie braci w wierze. Jan Paweł II jest błogosławionym ze względu na swą wiarę, mocną i wielkoduszną, wiarę apostołską. [...] Bycie błogosławionym na wieki Jana Pawła II, które Kościół dziś z radością ogłasza, wpisane jest w te właśnie słowa Chrystusa: «Błogosławiony jesteś, Szymonie» i «Błogosławieni, którzy nie widzieli, a uwierzyli». Jest to błogosławieństwo wiary, którą Jan Paweł II otrzymał w darze

13 Na ten temat por. *Verbum Domini*, nr 48.

od Boga Ojca dla budowania Kościoła Chrystusowego”. Zakończył zaś swoją homilię słowami modlitwy, jakże aktualnej wobec obecnego kryzysu wiary: „Błogosławiony jesteś umiłowany Papieżu Janie Pawle II, ponieważ uwierzyłeś. Prosimy, byś nadal umacniał z nieba wiarę Ludu Bożego”.

Jestem przekonany, że dla Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II ten przykład wiary pozostaje zawsze bardzo żywotnym wyzwaniem.

2. *Współpraca z Urzędem Nauczycielskim Kościoła*

a. W *Sapientia christiana* św. Jan Paweł II bardzo mocno podkreślił zależność badań naukowych i nauczania na wydziałach kościelnych od Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. We wstępie tego dokumentu mowa jest o „absolutnym powiązaniu tych Wydziałów z całokształtem nauki Chrystusowej, której autentycznym Interpretatorem i stróżem w ciągu wieków był zawsze Nauczycielski Urząd Kościoła” (IV, 1; por. art. 3 § 2). Zaś w części normatywnej czytamy: „Ci, którzy nauczają spraw dotyczących wiary lub moralności, mają pamiętać o tym, że zadanie to winni wykonywać z zachowaniem pełnej wspólnoty z autentycznym Nauczycielskim Urzędem Kościoła, a przede wszystkim z Biskupem Rzymskim” (art. 26 § 2). Gdy chodzi zaś o wolność nauczania na wydziałach kościelnych, *Sapientia christiana* stanowi: „musi być oczywiste, że

a) prawdziwa wolność w nauczaniu z konieczności mieści się w granicach Słowa Bożego, i to tak, jak jest ono stale przedstawiane (nauczane) przez żywy Nauczycielski Urząd Kościoła; b) a prawdziwa wolność w zakresie badań musi się z konieczności opierać na przyłgnięciu do Słowa Bożego i posłusznym nastawieniu wobec Nauczycielskiego Urzędu Kościoła, któremu zostało zlecone zadanie autentycznej interpretacji Słowa Bożego” (art. 39 § 1, 2^o¹⁴). Odnośnie do wydziałów teologicznych wymaga: „W badaniu i przedstawianiu nauki katolickiej winna zawsze ujawniać się wierność wobec Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. W nauczaniu [...] należy na pierwszym miejscu wyklądać to, co stanowi trwale dziedzictwo Kościoła. Natomiast opinie prawdopodobne i osobiste, wpływające z nowych badań trzeba podawać w mniejszym zakresie, podkreślając ich problematyczność” (art. 70¹⁵).

W związku z tym ostatnim wymogiem podzielię się wspomnieniem. Gdy w lipcu 1968 roku ukazała się encyklika papieża Pawła VI *Humanae vitae*, byłem na kursie

14 *Veritatis gaudium*, art. 38 § 1, 2°

15 *Veritatis gaudium*, art. 73. To ostatnie zdanie zostało tutaj przeformułowane w następujący sposób: „Natomiast opinie prawdopodobne i osobiste, wpływające z nowych badań, należy przedstawić ostrożnie jako takie”. Mówiąc o prawach i obowiązkach wiernych świeckich, kan. 227 *Kodeksu prawa kanonicznego* między innymi stanowi: „niech zatroszczą się o to, ażeby [...] mieć na uwadze naukę przestawioną przez Urząd Nauczycielski Kościoła oraz wystrzegać się w kwestiach dopuszczających różne opinie przedstawiania swojego stanowiska jako nauki Kościoła”.

niemieckiego. Pojawiły się wówczas na ten temat różne krytyczne głosy. Jeden zaś z profesorów tego kursu poprosił mnie o wskazanie treści tej encykliki, zaznaczając: „Mnie nie interesuje to, co ksiądz myśli na ten temat, ja chcę wiedzieć, co mówi Kościół”. Zbudowało mnie to pytanie, bo przecież jest ogromna różnica między moim autorytetem a autorytetem Kościoła. W świetle wiary byłoby nieuczciwością stawianie w nauczaniu swojej opinii ponad naukę Urzędu Nauczycielskiego Kościoła.

Zacytowane przepisy o roli Urzędu Nauczycielskiego Kościoła są odzwierciedleniem nauki Soboru Watykańskiego II, którego św. Jan Paweł II czuł się entuzjastą i realizatorem. Według konstytucji dogmatycznej *Dei Verbum* tego soboru nauczanie Kościoła opiera się na Świętej Tradycji i Piśmie Świętym, gdyż one są źródłem Objawienia. „Zadanie zaś autentycznego wyjaśniania Słowa Bożego spisane bądź przekazane w Tradycji zostało powierzone samemu tylko żywemu Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła, który autorytatywnie działa w imieniu Chrystusa”. „Jest więc oczywiste – stwierdza sobór – że święta Tradycja, Pismo Święte i Urząd Nauczycielski Kościoła według mądrego Bożego postanowienia tak ściśle łączą się ze sobą i zespalają, że jedno bez pozostałych nie może istnieć, a wszystkie razem, każde na swój sposób, pod wpływem jednego Ducha Świętego skutecznie przyczyniają się do zbawienia dusz”¹⁶. Stąd – kontynuuje

¹⁶ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* (18 listopada 1965) [dalej: *Dei Verbum*],

tenże dokument soborowy – „wszystko to, co dotyczy sposobu interpretowania Pisma św., podlega ostatecznie sądowi Kościoła, który ma od Boga polecenie i posłannictwo strzeżenia i wyjaśniania słowa Bożego”¹⁷.

Zauważył to już św. Piotr, pisząc w swoim drugim liście: „To przede wszystkim miejcie na uwadze, że żadne prorocstwo Pisma nie jest dla prywatnego wyjaśnienia. Nie z woli bowiem ludzkiej zostało kiedyś przyniesione prorocstwo, ale kierowani Duchem Świętym mówili [od] Boga święci ludzie” (2 P 1, 20–21).

Kiedyś w Kongregacji Wychowania Katolickiego spotkałem się z grupą teologów luterańskich, którzy przeszli na katolicyzm. Spytałem ich, co najbardziej skłoniło ich do zbliżenia się do Kościoła katolickiego. Odpowiedzieli, że teologia, tzn. jej brak lub wadliwość w luteranizmie ze względu na brak autentycznego Magisterium. W protestanckich związkach wyznaniowych – mówili – każdy interpretuje Pismo Święte jak chce. Bóg natomiast – jeżeli domaga się, by ono było normą życia – nie mógł rzucić rozumienia Pisma Świętego na pastwę przeróżnych możliwych interpretacji. Według Kościoła katolickiego tego Bóg nie zrobił, lecz uczynił z Urzędu Nauczycielskiego Kościoła gwaranta właściwej interpretacji.

nr 10. W przedmiocie właściwej współpracy teologów z Magisterium Kościoła warto zwrócić uwagę na Instrukcję Kongregacji Doktryny Wiary *Donum veritatis* z 24 maja 1990, dotyczącej powołania teologa w Kościele.

¹⁷ *Dei Verbum*, nr 12.

Rzeczywiście, jak przypomniał papież Benedykt XVI: „teksty [biblijne] nie zostały bowiem dane pojedynczym badaczom czy wspólnotom naukowym, «by zaspokoić ich ciekawość lub im dostarczyć przedmiotu studiów i badań» (*Divino afflante Spiritu*). Teksty natchnione przez Boga zostały powierzone w pierwszej kolejności wspólnocie wierzących, Kościołowi Chrystusowemu, aby zasilac życie wiarą i kierować życiem miłością”¹⁸. Już jako papież senior, zwrócił on uwagę na „ryzyko stawania się panami wiary, zamiast pozwolić się odnowić i zdominować przez wiarę”¹⁹.

Toteż podczas Mszy Świętej przed obrzędem Komunii świętej prosimy Boga, by „zważał [...] na wiarę swojego Kościoła” (nie na wiarę moją czy obecnej wspólnoty, lecz na „wiarę swojego Kościoła”).

18 Benedykt XVI, Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Komisji Biblijnej, 23 kwietnia 2009. Podobnie papież Franciszek: „Biblia nie jest pięknym zbiorem ksiąg świętych, które należy studiować, lecz *Słowem życia*, które należy rozsiewać, darem, o którego przyjęcie i rozdawanie prosi Zmartwychwstały, aby było życie w imię Jego” (Przemówienie do Katolickiej Federacji Biblijnej, 26 kwietnia 2019).

19 Benedetto XVI, Appunti, *La Chiesa e lo scandalo della pedofilia* (24 lutego 2019), dodatek specjalny do czasopisma *Nel frammento* 17 (2019) nr 2, s. 18 (III, 2, akapit 1). Original w języku niemieckim między innymi w <https://www.vaticannews.va/de/papst/news/2019-04/papst-benedikt-xvi-wortlaut-aufsatz-missbrauch-theologie.html>.

b. Ten wymóg współpracy z Urzędem Nauczycielskim Kościoła jawi się tym bardziej istotny, jeżeli bierzemy pod uwagę, że wydziały kościelne są jednym z bardzo ważnych elementów wykonywania misji nauczania powierzonego Kościołowi. Stąd ich zadania i działalność mają wymiar ogólnokościelny²⁰. W tej perspektywie – jak zaznacza św. Jan Paweł II w *Sapientia christiana* – „Wydziały kościelne [...] nadają stopnie akademickie w imieniu Stolicy Apostolskiej” (VI, 3), „powagą Stolicy Apostolskiej” (art. 2). I dlatego „Tylko uniwersytety lub wydziały kanonicznie erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Świętą [...] posiadają prawo nadawania stopni akademickich, mających walor kanoniczny” (art. 6 i 9 § 1). Zaś gdy chodzi o „wykładowców dyscyplin odnoszących się do wiary lub moralności”, zaznaczono, że „nauczają [oni] nie własną powagą, lecz na mocy misji otrzymanej od Kościoła” (art. 27 § 1). Nic więc dziwnego, że aby mogli wykładać, wymagane jest dla nich odpowiednie *Nihil obstat* ze strony Stolicy Apostolskiej (art. 27 § 2).

²⁰ Zob. Sobór Watykański II, Deklaracja *Gravissimum educationis*, zwłaszcza nr 10–12; *Kodeks prawa kanonicznego*, Księga trzecia, zatytułowana *De Ecclesiae munere docendi* (kan. 747–833; 815–821).

3. *Ewangelizacja kultury*

To wszystko, co dotychczas powiedziałem, nabiera rumieńców i szczególnej wyrazistości w świetle fundamentalnego zadania wszystkich wydziałów i uniwersytetów kościelnych włączenia się skutecznie i profesjonalnie w dzieło ewangelizacji. Ten wymiar ich misji jest w *Sapientia christiana* wielokrotnie zaznaczony. Nie uważam, by było konieczne tutaj go omawiać w sensie całościowym.

Natomiast godny uwagi jest jeden z aspektów tej ewangelizacji, bardzo mocno uwypuklony w omawianym dokumencie. Chodzi o konieczność ewangelizacji kultury. Już na samym początku w *Sapientia christiana* podkreślono konieczność dążenia do tego, „ażeby treść Ewangelii przepajała sposoby myślenia, kryteria ocen i normy działania”, czyli „aby cała ludzka kultura została przeniknięta Ewangelią” (I, 2). W związku z tym, zwrócono uwagę na to, że: a) „rozdźwięk pomiędzy wiarą i kulturą stanowi poważną przeszkodę dla ewangelizacji. I przeciwnie, kultura kształtowana duchem chrześcijańskim stanowi narzędzie sprzyjające rozpowszechnianiu Ewangelii” (I, 3); oraz b) „Ewangelia przeznaczona dla wszystkich ludzi (narodów) każdego okresu (historii) i regionu [...] jest zdolna przeniknąć wszystkie kultury, oświecając je światłem Bożego Objawiania, oczyszczając ludzkie obyczaje i odnawiając je w Chrystusie”²¹.

21 *Sapientia christiana*, I, 4, zob. też II oraz art. 64 i 68 § 1.

Traktując o obowiązku uniwersytetów i wydziałów kościelnych dotyczącym podejmowania powierzonych im zadań, *Sapientia christiana* domaga się od nich także dialogu „z braćmi odłączonymi i niechrześcijanami, by można było należycie ustosunkować się do problemów powstających w związku z rozwojem nauk” (III, 2) oraz współpracy „również ze specjalistami innych dyscyplin naukowych, zarówno z wierzącymi, jak i niewierzącymi oraz starali się analizować i interpretować ich twierdzenia, a także oceniać je w świetle prawdy objawionej” (III, 3), zaznaczając przy tym, że „takie ustawiczne kontakty z bieżącą rzeczywistością pobudzają również teologów do poszukiwania bardziej właściwego sposobu przekazywania doktryny ludziom współczesnym, żyjącym w różnych kręgach kulturowych” (III, 4²²).

W przepisach dotyczących wydziałów teologicznych czytamy: „Prawda objawiona winna być rozważana również w powiązaniu z osiągnięciami naukowymi bieżącej epoki, [...] także, by jej wykład był – bez zmieniania jednak prawdy – dostosowany do mentalności i charakteru każdej kultury” (art. 68 § 1). Gdy chodzi o wydziały filozofii chrześcijańskiej, *Sapientia christiana* zaznacza, że ich celem „jest również tak formować swoich studentów, aby [...] również byli zdolni do rozwijania chrześcijańskiej kultury i podjęcia owocnego dialogu ze współczesnymi ludźmi” (art. 79 § 2²³). Także odnośnie do wydziałów

22 Zob. też *Sapientia christiana*, art. 64 i 68 § 1.

23 *Veritatis gaudium*, art. 81 § 2.

prawa kanonicznego zaznaczono, że ich celem „jest kultywowanie i rozwój dyscyplin kanonicznych w świetle prawa ewangelicznego” (art. 75²⁴).

Temat kultury i konieczności jej ewangelizacji był zresztą bardzo drogi św. Janowi Pawłowi II i obecny w całym jego nauczaniu. Na szczególną uwagę w tym temacie zasługuje jego przemówienie w siedzibie UNESCO 2 czerwca 1980 roku, podczas którego między innymi powiedział: „Człowiek żyje prawdziwie ludzkim życiem dzięki kulturze. [...] Kultura jest właściwym sposobem istnienia i bytowania człowieka. Człowiek bytuje zawsze na sposób jakiejś kultury sobie właściwej, która z kolei stwarza pomiędzy ludźmi właściwą dla nich więź, stanowiąc o międzyludzkim i społecznym charakterze ludzkiego bytowania” (nr 6). Dlatego – zaznaczył na innym miejscu – „wiara, która nie staje się kulturą, jest wiarą nie w pełni przyjętą, nie całkowicie przemyślaną, nie przeżywaną wiernie”²⁵.

Należy przy tym wszystkim nie zapominać, że jeżeli i o ile jakaś „kultura” nie przyczynia się do pełnego rozwoju człowieczeństwa osób, nie jest autentyczną kulturą. Nietrudno zauważyć, że istnieją różne formy „kultury” (czy subkultury), które stanowią agresję na prawa

24 *Veritatis gaudium*, art. 77.

25 *Przemówienie do uczestników Krajowego Kongresu Kościelnego Ruchu Zaangażowania Kulturalnego*, 16 stycznia 1982, nr 2; *List autograficzny, którym została utworzona Papieska Rada Kultury*, 20 maja 1982, akapit 7.

człowieka, a więc nie mogą być uważane za wyraz prawdziwej kultury, chociaż są głęboko zakorzenione w tradycjach narodów czy społeczeństw. Można by wymieniać tutaj szeroką listę: ofiary z ludzi, dyskryminacja i maltretowanie kobiet, aborcja, handel ludźmi, eutanazja, teoria gender, LGBT itd. Chować głowę w piasek wobec takich praktyk w imię różności kulturowej byłoby wielkim błędem²⁶.

Mając to na uwadze, jest rzeczą oczywistą, że wydziały, a tym bardziej uniwersytety kościelne, nie mogą zamykać się w sobie, lecz winny pojmować swoją misję bardzo szeroko, zajmując odważnie kwalifikowane stanowisko, także na forum publicznym, we wszystkich drażliwych problemach współczesnego świata dotyczących społeczno-moralnego bytowania człowieka związanych z prawdami objawionymi, przyczyniając się w ten sposób do tworzenia prawdziwej kultury i broniąc ją przed wszelkimi dewiacjami.

Zakończenie

Zaszczycony przyznaniem mi doktoratu *honoris causa*, chciałbym życzyć Papieskiemu Uniwersytetowi Jana Pawła II w Krakowie coraz to większego dynamizmu,

²⁶ Zob. T. Bertone, *La Chiesa e la cultura*, w: *Recte sapere. Studi in onore di Giuseppe Dalla Torre*, a cura di G. Boni, E. Camassa, P. Cavana, P. Lillo, V. Turchi, vol. 1, Torino 2014, s. 67.

zakorzenionego w wierze wszystkich współtworzących go, opartego na współpracy z Urzędem Nauczycielskim Kościoła oraz zmierzającego także do ubogacania współczesnej kultury, która niewątpliwie tego bardzo potrzebuje.

Il Cardinale Zenon Grocholewski

- 1939 Zenon Grocholewski è nato l'11 ottobre a Bródki (voivodato di Poznań)
- 1957-1963 fa gli studi filosofici e teologici nel Seminario Maggiore dell'Arcidiocesi di Poznań
- 1963 26 maggio riceve l'ordinazione sacerdotale dalle mani dell' arcivesc. Antoni Baraniak
- 1963-1966 vicario nella parrocchia del Cristo Redentore di Poznań
- 1966-1968 studi alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana di Roma finiti con la licenza (medaglia d'oro dell'Università per la tesina)
- 1972 studi alla suddetta Università finiti con il dottorato (medaglia d'oro dell'Università per la dissertazione)
- 1974 finisce il triennale Studio Rotale, ottenendo il titolo di avvocato rotale

*1972–1999 funzioni svolte nel Supremo
Tribunale della Segnatura Apostolica:*

1972–1977	notaio
1977–1980	cancelliere
1982–1998	segretario
1998–1999	prefetto di questo Tribunale
1977	6 dicembre decorato con dignità del cappellano di Sua Santità
1982	21 dicembre Papa Giovanni Paolo II l'eleva alla dignità di vescovo (vescovo titolare di Agropoli)
1983	6 gennaio riceve l'ordinazione episcopale dalle mani del Papa
1991	16 dicembre è nominato arcivescovo
2001	elevato alla dignità del cardinale diacono con la chiesa titolare di San Nicola in Carcere
2011	21 febbraio promosso al rango del cardinale presbitero

Lavoro nella Curia Romana

1982	membro della Commissione preparatoria del nuovo Codice di diritto canonico
1983–1985	membro della Commissione che elabora il progetto della riforma della Curia Romana
1983–1999	membro della Commissione Disciplinare della Curia Romana

Biografia

- 1984-2000 consultore del Pontificio Consiglio per l'interpretazione dei Testi Legislativi e dal 2000 membro di questo Consiglio
- 1988-1999 presidente della Commissione per gli avvocati della Santa Sede e presso la Curia Romana
- 1989-2001 membro del Pontificio Comitato dei Congressi Eucaristici Internazionali
- 1999 diventa membro della Congregazione per i Vescovi
- 1998-1999 presidente della Corte di Cassazione dello Stato della Città del Vaticano
- 1999 15 novembre Giovanni Paolo II nomina arcivesc. Zenon Grocholewski prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica
- 2000 membro della Commissione giuridica istituita „ad hoc” per studiare la nuova Legge fondamentale dello Stato della Città del Vaticano
- 2001 diventa membro della Congregazione per la Dottrina della Fede
- 1999-2013 presidente della Pontificia Opera per le Vocazioni Sacerdotali, della Commissione Interdicasteriale Permanente per la formazione dei candidati agli ordini sacri e della Commissione Interdicasteriale Permanente per una equa distribuzione dei sacerdoti nel mondo
- 2003-2010 membro del Consiglio Speciale per l'Oceania del Segretariato Generale del Sinodo dei Vescovi
- 2005-2016 membro della Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti

- 2006–2017 membro della Congregazione per l'Evangelizzazione delle Nazioni
- 2010–2012 membro del Comitato coordinatore della celebrazione del 20° anniversario della pubblicazione del *Catechismo della Chiesa Cattolica*
- 2015 Papa Francesco accetta le dimissioni del Card. Zenon Grocholewski dall'ufficio del prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica

Attività accademica

- 1974–1982 coorganizza alla Pontificia Università Gregoriana, insieme al prof. Ignacio Gordon, corsi internazionali intitolati *Renovationis canonicae pro iudicibus*
- 1975–1999 insegnante alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana (tiene corsi sul diritto canonico matrimoniale e processuale)
- 1980–1984 tiene lezioni sul diritto canonico amministrativo alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Lateranense di Roma
- 1986–1998 insegnante nello Studio Rotale di Roma (lezioni sulla giustizia amministrativa)
- 1999–2015 svolge l'ufficio del Gran Cancelliere della Pontificia Università Gregoriana e del collegato con essa Pontificio Istituto Biblico, del Pontificio Istituto di Musica Sacra, del Pontificio Istituto

Biografia

di Archeologia Cristiana, del Pontificio Istituto di Studi Arabi e d' Islamistica, essendo allo stesso tempo Patrono del Pontificio Istituto Superiore di Latinità

P. prof. dott. abilitato Józef Krzywda CM
Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia

Opinione

*concernente il conferimento
della dignità del dottorato honoris causa
della Pontificia Università Giovanni Paolo II
a Sua Eminenza il Cardinale Zenon Grocholewski*

Curriculum Vitae

Zenon Grocholewski è nato l'11 ottobre 1939, nella località Bródki (voivodato di Poznań), dai genitori Stanisław e Józefa da ragazza Stawińska, come il terzo di quattro figli.

Dopo aver finito gli studi filosofici e teologici nel Seminario Maggiore dell'Arcidiocesi di Poznań, il 26 maggio 1963 ha ricevuto l'ordinazione sacerdotale dalle mani dell'arcivesc. Antoni Baraniak.

I primi tre anni lavorava come vicario nella parrocchia del Cristo Redentore di Poznań. Nel 1966 ha cominciato gli studi alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia

Università Gregoriana, che ha finito (dopo due anni) con la licenza con lode (medaglia d'oro dell'Università). Ulteriori studi universitari, finiti nel 1972, sono stati incoronati con un dottorato (*summa cum laude*) e con una medaglia d'oro papale assegnata in questa occasione. Poi intraprende e finisce nel 1974 lo Studio Rotale, ottenendo il titolo di avvocato rotale.

Durante gli studi in corso P. Zenon Grocholewski si dedicava al lavoro pastorale – fra l'altro in Italia e Germania.

Negli anni dal 1972 al 1999 riceve successivamente parecchie nomine agli uffici nella Curia Romana: nel Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica, prima come notaio (negli anni 1972–1977), poi come cancelliere (1977–1982). Dal 1982 al 1998 svolge l'ufficio di segretario per ricevere il 5 ottobre 1998 la nomina a prefetto di questo Tribunale, tenedo questo incarico fino al 15 novembre 1999.

Nel frattempo, adempiendo ai suddetti uffici, ottiene il 6 dicembre 1977 la nomina a cappellano di Sua Santità e poi il 21 dicembre 1982 riceve dalle mani di Papa Giovanni Paolo II l'ordinazione episcopale. Il 16 dicembre 1991 riceve la dignità di arcivescovo.

Dopo aver completato il suo ufficio come prefetto del Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica, il 15 novembre 1999 riceve la nomina all'ufficio di prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica, che tiene all'8 giugno 2015, passando – dopo 16 anni di servizio alla Chiesa a suddetti uffici – in pensione.

Il 21 febbraio 2001 Giovanni Paolo II inserisce l'Arcivesc. Zenon Grocholewski al gruppo dei cardinali della Chiesa.

Il Card. Zenon Grocholewski svolgeva anche, oltre ai suddetti uffici nel Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica e nella Congregazione per l'Educazione Cattolica, altri numerosi uffici, funzioni e compiti nella Curia Romana e a molte università di Roma.

Uffici, funzioni e compiti nella Curia Romana

Partecipa ai compiti relativi allo studio e alla preparazione del progetto del nuovo Codice di diritto canonico con il Santo Padre.

Negli anni 1983-1985 come membro della Commissione, guidata dal Santo Padre, si dedica a lavorare sulla riforma della Curia Romana e a redigere Legge fondamentale dello Stato della Città del Vaticano.

Dal 1983 al 1999 è membro della Commissione Disciplinare della Curia Romana.

Negli anni 1984-2000 svolge funzione di consultore del Pontificio Consiglio per l'interpretazione dei Testi Legislativi e dal 2000 entra a far parte dei membri di questo Consiglio.

Dal 1988 al 1999 è presidente della Commissione per gli avvocati della Santa Sede e presso la Curia Romana.

Negli anni 1989-2001 è membro del Pontificio Comitato dei Congressi Eucaristici Internazionali.

Dal 1998 al 1999 adempie all'ufficio di presidente della Corte di Cassazione dello Stato della Città del Vaticano.

Nel 2000 diviene membro della Commissione giuridica istituita „ad hoc” per studiare la nuova Legge fondamentale dello Stato della Città del Vaticano.

Negli anni 1999–2013 svolge l'ufficio di presidente della Pontificia Opera per le Vocazioni Sacerdotali, della Commissione Interdicasteriale Permanente per la formazione dei candidati agli ordini sacri e della Commissione Interdicasteriale Permanente per una equa distribuzione dei sacerdoti nel mondo.

Negli anni 2003–2010 era membro del Consiglio Speciale per l'Oceania del Segretariato Generale del Sinodo dei Vescovi.

Dal 2005 al 2016 era membro della Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti; dal 2006 al 2017 era membro della Congregazione per l'Evangelizzazione delle Nazioni.

Negli anni 2010–2012 era membro del Comitato coordinatore della celebrazione del 20° anniversario della pubblicazione del *Catechismo della Chiesa Cattolica*.

*Inviato speciale del Santo Padre
(legato papale)*

7 giugno 1998, come inviato speciale di Giovanni Paolo II nel suo nome ha consacrato la prima chiesa cattolica ad Almaty (Kazakhstan).

28 aprile 2002, inviato speciale di Giovanni Paolo II a Ravenna per la celebrazione del millennio della partenza dei santi Benedetto e Giovanni per l'Europa orientale.

13-14 novembre 2004, inviato speciale di Giovanni Paolo II a Benevento per la celebrazione conclusiva del millenario anniversario di san Benedetto da Benevento e Compagni.

28 gennaio 2011 Manila, inviato speciale del Santo Padre Benedetto XVI per la celebrazione del 400° anniversario della Pontificia Università di san Tommaso.

26 giugno 2011 Włocławek, come inviato speciale del Santo Padre Benedetto XVI ha presieduto la celebrazione del 600° anniversario della consacrazione della cattedrale di Włocławek.

8 novembre 2015 Łask, come inviato speciale del Santo Padre Francesco ha presieduto le celebrazioni di 500 anni da quando il Primate Polacco Jan Łaski ha portato dal Vaticano il bassorilievo della Madre di Dio venerata nella collegiata di Łask.

18 maggio 2016 Toruń, come inviato speciale del Santo Padre Francesco ha consacrato la nuova chiesa, dedicata a Maria Stella della Nuova Evangelizzazione e san Giovanni Paolo II.

24-26 maggio 2016 Grodno, come inviato speciale del Santo Padre Francesco ha partecipato al Congresso Eucaristico Nazionale in occasione del 25° anniversario della creazione della diocesi di Grodno e di altre diocesi in Bielorussia.

13 maggio 2017 Świdnica, come inviato del Papa Francesco nella cattedrale ha coronato l'immagine di Maria *Salus infirmorum* [Salute degli infermi].

27 maggio 2018 Piekary Śląskie, come inviato speciale del Santo Padre Francesco ha presieduto la Santa Messa durante il pellegrinaggio annuale degli uomini, in occasione del 700° anniversario della consacrazione del Santuario della „Madre della Giustizia e dell'Amore Sociale”.

Uffici e compiti accademici

Negli anni 1974–1982 il Card. Zenon Grocholewski coorganizza alla Pontificia Università Gregoriana, insieme al prof. Ignacio Gordon, corsi internazionali intitolati *Renovationis canonicae pro iudicibus*.

Negli anni 1975–1999 è insegnante alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana (tiene corsi sul diritto canonico matrimoniale e processuale).

Dal 1980 al 1984 tiene lezioni sul diritto canonico amministrativo alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Lateranense di Roma.

Negli anni 1986–1998 è insegnante nello Studio Rotale di Roma (lezioni sulla giustizia amministrativa)

Dal 1999 al 2015 svolge l'ufficio del Gran Cancelliere della Pontificia Università Gregoriana e del collegato con essa Pontificio Istituto Biblico, del Pontificio Istituto

di Musica Sacra, del Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana, del Pontificio Istituto di Studi Arabi e d' Islamistica, essendo allo stesso tempo Patrono del Pontificio Istituto Superiore di Latinità

Lezioni e conferenza scientifiche

Facendo numerosi viaggi in vari paesi, il Card. Zenon Grocholewski, teneva conferenze a molte università e istituzioni, servendo anche durante gli incontri con la sua esperienza di lavoro negli uffici della Curia romana.

Tra i numerosi viaggi e missioni scientifici vanno ricordati quelli più importanti di essi, in paesi come: Italia, Polonia, Francia, Germania, Paesi Bassi, Austria, Spagna, Portogallo, Svizzera, Slovacchia, Repubblica Ceca, Malta, Ungheria, Romania, Croazia, Albania, Bosnia ed Erzegovina, Serbia, Russia, Bielorussia, Ucraina, Canada, Stati Uniti d'America, Brasile, Argentina, Colombia, Cile, Venezuela, Messico, Repubblica Dominicana, Taiwan, Thailandia, Filippine, India, Corea del Sud, Libano, Repubblica Democratica del Congo, Angola, Kenya, Camerun, Israele.

*Patrimonio scientifico –
in particolare pubblicazioni di libri*

Nel patrimonio scientifico, che conta oltre 1500 pubblicazioni, concernenti in particolare il campo del diritto canonico processuale e matrimoniale, si trovano numerose traduzioni in varie lingue e ristampe (comprese recensioni scientifiche), concretamente nelle seguenti lingue: italiano, latino, polacco, slovacco, tedesco, inglese, francese, spagnolo, portoghese, russo, ceco, ungherese, croato, bielorusso, rumeno. A partire dal 2000 appaiono anche pubblicazioni scientifiche e divulgative nel campo dell'educazione e della teologia pastorale.

Pubblicazioni di libri ed interventi pubblici che meritano particolare attenzione:

De exclusione indissolubilitatis ex consensu matrimoniali eiusque probationem, Napoli 1973.

Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem, vol. 1 (coautore I. Gordon), Roma 1977, vol. 2, Roma 1980.

Dilexit iustitiam. Studia in honorem Aurelii Card. Sabattani, a cura di Z. Grochowski, V. Cárceles, Città del Vaticano 1984.

Štúdie z procesného kanonického práva, Spišská Kapitula 1995.
Filozofia prawa w nauczaniu Jana Pawła II, Poznań 1996 (pubblicato anche in forma di articoli e fascicoli in numerose lingue).

Postup pri preložení a odvolaní farára, Bratislava 1999.

Tanulmányok az egyházi házasság-és perigról, Budapest 2000.

Univerzita a Cirkev na začiatku tretieho milénia, Spišská Kapitula – Ružomberok 2002 (testo ampliato e tradotto in portoghese, São Paulo 2004).

Jan Paweł II w służbie Kościołowi i Światu, Poznań 2003.

Juan Pablo el Magno. Una Personalidad que es un veto, Bogotá 2005.

La legge naturale nella dottrina della Chiesa, a cura di L. Cirillo, Consult-Editore, Roma 2008 (problematica di quest'ultima posizione è stata anche pubblicata in forma di articoli in francese, polacco, spagnolo e in forma di libro in russo e slovacco).

Umysł otwarty na wiedzę, serce – na dobro (wywiady), Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruń 2008.

Refleksje na temat prawa, Wydawnictwo Homo Dei, Kraków 2000.

Universitatea azi Universität heute, Editura Fundației pentru Studi Europee, Cluj-Napoca 2010.

El significado de una Universidad Eclesiástica ante La Llamada a la Nueva Evangelización, Publicaciones San Dámasco – Facultad de Teología, Madrid 2011 (Subsidia, 34).

Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Varsavia 2013.

Educación y fe, Universidad Católica de Salta, Salta 2013.

Katolisch-Theologische Fakultäten zwischen „Autonomie“ der Universität und kirchlicher Bindung, a cura di Z. Grochowski, F. Bechina, L. Müller, M. Krutzler, Be&Be Verlag, Heiligenkreuz im Winerwald 2013.

- Umiłowanie Boga – najwyższą mądrością*, in: Kardynał Zenon Grocholewski, *Umiłowanie Boga – najwyższą mądrością* (Nagroda im. Księdza Idziego Radziszewskiego), Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublino 2013, p. 31–48 (Wykłady i Przemówienia, 65).
- Identidad y misión de la escuela católica: el ordenamiento canónico*, Ediciones Universidad San Dámaso, Madrid 2014 (Subsidia Canónica, 14).
- Bł. Edmund Bojanowski w *dynamizmie twórczej miłości*, Wydawnictwo „Święty Wojciech”, Poznań 2014.
- Maryjo, Matko polskiej mowy* (Homilia w Piekarach Śląskich, 25 maja 2014), „Wiadomości Archidiecezjalne. Organ Urzędowy Archidiecezji Katowickiej” 82 (2014) n. 5, p. 193–200.
- Ukazywać światu Chrystusa. Wywiad z kardynałem Zenonem Grocholewskim przeprowadzony przez S. Jaśkiewiczą*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2015.
- Hacer Teología: fascinación y riesgos*, Publicaciones Universidad Pontificia, Salamanca 2015.
- Bł. Sancja Szymkowiak. *Postanowiła zostać świętą*, Wydawnictwo „Święty Wojciech”, Poznań 2017.
- Potrzeba uzdrowienia duchowego we współczesnym świecie* (Kazanie podczas uroczystej koronacji obrazu Matki Bożej Świdnickiej w katedrze świdnickiej, 13 maja 2017), „Świdnickie Wiadomości Kościelne” 14 (2017) II, p. 117–124 (anche in: *Koronacja obrazu Matki Bożej Świdnickiej. Legat Papieża Franciszka Zenon kardynał Grocholewski w Diecezji*

- Świdnickiej*, Świdnica 2017, p. 57–62; vesp. I. Dec, *Siejba Słowa*, tom L: *Idźcie i głóście*, część II, Świdnica 2019, p. 494–501).
- Presentación: Jesús el único Sumo Sacerdote*, in: M. Moronta Rodríguez, *El Sacerdocio de la Nueva Alianza. Manual de la teología del sacerdocio*, Fondo Editorial Sanmiguel, San Cristóbal 2017, p. 7–10.
- Warunki tworzenia ładu moralnego*, „Prawo i Kościół” 9 (2017), p. 9–22.
- P. Ignacio Gordon, S.J. e la deontologia dell'insegnamento del diritto canonico*, „Periodica de Re Canonica” 107 (2018), p. 359–365.
- Das Kirchenrecht im Dienst der vollen Wahrheit über den Menschen*, in: *Zenon Kardinal Grocholewski – Bibliographie und Biographie*, a cura di E. Güthoff, Peter Lang Verlag, Berlin 2018, p. 197–202 (Adnotationes in *Ius Canonicum* a cura di von Elmar Güthoff und Karl-Heinz Selge, 56).
- Importanza e caratteristiche degli studi biblici*, „Educatio Catholica” 4 (2018) IV, p. 161–172.
- Miłość jest najbardziej twórczym elementem wychowania* (Kazanie podczas Mszy św. z okazji rozpoczęcia Roku Jubileuszowego Zakonu Pijarów, Kraków 26 listopada 2016), in: *Kalasantyński Rok Jubileuszowy*, red. J. Matras, B. Weber, J. Wolan, Kraków 2018, p. 26–34.
- Omelia durante la Santa Messa in occasione del 38° anniversario della morte del Servo di Dio József Card. Mindszenty (Roma, Santo Stefano Rotondo, 4 maggio

- 2013), in: *In memoriam Card. Mindszenty. Omelie a Roma (1999–2018)*, a cura di L. I. Németh, Società di Santo Stefano, Budapest 2018, s. 102–108.
- Między sprawiedliwością a miłością* (wywiad, rozmawia A. Pawlaszczyk), „Gość Niedzielny” 27 maja 2018, p. 20–22.
- Wstęp – Introduction – Introduzione*, in: G. Gałązka, *Święty Jan Paweł II i Jego Europa – Saint John Paul II and His Europe – San Giovanni Paolo II e la Sua Europa*, Michelandeum, Marki (Poland) 2018, p. 17–19.
- Maryja – Matką Sprawiedliwości i Miłości Społecznej* (Homilia wygłoszona w roli Legata Papieskiego podczas dorocznej pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców do sanktuarium Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich, w siedemsetną rocznicę konsekracji tego Sanktuarium, 27 maja 2018), „Wiadomości Archidiecezjalne. Organ Urzędowy Archidiecezji Katowickiej” 86 (2018) n. 5, p. 370–375.
- Matka Sprawiedliwości i Miłości*, „Idziemy” 2018 n. 24, p. 28–29.
- Dobrzy czy liczni?* (wywiad, rozmawia H. Zieliński), „Idziemy” 2018 n. 36, p. 14–16.
- Relazione su due interviste concesse a A. Cardia per la „Radio Maria” italiana negli anni 2000 e di 2003, in: A. Cardia, *I santi ci sono nella Curia Romana ed io li ho incontrati*, Roma 2018, p. 57–59.
- Trzeba uczyć wolności* (wywiad udzielony K. Cegielskiej), „Nasz Dziennik” 10 lipca 2018, p. 10.
- Tutaj kształtuje się wolność* (Homilia w czasie 27. Pielgrzymki Radia Maryja na Jasną Górę, 8 lipca 2018), „Nasz Dziennik” 11 lipca 2018, p. 8–10.

By należycie odpowiedzieć na matczyną miłość Maryi. Przesłanie na rozpoczęcie Kongresu, in: *Fatima w Bożym planie zbawienia* (Międzynarodowy Kongres Mariologiczno-Maryjny. Spotkanie kustoszów Sanktuariów Polskich: Zakopane-Krzepiówki 13–17 września 2017), red. G. Bartosik, M. Kowalczyk, Polskie Towarzystwo Mariologiczne, Częstochowa–Zakopane 2018, p. 39–40 (Biblioteka Mariologiczna, 21).

Modlitwa, jakiej domaga się Matka Boska Fatimska (Kazanie wygłoszone w dniu 13 września 2017), in: *Fatima w Bożym planie zbawienia* (Międzynarodowy Kongres Mariologiczno-Maryjny. Spotkanie kustoszów Sanktuariów Polskich: Zakopane-Krzepiówki 13–17 września 2017), red. G. Bartosik, M. Kowalczyk, Polskie Towarzystwo Mariologiczne, Częstochowa–Zakopane 2018, p. 279–284 (Biblioteka Mariologiczna, 21).

Skarb zdrowia, „Idziemy” 2018 n. 42 (680), p. 38–39.

Paderewski o Polakach, „Idziemy” 2018 n. 51–52 (689), p. 20–21

Różnorodne zagrożenia dla niepodległości, in: *Katolicy i Niepodległość – szanse i zagrożenia*, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruń 2018, p. 9–12.

Ku wolności wyzwodził nas Chrystus (homilia), in: *Katolicy i Niepodległość – szanse i zagrożenia*, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej, Toruń 2018, p. 177–181.

Ekologia integralna, in: *Cardinalis Zeno Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Studiorum Naturalium*

Posnaniensis, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu 2018, p. 35–61.

List do Klubu „Święty Gabriel” z okazji przyznania mu nagrody „za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury chrześcijańskiej”, „Święty Gabriel” 37 (2018) n. 136, p. 2.

Appartenenza a redazioni delle riviste scientifiche

„Monitor Ecclesiasticus” – Roma; „Ius Matrimoniale” – Varsavia; „Folia Canonica” – Budapest, „Forum Iuridicum” – Varsavia.

Appartenenza ad associazioni scientifiche

Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo (dal 1970...)

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (dal 1983...)

Society for the Law of the Oriental Churches (dal 1987...)

Stowarzyszenie Kanonistów Polskich (dal 1992...)

Associatio Winfried Schulz (dal 1996...) – adesso (dal 2012) sotto il nome: Deutsche Gesellschaft für Kirchenrecht

Nel 1984 Zenon Grocholewski, già come vescovo, fu nominato Postulatore in due processi: nel processo di beatificazione e canonizzazione di Edmund Bojanowski e di suora Sancja (Janina) Szymkowiak.

Titoli onorari

- Membro onorario della Pontificia Accademia di San Tommaso d'Aquino (dal 2001)
- Membro onorario della Pontificia Accademia Teologica (dal 2001)
- Cittadino onorario delle città: Trenton – capitale di New Jersey, Stati Uniti d'America (nel 1988) e Princeton, New Jersey (nel 1992)
- Cittadino onorario di Agropoli, Italia (1992)
- Cittadino onorario di Levoča in Slovacchia (1997); di Poznań (2006); di Ciechocinek (2006); di Spezzano Albanese in Italia (2012); di Lwówek Wlkp. (2017).

Membro onorario di associazioni e redazioni

- Membro onorario di Stowarzyszenie Kanonistów Słowacji (1992); di Stowarzyszenie Kanonistów Włoskich (1998); di Stowarzyszenie Kanonistów Polskich (1999)
- Membro onorario di Komitet honorowy redakcji *Ilustrowanego słownika biograficznego Polonii świata*, a cura di Z. A. Judycki (dal 1992)
- Membro onorario del polacco Klub Zbieraczy Znaczków o tematyce Religijnej „Święty Gabriel” (1997)
- Membro onorario di Stowarzyszenie „Szlachta Wielkopolska”, Poznań (2015)
- Membro onorario di Polskie Towarzystwo Mariologiczne, Częstochowa (2017)

Decorazioni, premi, dignità

- Medaglia „Per i meriti per l’Arcidiocesi”, assegnata dall’Arcivescovo di Poznań (1975)
- Medaglia onoraria „Polonia Semper Fidelis” per i meriti verso la biografistica dei polacchi all’estero (1998)
- Dottorato *honoris causa* dell’Accademia di Teologia Cattolica di Varsavia (1998)
- Dottorato *honoris causa* dell’Università Cattolica di Lublino (1999)
- Gran Medaglia di san Gorazd – la decorazione più alta del Ministero dell’Educazione in Slovacchia (2000)
- Dottorato *honoris causa* dell’Università di Passau, Germania (2001)
- Dottorato *honoris causa* dell’Università di Glasgow, Scozia (2001)
- Statuetta di „Hipolit d’Oro” con il titolo della dignità „Personalità Eccezionale del Lavoro Organico”, assegnata dalla Società di Hipolit Cegielski di Poznań (2001)
- Titolo di „Wielkopolanin Eccezionale”, assegnato dal Capitolo dei giornalisti di „Nasza Wielkopolska” (2001)
- Medaglia d’Oro al Merito, assegnata dall’Associazione Culturale „Nuovo Club Roma 2000” (2002)
- Dottorato *honoris causa* dell’Università Komenský di Bratislava, Slovacchia (2002)
- Dottorato *honoris causa* della Pontificia Università Cattolica di Buenos Aires, Argentina (2002)
- Dottorato *honoris causa* della Università Cattolica Fu Jen di Taipei, Taiwan (2003)

- Gran Croce dell'Ordine ai Benemeriti per il Cile – solenne consegna all'Ambasciata Cilena presso la Santa Sede a Roma (2004)
- Dottorato *honoris causa* dell'Università Adam Mickiewicz di Poznań (2004)
- Medaglia del prof. Leonard Lorentowicz per i meriti eccezionali verso Centro Spa di Ciechocinek, assegnato dal Capitolo dell'Associazione Amici Ciechocinek (2004)
- Gran Croce dell'Ordine al Merito della Repubblica Federale Tedesca – consegna cerimoniale all'Ambasciata della Repubblica Federale Tedesca presso la Santa Sede a Roma (2003)
- Gran Croce – Eccezionale Personalità Accademica, conferita dall'Accademia Ispano-Americana di Scienze Umanistiche e Naturali di Bogotà, Colombia (2005) con la dignità di membro onorario dell'Accademia. Gran Croce della Fondazione Universitaria di San Martino, Bogotà, Colombia (2005)
- Diploma di riconoscimento, assegnato dal Santuario Nazionale di Nostra Signora di Częstochowa (Doylestown PA, Stati Uniti d'America) in occasione del Giubileo d'Oro del Santuario (2005)
- Titolo „Amicus della Fondazione” per attività per i disabili, assegnato dalla Fondazione delle Iniziative per i Disabili „Pro Omnibus” Ciechocinek (2005)
- Statuetta PERON, assegnata dal Consiglio del Fondo Statale per la Riabilitazione dei Disabili, Varsavia (2005)

- Medaglia „Ad Perpetuam Rei Memoriam” del Voivoda della Grande Polonia (2005)
- IV Premio Internazionale „Giuseppe Sciacca”, categoria „Premio Cultura”, Roma 2005
- Premio della Fondazione Sacra International 2006, Chicago (2006)
- Medaglia d’Oro „Labor Omnia Vincit” della Società di Hipolit Cegielski, Poznań 2006 e dignità di membro onorario di questa Società
- Dottorato *honoris causa* dell’Università di Bucarest, Romania (2006)
- Diploma di riconoscimento per il sostegno della Chiesa cattolica greca rilasciato in occasione del 150° anniversario della creazione dell’Eparchia di Gherla Armenopoli, Romania (2007)
- Distintivo d’Oro „Per Merito verso la Filatelia Polacca”, assegnato dal Presidio del Consiglio Principale della Società Filatelica Polacca, Varsavia 2007
- Dottorato *honoris causa* dell’Università Josip Juraj Strossmayer di Osijek, Croazia (2007)
- Medaglia „Benemerito per la Diocesi di Włocławek”, Włocławek (2007)
- Filisteo Onorario della Corporazione Accademica Magna-Polonia, Poznań–Roma (2007)
- Premio Internazionale „Domenico Aliquò”, Roma 2007
- Titolo di „Amico delle Scuole Cattoliche in Polonia”, assegnato dal Consiglio delle Scuole Cattoliche di Częstochowa (2007)

- Dottorato *honoris causa* in scienze umanistiche dell'Università di Fordham, New York 2008
- Catholic School Executive Leadership Award, assegnato da Graduate School Leadership at Fordham University (in Grateful Recognition of the Commitment to Catholic Education throughout the World) New York (2008)
- Distintivo della città di Roggiano Gravina (Cosenza) in Italia „per il prezioso contributo in favore dell'Associazione Gian Vincenzo Gravina”, Roma (2008)
- Dottorato *honoris causa* dell'Università Babeş-Bolyai di Cluj-Napoca, Rumunia (2009)
- Distintivo e diploma di „Westerplatte – per i meriti” rilasciati dal Consiglio Nazionale della Famiglia Westerplaczczy-Hubalczczy, Ciechocinek 2009
- Lauro d'Oro dell'Università di Warmia e Mazury, Olsztyn 2009
- Croce di Commendatore con Stella dell'Ordine della Polonia Restituta, consegnata all'Ambasciata Polacca presso la Santa Sede a Roma, 2009
- Medaglia „Merito de Wratislavia – Benemerito verso Wrocław”, assegnata e consegnata dal Presidente della Città di Wrocław, Wrocław 2009
- Lauro Accademico della Pontificia Facoltà di Teologia di Wrocław, 2009
- „Commandeur des Palmes académiques” Ministero dell'Educazione di Francia, consegnato a Aix-en-Provence, 2009

- Medaglia „Sixième centenaire de la fondation de l’Université d’Aix 1409–2009”, assegnato e consegnato dal Presidente dell’Università (2009)
- Medaglia del 31° anniversario della Restituzione dell’Ordine di Santo Stanislao BM per „attività caritatevole”, assegnata dal Gran Priore di Polonia, Poznań 2009
- Dottorato *honoris causa* dell’Università Cattolica San Vincente Mártir di Valencia, Spagna 2009
- Medaglia occasionale per attività operosa nella costruzione del monumento di Hipolit Cegielski a Poznań nel 2005-2009, assegnata dalla Società di Hipolit Cegielski di Poznań (2009)
- Dottorato *honoris causa* dell’Università Cattolica dell’Africa Orientale di Nairobi, Kenya 2010
- Dottorato *honoris causa* dell’Università Cattolica Péter Pázmány di Budapest, Ungheria 2010
- Commenda „Missio Reconciliationis”, decorazione assegnata dal Consiglio Nazionale dell’Associazione Nazionale Sociale „Missione di Riconciliazione”, Ciechocinek 2010
- Premio Internazionale „Mons. Pompeo Sarnelli”, Bisceglie, Italia 2010
- Dottorato *honoris causa* dell’Università di Aleksander Jan Cuzza di Jassy, Romania 2010
- Dottorato *honoris causa* dell’Università di Slesia, Katowice 2010
- Statuetta dell’Amico Onorario degli „Usignoli di Poznań”, Poznań 2010
- Premio della città di Roggiano Gravina, Italia 2012

- Dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di San Cristobal, Tachira, Venezuela 2012
- Premio Internazionale „Tu es Petrus”, assegnato dal Associazione Internazionale Cattolica „Tu es Petrus”, Battipaglia, Italia 2012
- Medaglia occasionale (coniatata grazie agli sforzi della Società di Hipolit Cegielski di Poznań) per i 50 anni del sacerdozio del Cardinale Zenon Grocholewski come personalità eccezionale del lavoro organico (2013)
- Premio del P. Idzi Radziszewski per tutte le attività nello spirito dell'umanesimo cristiano, assegnato dalla Società Scientifica dell'Università Cattolica Giovanni Paolo II di Lublino, Lublino 2013
- Dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di Salta, Argentina 2013
- Dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di Ruzomberok, Slovacchia 2013
- Premio del Presidente della Città di Ruzomberok, Slovacchia 2013
- Premio di Bogdan Jański (2013)
- Dottorato *honoris causa* „Scienciae” della Pontificia Università Cattolica di Valparaiso, Cile 2013
- Medaglia occasionale per sostenere attivamente le attività della Società di Hipolit Cegielski nel 200° anniversario della nascita del suo Patrono, Poznań 2013
- Medaglia d'Oro „Bene Merenti”, Merito verso la Pontificia Università Giovanni Paolo II, Cracovia 2014
- Premio Internazionale di Padre Pio da Pietrelcina, XIV edizione, Morcone, Włochy 2014

- Croce del Cavaliere dell'Ordine di Santo Stanislao, Poznań
2014
- Titolo di „Ospite Eccezionale”, assegnato dal Presidente della
Città di Salamanca, Spagna 2015
- Medaglia d'Oro „Per Merito verso l'Associazione degli Ufficiali
di Riserva della Repubblica di Polonia di Maresciallo Józef Piłsudski”, Poznań 2015
- Medaglia d'Oro Onorario „Verba docent – exempla trahunt”
della Società di Hipolit Cegielski, Poznań 2015
- „Riconoscimento Giovanni Paolo II”, assegnato dall'Associazione
Giovanni Paolo II, Bisceglie, Italia 2015
- Medaglia occasionale per lavori attivi per la costruzione del monu-
mento di Ignacy Jan Paderewski a Poznań negli
anni 2010–2015, assegnata dalla Società di Hipolit Cegielski e il Comitato Sociale per la Costruzione del Monumento di Ignacy Jan Paderewski,
Poznań 2015
- Medaglia Commemorativa per il 250° anniversario dell'Ordine
di Santo Stanislao BM, assegnata dal Gran Maestro Reale dell'Ordine di Santo Stanislao BM per
„attività caritatevole”, Poznań 2015
- Distintivo „Benemerito per Comunità Lattiera”, assegnato
dall'Unione Nazionale delle Cooperative Lattiere,
Varsavia 2015
- Distintivo Onorario „Benemerito per la Cultura Polacca”, as-
segnato dal Ministro della Cultura e del Patrimonio Nazionale della Repubblica di Polonia, Var-
savia 2016

- Medaglia „Pro Patria” assegnata dall’Ufficio di Stato per i Veterani di guerra e le Vittime dell’oppressione, consegnata al Castello Reale di Varsavia (2017)
- „Fenice Adamantina 2017” – Premio dell’Associazione degli Editori Cattolici, consegnato durante la 23^a Fiera degli Editori Cattolici al Castello Reale di Varsavia (2017)
- Dottorato *honoris causa* in diritto canonico del Klaus-Mörsdorf-Studium Institut für Kanonistik der Ludwig-Maximilians-Universität München, Germania 2017
- Distintivo Onorario „Per Meriti verso il Voivodato della Grande Polonia”, assegnato dall’Amministrazione del Voivodato della Grande Polonia, Poznań 2017
- Croce d’Oro al Merito dell’Ordine di Santo Stanislao BM e l’Ordine Reale di Santo Stanislao BM, Kamień Śląski 2017
- Medaglia Commemorativa del 20° anniversario della Confraternita dell’Ordine di Santo Stanislawa BM per attività caritatevole, Poznań 2017
- Titolo del Membro dell’Accademia „Sapientia Mundi”, assegnato dal Comitato Scientifico dell’Accademia durante la seconda edizione del Premio Pio IX, Roma 2018
- Dottorato *honoris causa* dell’Università di Scienze Naturali di Poznań (Facoltà di Agricoltura e Bioingegneria) (2018)
- Statuetta di Ignacy Jan Paderewski in occasione del 100° anniversario della Riconquista dell’Indipendenza della Polonia e del 100° anniversario dello Scoppio dell’Insurrezione

- della Grande Polonia 1918/1919, assegnato dalla Società di Hipolit Cegielski con ringraziamenti per molti anni di collaborazione per il lavoro organico in termini patriottici e civili, Poznań 2018
- Medaglia Giubilare, assegnata con la risoluzione dell'Associazione „Szlachta Wielkopolska” in occasione del 10° anniversario di questa Associazione per molti anni di attività nella divulgazione di idee nobili e cavalleresche, Poznań 2018
- Distintivo per i meriti eccezionali verso l'Unione dei Veterani della Repubblica di Polonia e degli Ex Prigionieri Politici, Varsavia, 28 novembre 2018

*Libri pubblicati in onore
del Card. Zenon Grocholewski*

- Illum oportet crescere.* Księga Pamiątkowa dla uczczenia Kardynała Zenona Grocholewskiego, red. W. Irek, G. Sokołowski, Wrocław 2009.
- W służbie Dobrego Pasterza.* Księga Pamiątkowa ku czci Kardynała Zenona Grocholewskiego, Prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, red. T. Chlipała, J. Michalewski, D. Ostrowski, Świdnica 2010.
- „Świdnickie Studia Teologiczne” 7 (2010), dedykowane „Jego Eminencji Najdostojniejszemu Księdzu Zenonowi Kardynałowi Grocholewskiemu, Prefektowi Kongregacji Edukacji Katolickiej z okazji wizyty w Diecezji Świdnickiej”.

Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013.
Suprema lex. Revista de Dereito Canônico, Suplemento Especial, Rio de Janeiro – São Paulo 2015.

*Pubblicazioni significative
sul Card. Zenon Grocholewski*

- Dudziak J., *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego w Słowacji*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14 (1995–1996), p. 425–434.
- Jędraszewski M., *Jan Paweł II w Poznaniu*, Poznań 1997, p. 340, 352–361.
- Dudziak J., *Wkład abpa Zenona Grocholewskiego do polskiej kanonistyki. Przyczynek do współczesnej historii prawa kościelnego w Polsce*, in: *Historia et Ius*. Księga Pamiątkowa ku czci ks. prof. H. Karbownika, red. A. Dębiński, G. Górski, Lublin 1998, p. 343–351.
- Góralski W., *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski*. Laudacja wygłoszona na cześć abp. prof. dra Zenona Grocholewskiego, Prefekta Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej, z okazji nadania mu tytułu doktora nauk prawnych *honoris causa* Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w dniu 12 października 1998, „Prawo Kanoniczne” 41 (1998) n. 3–4, p. 3–14.
- Bibliografia z archiwu Mons. Z Grocholewskiego tykajúca sa Slovenska*, in: *Ius et Iustitia*. Acta IX. Symposii Iuris

- Canonici anni 1999, Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula – Spišské Podhradie 2000, p. 263–272.
- Zarębczan W. M., *Arcybiskup Zenon Grocholewski*. Materiały V Sympozjum Biografistyki Polonijnej, Kraków, 22–23 września 2000, red. A. Judycka, B. Klimaszewski, Lublin 2000, p. 230–237.
- Dudziak J., *Węgierskie echo kanonistycznej działalności abpa Zenona Grocholewskiego w Europie Środkowej*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 19 (2000), p. 205–221; anche in: „Analecta Cracoviensia” 32 (2000), p. 417–433.
- Stasiak M., *Arcybiskup Profesor dr Zenon Grocholewski: Laudacja*, in: *Arcybiskup Zenon Grocholewski doktor honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, red. M. Stasiak, Lublin 2001, p. 17–36; in inglese ibidem, p. 39–55.
- Duda J., *L’udskoŤ a právo v knibe kardinála Zenona Grocholewského*, „Disputationes Scientifcae Universitatis Catholicae in Ružomberok” 1 (2001) II, p. 69–84.
- Schwienhorst-Schönberger L., Pree H., Erdő P., *Laudationes zu Ehren Sr. Eminenz Zenon Kardinal Grocholewski aus Anlass der Verleihung der Würde eines Dr. theol. honoris causa Passau, 8 Februar 2001*, „De Processibus Matrimonialibus” 9 (2002), p. 15–26.
- Devínsky F., *Slávnostný prejav pri príležitosti udelania čestného doctorátu J. Em. Zenonovi kardinálovi Grocholewskému*, in: Universitas Comeniana Bratislavensis, *Zenon Grocholewski Doctor honoris causa*

- Universitatis studiorum Comenianae Bratislavensis* (Annales promotorum ad gradus doctorum scientiarum *honoris causa*), Bratislava 2002, p. 10–14.
- Devínsky F., *Gala speech on the occasion of presenting an Honorary Doctorate to His Eminence, Cardinal Zenon Grocholewski*, in: Universitas Comeniana Bratislavensis, *Zenon Grocholewski Doctor honoris causa Universitatis studiorum Comenianae Bratislavensis* (Annales promotorum ad gradus doctorum scientiarum *honoris causa*), Bratislava 2002, p. 15–20.
- Szwarc A. J., Bortkiewicz P., Jędraszewski M., Wołdkiewicz W., Góralski W., Pieronek T., *Zenon Grocholewski doktor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczianae Posnaniensis*, Poznań 2004.
- Mărtincă I., *Doctor Honoris causa: Cardinalul Zenon Grocholewski*, București 2006, p. 5–47, 99–108.
- Góralski W., *Kardynał Zenon Grocholewski*, in: *Świadectwo Słowa. Zenon Grocholewski w Ciechocinku*, red. G. Karolak, Ciechocinek 2008, p. 13–36.
- Górecki E., *Zenon Kardynał Grocholewski. Sylwetka*, in: *Illum oportet crescere*. Księga Pamiątkowa dla uczczenia Kardynała Zenona Grocholewskiego, red. W. Irek, G. Sokołowski, Wrocław 2009, p. 13–18.
- Dec I., *W trosce o integralną edukację. Rzecz o kard. Zenonie Grocholewskim*, in: *Illum oportet crescere*. Księga Pamiątkowa dla uczczenia Kardynała Zenona Grocholewskiego, red. W. Irek, G. Sokołowski, Wrocław 2009, p. 19–22.

- Banyś W., Żądło A., Świątkiewicz W., Pieronek T., Myszor W., Góralski W., *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, Katowice 2010.
- Dec I., *Vir bonus et sapiens, dicendi peritus*, in: Z. Grocholewski, *Abyscie mieli w sobie światło i moc Ducha Świętego*. Z wizytą w Diecezji Świdnickiej, red. T. Chlipała J. Michalewski, D. Ostrowski, Świdnica 2011, p. 7–16.
- Daniel W. I., *The Doctrinal Contribution of Zenon Grocholewski to the Canonical notion of Administrative Justice*, „*Studia Canonica*” 46 (1012), p. 183–229.
- Holec P., *J. Em. Zenon Kardynał Grocholewski*, in: *J. Em. Zenon kardynał Grocholewski*, in: *Doctor honoris causa Katolickiej University v Ružomberoku*, Ružomberok 2013, p. 7–20.
- Jędraszewski M., *Laudatio dedicata a Sua Eminenza Rev. Zenon Card. Grocholewski*, in: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013, p. 34–41.
- Malecha P., *Il Cardinale Zenon Grocholewski ed il suo operato nel Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica*, in: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013, p. 84–92.
- Dec I., *Vir doctus et sapiens, dicendi peritus*, in: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone*

- Grochowski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013, p. 94–101.
- Król M., *Distinguished person of organic work*, in: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grochowski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013, p. 116–120.
- Brown Ph. J., *Grochowski for the defense*, in: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grochowski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013, p. 134–139.
- Mastalski J., *Sfide contemporanee dell'educazione Cristiana (prospettiva pedagogica del cardinal Grochowski)*, in: *Quod iustum est et aequum. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grochowski per il cinquantesimo di sacerdozio*, red. M. Jędraszewski, J. Słowiński, Poznań 2013, p. 450–459.
- Krukowski J., *Laudacja z okazji wręczenia kard. Zenonowi Grochowskiemu nagrody imienia ks. Idziego Radziszewskiego, dnia 27 maja 2013 r.*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 2013 n. 26, p. 53–65.
- Darowski R., *Kardynał Zenon Grochowski i jego wkład w dzieło edukacji katolickiej w świecie*, „Horyzonty Wychowania” 13 (2014) n. 27, p. 97–118.
- Góralski W., *Wkład kard. Zenona Grochowskiego w dzieło edukacji katolickiej w świecie*, „Prawo Kanoniczne” 58 (2015) n. 4, p. 15–42.

Riassunto e conclusione finale

Nel tentativo di valutare l'agire complessivo di Sua Eminenza, il Card. Zenon Grocholewski, dobbiamo prima di tutto notare la ricca diversità dei suoi interessi, come pure l'attività e il servizio multilaterali per la Chiesa universale. A partire da un vivace impegno per gli studi nel campo del diritto ecclesiale, caratterizzato da eccezionali risultati scientifici, il Card. Zenon Grocholewski si dedicherà dapprima al lavoro scientifico e didattico presso la Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana, la Pontificia Università Lateranense e nello Studio Rotale di Roma. Per quanto riguarda la sua attività speciale in relazione alla Chiesa universale, essa sarà espressa principalmente nell'adempimento dell'ufficio di prefetto del Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica e poi di prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica. Va notato che, svolgendo nel frattempo una serie di altri uffici, funzioni e compiti nella Curia Romana, il Card. Zenon Grocholewski contribuirà in modo significativo al rinnovamento delle sue strutture. Intraprendendo allo stesso tempo, nell'ambito di attività amministrativa e scientifica, una serie di missioni nella Chiesa: nelle Chiese locali e partecipando a numerose sessioni e conferenze scientifiche, nonché incontri con i rappresentanti delle autorità ecclesiastiche e civili, lascerà dietro di sé una serie di lavori e studi scientifici di alta qualità. Tenendo presente i campi e i tipi della sua attività di cui sopra, specialmente vedendo nella persona del

Cardinale uno dei principali collaboratori del capo della Chiesa universale, bisogna accettare con soddisfazione e riconoscimento la decisione del Senato della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia di concedere a Sua Eminenza il Card. Zenon Grocholewski il titolo di dottore *honoris causa*.

P. prof. dott. abilitato Henryk Stawniak SDB
Università Cardinal Wyszyński di Varsavia

Recensione

nel procedimento di conferire

la dignità del dottore honoris causa

a Sua Eminenza il Cardinale Zenon Grocholewski

Presento di seguito la recensione come risposta alla delibera del Senato della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia del 21 gennaio 2019, che mi ha nominato recensore in materia. In essa, mi riferirò alla ricca vita e attività del Card. prof. dott. Zenon Grocholewski, prefetto emerito della Congregazione per l'Educazione Cattolica, precedentemente prefetto del Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica, studioso di alta qualità e professore accademico, nonché un eccezionale Polacco. Personalità eccezionale e grandi meriti del Card. Zenon Grocholewski sono stati notati da molti centri scientifici in Polonia e nel mondo, concedendogli la dignità del dottore *honoris causa*. Pertanto, sarà difficile scrivere qualcosa di originale in una recensione al suo riguardo, ma numerosi dottorati onorari dimostrano che

non vi sono dubbi sulla validità dell'idea presa dal Senato della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia.

I

Il candidato al dottorato *honoris causa* nacque l'11 ottobre 1939 a Bródki, vicino a Pniewy, nella Grande Polonia. Come leggiamo nella biografia: „il bambino è nato in condizioni difficili, tutti pensavano che non sarebbe sopravvissuto. Perciò Zenon fu battezzato in fretta il 13 ottobre. Sopravvisse, che per molti era un segno visibile della grazia di Dio”. Finita la guerra, la famiglia Grocholewski si stabilì a Miedzichów vicino a Nowy Tomysł. Padre Stanisław Grocholewski, un commerciante di professione, era ampiamente rispettato per la sua affidabilità e integrità. Dalle autorità staliniste di allora era considerato un nemico del popolo e trascorse un po' di tempo in prigione. La famiglia si trovò senza mezzi di sussistenza e sopravvisse solo grazie alla solidale gentilezza degli altri¹. Nel 1953 Zenon Grocholewski entrò nel Seminario Minore di Wolsztyn e nel 1957, seguendo la vocazione sacerdotale, entrò nel Seminario Maggiore dell'Arcidiocesi di Poznań, dove finì gli studi filosofici e teologici. Il 26 maggio 1963 – dalle mani

¹ Cf. W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, in: *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, Katowice 2010, p. 29.

dell'Arcivesc. Antoni Baraniak SDB – ha ricevuto l'ordinazione sacerdotale. Nel santino di prima Messa ha scritto le umili parole di san Giovanni Battista: *Illum oportet crescere* („Lui deve crescere (Gv 3,30). Questo principio è diventato la regola guida nella vita del Cardinale. Nei primi tre anni dopo l'ordinazione ha lavorato come vicario nella parrocchia del Cristo Redentore di Poznań. Poi l'Arcivesc. Baraniak ha mandato P. Zenon Grocholewski agli studi a Roma, quindi negli anni 1966–1972 studiò alla Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana, dove conseguì il titolo di licenza (1969) e poi quello di dottorato in Diritto canonico (1972). Sia la dissertazione che la precedente tesi di licenza, scritte sotto la direzione dell'eminente canonista spagnolo Ignacio Gordon, hanno ricevuto la medaglia d'oro che l'Università assegna al miglior studente della Facoltà. Fu la prima distinzione per un polacco – uno studente di „Gregorianum” dopo la seconda guerra mondiale. Nel 1974 P. dott. Grocholewski ha finito il triennio Studio Rotale, ricevendo il diploma di avvocato della Rota Romana².

Questi eccellenti risultati hanno reso sì che P. dott. Grocholewski fosse raccomandato al lavoro nel Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica. Dal 1972 ha lavorato come notaio, poi dal 1980 come cancelliere e dal 1982 come segretario. P. prof. dott abilitato vesc. Tadeusz

² Cf. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski. Laudacja*, „Prawo Kanoniczne” 41 (1998) n. 3–4, p. 4.

Pieronek nella recensione nel procedimento per conferire il titolo di dottore *honoris causa* al Card. Grocholewski ha giustamente sottolineato che „durante gli studi sono state notate le sue eccezionali capacità giuridiche e linguistiche. [...] Questa brillante carriera di impiegato avvenne durante un periodo estremamente interessante di grandi cambiamenti nella Chiesa cattolica, dettati dal patrimonio dottrinale e pastorale del Concilio Vaticano II. La loro conseguenza fu anche un cambiamento nella legislazione ecclesiale, inizialmente parziale, sperimentale, ma alla fine mirante a redigere il nuovo Codice di diritto canonico, poiché il *Codex Iuris Canonici*, in vigore dal 1917, è diventato in gran parte obsoleto. [...] P. Grocholewski ha seguito da vicino questo processo di cambiamento e vi ha partecipato attivamente, senza dubbio aiutato dagli uffici svolti. Presto divenne un famoso esperto e ricercato nel mondo di canonistica relatore in numerosi congressi di diritto canonico, aule universitarie, convegni di impiegati di amministrazione e di giurisdizione ecclesiastica”³. Il Vesc. Zenon Grocholewski era anche membro della commissione istituita nel 1982 dal Papa, il cui obiettivo era quello di perfezionare il nuovo codice. Era il membro più giovane di una commissione di sette membri composta da esperti di tutto il mondo

³ T. Pieronek, *Opinia w sprawie przyznania doktoratu honoris causa JE Księdzu Kardynałowi Zenonowi Grocholewskiemu*, in: *Kardynał Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Silesiensis*, op. cit., p. 50.

che insieme al legislatore della Chiesa hanno esattamente studiato il frutto di 20 anni di lavoro di codificazione – un progetto di un nuovo codice.

Nel dicembre 1982, il Santo Padre Giovanni Paolo II lo nominò vescovo titolare di Agropoli e il 6 gennaio 1983 gli conferì l'ordinazione episcopale nella basilica di San Pietro a Roma. Era significativo che il Santo Padre gli offrisse una croce vescovile contenente le reliquie della Santa Croce, santa Caterina da Siena e altri santi, con i nomi incisi dei suoi precedenti proprietari – canonisti eccezionali: Card. P. Gasparri, Card. A. Gicognani e Card. P. Felici. Il 6 dicembre 1991 fu elevato alla dignità di arcivescovo. Di seguito, il 5 ottobre 1998, Giovanni Paolo II lo nominò prefetto della Segnatura Apostolica. L'Arcivescovo ha ricoperto questo incarico fino al 1999. Quindi, il 15 novembre 1999, l'Arcivesc. Zenon Grocholewski è stato nominato dal Giovanni Paolo II prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica, ha ricoperto questo incarico fino al 2015. Nel frattempo, il 21 febbraio 2001, Giovanni Paolo II ha elevato l'Arcivesc. Grocholewski alla dignità di cardinale, concedendogli come diaconia la chiesa di San Nicola in Carcere, situata nel „cuore dell'antica Roma”. Come si vede, la biografia del Cardinale è molto ricca, eppure bisogna ancora mostrare i suoi meriti come studioso e insegnante accademico, prefetto di due dicasteri romani, così come i suoi meriti per la Polonia.

II

L'area scientifica e didattica è iscritta nella vita e nell'attività di P. dott. Zenon Grochowski. Nel 1974 ha iniziato a insegnare come coorganizzatore e docente dei corsi internazionali *Renovationis canonicae pro iudicibus* presso la Pontificia Università Gregoriana, unendosi all'Università di origine per molti anni. La dimensione del lavoro di professore viene poi estesa alle lezioni tenute alla Pontificia Università Lateranense (1980–1984) e allo Studium Sanctae Romanae Rotae (1986–1998). A partire dal 1991, tiene anche conferenze estive al Capitolo Spiš in Slovacchia organizzato sotto gli auspici della Conferenza Episcopale Slovacca per il clero locale e gli avvocati secolari interessati. Inoltre elabora oltre 40 opere in slovacco. Tutto ciò è stato possibile perché nel sistema di studio accademico in Italia, così come nei regolamenti ecclesiali, non esiste alcun requisito di abilitazione né sistema di nomine a professore, ma importanti sono le qualifiche e i risultati scientifici. Sulle competenze scientifiche di P. Grochowski hanno reso testimonianza i posti occupati da lui, richiedenti qualifiche elevate, il suo patrimonio scientifico era in costante crescita⁴ e oggi è impressionante, non solo dal lato quantitativo, ma soprattutto – qualitativo. Libri, articoli, voci enciclopediche, recensioni contate in centinaia, costituiscono un enorme contributo alla letteratura canonica nel

4 Cf. T. Pieronek, *Opinia...*, op. cit., p. 51.

mondo. Le sue pubblicazioni si trovano nelle più prestigiose riviste canoniche, in dodici lingue. Sarebbe difficile elencare le pubblicazioni più importanti di P. Zenon Grocholewski, perché bisognerebbe creare il loro ampio elenco (circa 1000 pubblicazioni). Un gran numero di pubblicazioni e molte recensioni di libri sono la prova di un contatto costante e vivace con la letteratura di diritto canonico e delle sue conoscenze. L'attività dello studioso è inoltre caratterizzata da una vivace partecipazione alla vita scientifica di molti centri di diritto canonico. Dal 1974 effettua instancabilmente interventi a congressi, simposi e conferenze scientifiche internazionali: in Italia, Polonia, Francia, Germania, Austria, Spagna, Svizzera, Canada, Stati Uniti d'America, Repubblica Ceca, Malta e Russia. È difficile immaginare un significativo congresso scientifico dedicato al diritto canonico amministrativo o processuale, senza partecipazione – come relatore⁵ – di P. prof. Grocholewski.

Nell'attività di ricerca e di didattica del Professore, tre direzioni principali possono essere chiaramente distinte: la struttura e le competenze dei tribunali apostolici, il diritto amministrativo e il diritto matrimoniale sostanziale e formale. Questa prima area tematica è legata al lavoro nella Segnatura Apostolica. I soggetti sollevati di solito sorgevano dalla „vita” della Segnatura, della Rota Romana e di altri tribunali ecclesiastici. Opere dedicate ai men-

⁵ Cf. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, op. cit., p. 10.

zionati temi – come ha notato nell’elogio pronunciato all’Accademia di Teologia Cattolica di Varsavia nel 1998 P. prof. dott. abilitato Wojciech Góralski – „caratterizza l’originalità e la perspicacia di ricerca. L’argomentazione dell’Autore arriva sempre al cuore delle cose, caratterizzandosi da precisione nella formulazione di giudizi e abilità metodologica. L’uso dei strumenti ermeneutici e interpretativi adeguati aiuta a sviluppare accurati concetti pastorali. Il Professor Grocholewski riconosce nettamente la dimensione teologica e pastorale dei tribunali apostolici e delle altre corti ecclesiali. Il potere giudiziario di queste istituzioni lega strettamente con la sacra autorità della Chiesa”⁶.

Le pubblicazioni nel campo del diritto amministrativo sono la seconda area di interesse di P. prof. Grocholewski e sono caratterizzate da un significativo grado di originalità e pionierismo. L’oggetto della ricerca e delle pubblicazioni era la natura, l’oggetto e le parti della procedura amministrativa, il processo orale e il modo di evitare il processo, nonché i ricorsi amministrativi, la protezione dei diritti dei fedeli, i tribunali amministrativi regionali, il procedimento attraverso un ricorso nella Segnatura Apostolica, gli atti amministrativi, la giustizia amministrativa nel processo canonico e nel diritto laico.

La bibliografia delle opere relative alla terza area di ricerca è molto sostanziale e altamente apprezzata nel mondo. All’interno del diritto matrimoniale sostanziale,

6 Ibidem, p. 6-7.

possono essere identificati i seguenti fili tematici: il fondamento teologico del diritto canonico matrimoniale, il concetto di „comunità matrimoniale”, il bene dei coniugi, l’annullamento del matrimonio dovuto all’esclusione di un attributo o elemento importante del matrimonio, la differenza tra errore positivo e simulazione parziale del consenso matrimoniale, matrimoni misti e diritti basilari della famiglia. Poi nel campo del diritto processuale matrimoniale tali argomenti dominano: il convenuto in un processo di annullamento del matrimonio, la procedura in seconda istanza, la difesa dei diritti della famiglia in un processo matrimoniale, i compiti di un giudice di fronte alle perizie neuropsichiatriche e psicologiche nel procedimento di annullamento del matrimonio, l’annullamento per via amministrativa nella Segnatura Apostolica e la natura dei processi di annullamento del matrimonio.

Riassumendo l’attività scientifica nelle aree canoniche sopra menzionate, va anche sottolineato che essa trova il suo sostegno in ipotesi antropologiche, filosofiche e teologiche, ed inoltre è incorporata nelle dichiarazioni del Magistero della Chiesa. Il Professore non è mai distaccato dall’obiettivo della legge ecclesiastica, che è il bene dell’uomo. Non si può non sottolineare il fatto che molte delle proposte – *de lege ferenda* – nelle pubblicazioni dell’Autore stimato sono state adottate dal legislatore della Chiesa. Il Prof. Grochowski percepiva il diritto canonico nella dimensione salvifica, perciò spesso invitava coloro che applicano la legge ecclesiastica „che la loro attività in questo campo fosse sempre segnata

dall'amore di Cristo e dall'amore della Chiesa, che fosse riempita con il vero spirito del sacerdozio, e che così servisse fruttuosamente l'attività pastorale della Chiesa, che lodasse Dio e portasse la salvezza alle anime"⁷. La forma pastorale del diritto canonico ha ordinato di aprire gli occhi alla legge secolare e al suo progresso tecnico, anche se sarebbe un grande fraintendimento, così pensava il Prof. Grocholewski, volere semplicemente adattare la legislazione ecclesiastica alla legge secolare. Però il Professore era consapevole della necessità di influenzare lo sviluppo del diritto processuale e penale secolare, tanto più che la dottrina della Chiesa e il diritto canonico avevano precedentemente segnato la loro influenza sulla magistratura in Europa. L'apertura del professore alla cooperazione con avvocati secolari è stata notata nel mondo, motivo per cui in seguito è stato spesso invitato a simposi e conferenze su questioni di diritto secolare. Non sorprende che la fama di un eccezionale canonista abbia aperto la strada all'appartenenza a prestigiose società scientifiche e a numerosi titoli e decorazioni onorari.

⁷ Z. Grocholewski, *Studie z procesneho kanonickeho prava*, Spiska Kapitula 1995, p. 14–15, cit. nella traduzione di J. Dudziaka, *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego na Słowacji*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14:1995–1996, p. 428; cf. anche W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, op. cit., p. 8.

III

Due dicasteri della Santa Sede, vale a dire il Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica e la Congregazione per l'Educazione Cattolica, sono stati oggetto di compiti e servizio ai valori spirituali dell'uomo e alla giustizia nella Chiesa, secondo il motto di P. Grocholewski, che la legge è al servizio dell'amore e se fosse carente al centro del lavoro, ciò sarebbe contraria al compito della legge nella Chiesa⁸.

Nella Segnatura Apostolica l'Arcivesc. Grocholewski ha funzionato come notaio, poi cancelliere, segretario e infine prefetto di questo Supremo Tribunale. L'adempimento della funzione di prefetto ha creato numerose opportunità non solo per applicare la legge, ma anche per dare forma a una certa pratica nella risoluzione di casi importanti segnalati alla Curia Romana. In questo contesto, vale la pena ricordare che la Segnatura Apostolica opera in tre sezioni. La prima sezione riguarda le querele di annullamento contro le sentenze della Rota Romana o quelle di riportare il caso allo stato originale contro le sentenze di quella Corte. La seconda sezione esamina i conflitti derivanti da singoli atti amministrativi tra persone private e autorità amministrative, vale a dire

8 Cf. P. Bortkiewicz, *Decani oratio*, in: *Zenon Grocholewski doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczanae Posnaniensis*, Poznań 2004, p. 16.

l'esame della legalità dell'atto impugnato. Infine, la terza sezione, in quanto organo amministrativo per la giurisdizione ecclesiastica, vigila sulla corretta amministrazione della giustizia nella Chiesa. Dunque il lavoro su ciascuno di questi tre livelli ha comportato la grande responsabilità dell'Arcivesc. Grocholewski. Ciò ha generato la necessità di numerosi contatti sia presso la sede del Tribunale che in molti paesi con gerarchi ecclesiali. Il prefetto della Segnatura Apostolica era un uomo di grande conoscenza, immediatezza nei contatti con dipendenti e richiedenti e molto sensibile al corretto funzionamento del sistema della giustizia in tutta la Chiesa. Questi numerosi compiti presso il Tribunale Apostolico non impedirono al Prefetto di contribuire in grande misura, come è già stato sottolineato, alla forma del Codice di diritto canonico del 1983. Ha anche assistito come esperto nella creazione della costituzione sulla riforma della Curia Romana, ossia *Pastor bonus*. P. prof. Grocholewski è stato percepito dagli altri come una persona molto attentamente preparata per svolgere un ufficio così importante e una persona che ha contribuito in modo significativo allo sviluppo della cultura giuridica in Europa e nel mondo, grazie all'universalità della legislazione ecclesiale⁹.

Dal 1999, l'Arcivesc. Zenon Grocholewski è stato inaspettatamente nominato prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica, alla quale sono soggette l'ecclesia-

⁹ Cf. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, op. cit., p. 11-12.

stica istruzione superiore e accademica in tutto il mondo e le scuole cattoliche. È stata una nuova sfida, estremamente delicata, responsabile e difficile a causa delle numerose unità didattiche e della varietà dei sistemi educativi in cui funzionano le unità soggette a lui. Infatti erano oltre 230000 scuole cattoliche, 1300 università cattoliche e quasi 3700 seminari, per non parlare della preoccupazione per l'ulteriore sviluppo dell'istruzione cattolica, dello sviluppo e dell'organizzazione della formazione cattolica e della gestione della questione delle vocazioni sacerdotali¹⁰. L'attenzione per gli standard educativi e il più alto livello della conoscenza trasferita e della ricerca scientifica è espressa attraverso una costante cura della qualità dell'istruzione. A questi compiti serve l'Agenzia della Santa Sede per la Valutazione e la Promozione della qualità delle facoltà e delle università della Chiesa AVEPRO, particolarmente curata da lui. Ciò ha comportato l'inclusione dell'istruzione ecclesiastica superiore nel sistema di norme e riforme dell'istruzione superiore attuate nell'Unione Europea nell'ambito del cosiddetto Processo di Bologna¹¹.

Il ministero del Cardinale Prefetto nella Congregazione per l'Educazione Cattolica stava guadagnando slancio dopo aver visitato università e scuole cattoliche

¹⁰ Cf. W. Góralski, *Kardynał Zenon Grocholewski, mąż Kościoła, uczoney, nauczyciel, duszpasterz*, in: *Świadectwo słowa. Wybór tekstów pod redakcją ks. Grzegorza Karolaka, Ciecuchinek* 2008, p. 19–21.

¹¹ Cf. W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, op. cit., p. 37.

sparse in tutto il mondo, anche in paesi con una minoranza cattolica. Queste visite hanno servito a riconoscere meglio le condizioni dell'educazione ecclesiale e darle la giusta forma. Come uomo universitario, il Prefetto trova una lingua comune sia con i rettori e i professori universitari, sia con i loro studenti. Durante tali visite e incontri, non dimentica mai di scambiare pensieri con i locali vescovi e i rettori dei seminari maggiori.

Grande esperienza del Card. Grocholewski e la sua conoscenza delle direzioni dei cambiamenti in atto nella cultura globalizzata consentono una gestione ampia, proprio tenendo conto del contesto culturale, della Congregazione. Egli è consapevole delle minacce derivanti da questi cambiamenti, perché durante una conferenza a Toruń nel 2008 afferma: „Di conseguenza, lo stesso uomo che dovrebbe essere felice, perché come mai prima ha tanti strumenti moderni (auto, computer, aereo), quanto spesso viene rotto e perso e infine profondamente infelice. Da qualche parte in tutto ciò ha perso se stesso. Ma egli non l'ha perso. Egli non l'ha imparato, i suoi genitori non glielo hanno insegnato, non glielo ha insegnato la scuola, forse ha appena frequentato un breve corso di *public relations* presso un'azienda che insegna come conquistare i clienti. Tuttavia non si parla di una cultura più profonda dell'essere che nasce dall'educazione integrale, che tiene conto del fatto che l'essere umano è un soggetto-persona e che nessun mezzo, anche al più alto livello di sviluppo tecnico, può sostituire relazioni interpersonali e il vero scopo della nostra vita.

Solo da dove dovrebbe saperlo un uomo contemporaneo, per il quale i genitori non hanno molto tempo, e la scuola, infatti già un asilo, come in Spagna, dove è obbligatorio dare un bambino all'asilo dal terzo anno, ha scopi diversi, molto spesso antifamigliari e antireligiosi. Tale educazione ricorda sempre meno una vera educazione, per non parlare del fatto che non è cattolica"¹². Pertanto il Cardinale era convinto che l'antidoto alla manipolazione e alle bugie educative dovesse essere un'educazione affidabile, che immunizzi l'uomo fin dalla giovane età contro il male e lo aiuti a realizzare il bene in un ambiente che è una comunità di persone. Il valore sociale e il prestigio di una scuola cattolica continuano a crescere non necessariamente negli ambienti cattolici, ma in paesi dominati da altre religioni o confessioni. Il Prefetto della summenzionata Congregazione i ha anche espresso il fatto che l'Occidente, che è sempre più sottoposto a ateizzazione e secolarizzazione, in precedenza principalmente a causa dell'ideologia del socialismo e oggi a causa dell'ideologia di gender, ha bisogno di una vera educazione cattolica che mantiene la sua identità. Tuttavia

12 *Edukacja jako wyzwanie*. Wykład wygłoszony przez kard. Zenona Grocholewskiego, prefekta Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej Stolicy Apostolskiej na I Międzynarodowym Kongresie „Edukacja katolicka: szanse i zagrożenia”, który odbył się w Wyższej Szkole Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu 21 i 22 listopada 2008 r. (WWW.radiomaryja.pl/artykuly.php?id+98261); cf. anche W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, op. cit., p. 40–41.

Sua Eminenza il Card. Grocholewski non perde la speranza per un futuro migliore dell'educazione e che essa non deluderà né i cattolici, né la Chiesa, né coloro che cercano la verità, né le singole nazioni¹³.

IV

Nonostante molti anni fuori della Polonia al servizio della Santa Sede e di varie università, Sua Eminenza il Card. Grocholewski coltiva legami molto stretti e vivaci con la sua patria. Visita spesso il paese, sia in occasione di pellegrinaggi di Giovanni Paolo II in Polonia, sia in occasione degli inviti a tenere conferenze durante simposi e conferenze scientifici, sia in occasione dei convegni di impiegati della magistratura ecclesiale. Come polacco, diffonde i risultati dei canonisti polacchi nel mondo, scrivendo recensioni su molti libri di autori polacchi. Pubblica le sue opere anche in polacco sulle riviste canonistiche nazionali. Dunque si può nominare il Prof. Grocholewski un ambasciatore della canonistica polacca nel mondo e un uomo gentile per l'ambiente dei canonisti polacchi.

¹³ Cf. Wykład/przemówienie na The Jesuit University of New York z okazji nadania mu doktoratu *honoris causa* tego uniwersytetu 28 maja 2008 roku pt. *Szkola katolicka według Kodeksu prawa kanonicznego*. Cf. anche W. Świątkiewicz, *Promotoris Laudatio*, op. cit., p. 42.

La preoccupazione per la scienza polacca si è anche manifestata nel fatto che come prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica ha partecipato alla fondazione di due facoltà di teologia, vale a dire all'Università Nicolò Copernico di Toruń e all'Università di Stettino. Inoltre ha trasformato la Pontificia Accademia Teologica di Cracovia, fondata nel 1981, nella Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia nel 2009 e ha eretto con il decreto del 19 marzo 2014 la Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia. In queste materie, bisogna sottolineare la prudenza e la cautela del Cardinale riguardo al numero di facoltà di teologia fondate alle università polacche, nonostante le pressioni di vari ambienti.

Allo spirito polacco è anche legato l'atteggiamento del Card. Grochowski verso la Scuola Superiore di Cultura Sociale e Mediale di Toruń [una scuola superiore privata creata nel 2001 dalla Fondazione Lux Veritatis], nonché verso la Televisione Trwam e la Radio Maryja. Tutte queste opere ispirate al P. Tadeusz Rydzyk non hanno avuto all'inizio molto sostegno [persino si può scrivere della riluttanza di alcune persone] nell'ambiente dei vescovi polacchi e di altri corpi sociali. Le conferenze tenute dal Prof. Grochowski presso la suddetta Scuola e le interviste rilasciate alla Radio Maryja e Televisione Trwam durante il suo soggiorno in Polonia rendevano credibile e nobilitavano l'ambiente della Scuola Superiore di Cultura Sociale e Mediale e riscaldavano il clima intorno alla Radio Maryja e Televisione Trwam.

Forse l'Eminenza in questa materia ha seguito la voce di Giovanni Paolo II. Tuttavia, a quel tempo erano gesti significativi per la Polonia e i credenti.

Il Card. Grocholewski è anche aperto a qualsiasi iniziativa utile della diaspora polacca all'estero. Meritava bene per la biografistica dei polacchi all'estero. È tra l'altro membro del Comitato Onorario della redazione di *Ilustrowany słownik biograficzny Polonii świata*, nonché membro onorario di *Klub Zbieraczy Znaczków o Tematyce Religijnej „św. Marcin”*. Nel 1998, in riconoscimento dei suoi servizi per la biografistica, ha ricevuto la medaglia *Polonia Semper Fidelis*, assegnatagli dal Capitolo guidato dal Presidente del Senato della Repubblica di Polonia¹⁴.

Con la decisione del Presidente della Repubblica di Polonia il prof. Lech Kaczyński del 9 novembre 2009, il Card. Zenon Grocholewski è stato insignito della Croce di Commendatore con Stella dell'Ordine della Polonia Restituta per i meriti eccezionali in attività pubbliche verso lo sviluppo della cooperazione tra la Repubblica di Polonia e la Santa Sede.

Proprio in Polonia, prima nel 1998 all'Accademia di Teologia Cattolica di Varsavia, poi nel 1999 all'Università Cattolica di Lublino e nel 2004 all'Università Adam Mickiewicz di Poznań, i primi titoli del dottore *honoris causa* sono stati assegnati al Card. Grocholewski.

¹⁴ Cf. W. Góralski, *Arcybiskup prof. dr Zenon Grocholewski...*, op. cit., p. 13.

È bello che la Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia amplia l'elenco delle università polacche che gli hanno dato questa dignità.

V

Stretti contatti con il paese natio e grandi meriti nell'attività svolta in Vaticano durante il ministero di tre papi successivi, vale a dire Giovanni Paolo II, Benedetto XVI e Francesco, testimoniano eloquentemente l'umiltà, l'eccellente organizzazione scientifica ed impiegatizia del Porporato. Il Card. Grocholewski è stimato nel mondo, come dimostrano i numerosi onori che riceve dal mondo della scienza, dai governi degli stati, dalle organizzazioni e associazioni internazionali¹⁵. Non ho alcun dubbio, di più, sono profondamente convinto che Sua Eminenza il Card. prof. dott. Zenon Grocholewski è un personaggio eccezionale, uno studioso e insegnante di fama mondiale, uno stretto collaboratore dei papi successivi, in particolare di Papa Giovanni Paolo II, responsabile prima della forma del sistema giudiziario nella Chiesa e poi dell'educazione cattolica, essendo un'autorità riconosciuta in queste aree. Le sue straordinarie conoscenze,

¹⁵ Prof. W. Góralski in due pagine del suo studio elenca espressioni di riconoscimento di varie istituzioni e ambienti. Cf. W. Góralski, *Kardynal Zenon Grocholewski, mąż stanu...*, op. cit., p. 33-34.

il coinvolgimento attivo nelle attività della Santa Sede e per il beneficio della Chiesa universale e della Chiesa in Polonia lo includono tra le personalità eccezionali. Credo che sulla base delle qualità personali, scientifiche e didattiche e del servizio dedicato nella Chiesa, si possa obiettivamente considerare che il Card. prof. dott. Zenon Grocholewski è una persona degna di questo massimo riconoscimento che può essere concesso dal Senato e dalla comunità della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia. Considero l'iniziativa di concedergli il titolo di dottore *honoris causa* importante e basata su motivi affidabili e giustificati. Mi congratulo con l'Università per la scelta fatta. Presento anche una richiesta al Senato della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia di proseguire la procedura avviata in materia, vale a dire nella concessione del dottorato *honoris causa* a Sua Eminenza il Card. Zenon Grocholewski.

Varsavia, l'11 aprile 2019

P. prof. dott. abilitato Tomasz Rozkrut
Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia

*„Il mio onore è l'onore
della Chiesa universale”*

Elogio

*in occasione del conferimento del dottorato
honoris causa della Pontificia Università
Giovanni Paolo II di Cracovia
a Sua Eminenza Zenon Card. Grocholewski*

Conferire la massima dignità universitaria, il dottorato *honoris causa*, è senza dubbio un momento unico e importante nella vita di ogni comunità universitaria e nella vita di ogni persona onorata. È un evento che passa alla storia.

La persona del Card. Zenon Grocholewski, che oggi riceve questa massima distinzione della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia, è ampiamente noto. È un eccezionale giurista della Chiesa, un canonista veramente preoccupato, per decenni, per il

corretto funzionamento del sistema giudiziario della Chiesa e per i migliori standard di educazione multidimensionale fornita dalla Chiesa in tutto il mondo. Allo stesso tempo, in questa dimensione universale, vale a dire quella della Chiesa universale, Sua Eminenza – Cardinale e Professore – è molto legata alla canonistica polacca e alle università ecclesiastiche e cattoliche polacche; servendo anche, con la sua autorità ed esperienza, la Chiesa in Polonia.

Tra le molte circostanze che accompagnano la cerimonia solenne di oggi, due devono essere menzionate. La prima è legata al fatto che nel giugno di quest'anno sono trascorsi i primi dieci anni dall'erezione a Cracovia della Pontificia Università Giovanni Paolo II, e la seconda è quella che nel marzo 2019 sono trascorsi cinque anni dall'erezione della Facoltà di Diritto Canonico presso questa Università. I decreti vaticani che erigono queste unità portano la firma del Cardinale (i rispettivi numeri dei decreti sono: 1344/2005¹

¹ CONGREGATIO DE INSTITUTIONE CATHOLICA (DE SEMINARIIS ATQUE STUDIORUM INSTITUTIS). Attentis postulationibus Em.mi ac Rev.di Cardinalis Stanislai Dziwisz, Archiepiscopi Metropolitae Cracoviensis atque Pontificiae Academiae Theologicae, eadem in urbe sitae, Magni Cancellarii, Summus Pontifex Benedictus XVI, ad honorandam memoriam sui insignis Praedecessoris Servi Dei Ioannis Pauli, decrevit Pontificiam Academiam Theologicam Cracoviensem ad PONTIFICIAM UNIVERSITATEM CRACOVIENSEM IOANNI PAULO II DICATAM ad disciplinas ecclesiasticas

e 175/2011²). Indubbiamente, si tratta di circostanze agiuntive e uniche che danno colore alla cerimonia di oggi.

Nell'elogio del Prof. dott. abilitato Grzegorz Skrzypczak, pronunciato il 22 novembre 2018 durante il conferimento al Card. Zenon Grocholewski del dottorato *honoris causa* dell'Università di Scienze Naturali di Poznań, leggiamo: „Il Cardinale è vincitore di prestigiosi premi e distinzioni e finora dottore onorario di 23 atenei in tutto il mondo”³. Poiché la più alta distinzione universitaria dell'anno scorso di Poznań era ventiquattresima, questa odierna di Cracovia è venticinquesima; allora bisogna fortemente annunciare che questo

colendas promovere. [...] Datum Romae, ex aedibus Congregationis de Institutione Catholica (de Seminariis atque Studiorum Institutis), die XIX mensis Iunii, in solemnitate Sacratissimi Cordis Iesu, a. D. MMIX. Zenon Card. Grocholewski Praefectus.

² CONGREGATIO DE INSTITUTIONE CATHOLICA (DE SEMINARIIS ATQUE STUDIORUM INSTITUTIS). DECRETUM [...] FACULTATEM IURIS CANONICI PONTIFICIAE UNIVERSITATIS CRACOVENSIS IOANNIS PAULI II pro munere hoc Decreto academice erigit erectamque declarat. [...] Datum Romae, ex aedibus Congregationis, die XIX mensis Martii, in solemnitate S. Ioseph sponsi B. Mariae Virginis, a. D. MMXIV. Zenon Card. Grocholewski Praefectus.

³ G. Skrzypczak, *Laudatio a promotore habita*, in: AA. VV., *CARDINALIS ZENO GROCHOLEWSKI DOCTOR HONORIS CAUSA UNIVERSITATIS STUDIORUM NATURALIUM POSNANIESNIS*, Poznań 2018, p. 27.

numero speciale diventa oggi un simbolo particolare ed è senza dubbio molto significativo⁴.

4 1. Dottorato *honoris causa* dell'Accademia di Teologia Cattolica di Varsavia (12.10.1998); 2. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di Lublino (1.12.1999); 3. dottorato *honoris causa* dell'Università di Passavia, Germania (8.02.2001); 4. dottorato *honoris causa* dell'Università di Glasgow, Scozia (21.06.2001); 5. dottorato *honoris causa* dell'Università Komenšký di Bratislava, Slovacchia (12.09.2002); 6. dottorato *honoris causa* della Pontificia Università Cattolica di Buenos Aires, Argentina (4.11.2002); 7. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica Fu Jen di Taipei, Taiwan (27.02.2003); 8. dottorato *honoris causa* dell'Università Adam Mickiewicz di Poznań (7.05.2004); 9. dottorato *honoris causa* dell'Università di Bucarest, Romania (13.06.2006); 10. dottorato *honoris causa* dell'Università Josip Juraj Strossmayer di Osijek, Croazia (23.05.2007); 11. dottorato *honoris causa* dell'Università di Fordham, New York, Stati Uniti d'America (28.05.2008); 12. dottorato *honoris causa* dell'Università Babeş-Bolyai di Cluj-Napoca, Romania (20.02.2009); 13. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di Goiás, Goiânia, Brasile (8.09.2009); 14. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica San Vicente Mártir di Valencia, Spagna (9.12.2009); 15. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica dell'Africa Orientale (The Catholic University of Eastern Africa) di Nairobi, Kenya (11.02.2010); 16. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica Péter Pázmány di Budapest, Ungheria (12.05.2010); 17. dottorato *honoris causa* dell'Università di Aleksander Jan Cuza di Jassy, Romania (5.11.2010); 18. dottorato *honoris causa* dell'Università di Slesia di Katowice (25.11.2010); 19. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di San Cristobal, Tachira, Venezuela (17.04.2012); 20. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di Salta, Argentina (6.06.2013);

Non c'è modo sia nelle recensioni – nelle Recensori nominati dal Senato dell'Università, nelle persone di P. prof. dott. abilitato Józef Krzywda CM e di P. prof. dott. abilitato Henryk Stawniak SDB – sia poi nella sintetica delibera del Senato della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia il 15 aprile 2019, sia nell'elogio, includere tutto ciò che dovrebbe essere detto sull'eminente Dottore Onorario. Bisogna necessariamente fare una scelta, che non è pure facile e rimane sempre solo una scelta soggettiva. Possa la sintesi di questo elogio essere racchiusa nelle profonde parole di san Papa Gregorio Magno (540–604), che in una lettera a san Vescovo Eulogio (morto nel 607 o 608), Patriarca di Alessandria, scrisse: „il mio onore è l'onore della Chiesa universale”⁵. Oggi riferiamo queste eloquenti parole del dottore della Chiesa alla persona e alle attività del Card. Zenon Grocholewski.

21. dottorato *honoris causa* dell'Università Cattolica di Ruzomberok, Slovacchia (25.09.2013); 22. dottorato *honoris causa* della Pontificia Università Cattolica di Valparaiso, Cile (10.12.2013); 23. dottorato *honoris causa* del „Klaus-Mörsdorf-Studium Institut für Kanonistik der Ludwig-Maximilians-Universität München”, Germania (11.07.2017); 24. dottorato *honoris causa* dell'Università di Scienze Naturali di Poznań (22.11.2018).

5 Discorso del Vescovo Jerzy Ablewicz alla fine del IV Sinodo della Diocesi di Tarnów, nella Basilica Cattedrale di Tarnów il 13 marzo 1986, „Il mio onore è l'onore della Chiesa universale” (S. Gregorio Magno, Ep. ad Eulog. 8, 30), in: *IV Synod Diecezji Tarnowskiej Ad imaginem ecclesiae universalis (Lumen gentium 23)*, a cura di P. Gajda, Tarnów 1990, p. 35–38.

L'elogio odierno doveva essere dato dal primo rettore della nostra Università – defunto di santa memoria P. prof. dott. abilitato Jan Maciej Dyduch (1940–2018); confidiamo che ci sostenga dalla felice eternità. Questo onorevole dovere ricadde adesso su di me, e dunque accadde così che lo studente si trovi davanti al suo Professore e Maestro, perché Padre Cardinale era il mio professore quando tenne lezioni di giustizia amministrativa della Chiesa, nell'ambito un triennale corso rotale, nell'anno accademico 1994/95. L'esame scritto, fatto allora in latino, l'ho superato felicemente. Oggi sto affrontando un altro esame...

*Cardinale Zenon Grocholewski –
sacerdos iuris*

La vita finora passata del Cardinale coincide con molti eventi davvero importanti, sia per la Chiesa che per tutta l'umanità, di significato indubbiamente unico. Va menzionato, solo dalla vita della Chiesa, il Concilio Vaticano II, la promulgazione dei codici postconciliari di diritto canonico e altre leggi universali della Chiesa, numerosi Sinodi dei Vescovi convocati dai papi successivi. Il cardinale ha partecipato personalmente a molti di questi eventi ecclesiali universali, arricchendoli con le sue dichiarazioni e proposte. Quindi, conviene ricordare le parole di san Giovanni Paolo II (1920–2005) dalla sua prima allocuzione rotale del 1979, in cui citava correttamente

le parole del suo predecessore san Paolo VI (1897–1978) del suo discorso alla Sacra Rota Romana nel 1971.

Leggiamo nelle parole dei santi vescovi romani che il giudice ecclesiastico – e quindi ogni canonista – deve svolgere la sua missione nello spirito sacerdotale, cioè come sacerdote e pastore delle anime, combinando con la conoscenza legale, teologica, psicologica e sociologica anche una personalità morale matura⁶. Possiamo dire che allora avremo a che fare con un vero *sacerdos iuris*. Nella vita finora passata del Cardinale, questo si realizzava in modo seguente:

Nel 1966, cioè nel millenario del battesimo della Polonia, il Cardinale iniziò gli studi di diritto canonico presso la Pontificia Università Gregoriana di Roma, che incoronò prima con una laurea nel 1968 (premiata con la medaglia d'oro dell'Università) e poi con un dottorato nel 1972 (premiato con la medaglia d'oro papale). Le tesi di laurea e di dottorato sono state scritte sotto la guida dell'eccezionale canonista spagnolo P. prof. Ignacio Gordon (1915–2002). Inoltre ha finito lo Studio

6 Vedi Paolo VI, *Ad Praelatos Auditores, Officiales et Advocatos Tribunalis Sacrae Romanae Rotae, novo litibus iudicandis ineunte anno coram admissos* (Die 28 mensis ianuarii a. 1971), „Acta Apostolicae Sedis” 63 (1971) p. 140, n. 4c; Giovanni Paolo II, *Ad Decanum Sacrae Romanae Rotae ad eiusdemque Tribunalis Praelatos Auditores, ineunte anno iudiciali* (Die 17 m. februarii a. 1979), „Acta Apostolicae Sedis” 71 (1979), p. 424, n. 2.

Rotale presso la Sacra Rota Romana, ottenendo il diploma di avvocato di questo Tribunale Apostolico.

Dopo è iniziato il lavoro di molti anni presso il Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica dall'ottobre 1972 al novembre 1999, concretamente dalle funzioni notarili fino all'ufficio del prefetto di questo Tribunale. A quel tempo san Giovanni Paolo II ha nominato P. Zenon Grocholewski vescovo titolare di Agropoli e ha conferito personalmente al Nominato l'ordinazione episcopale il 6 gennaio 1983 nella Basilica Vaticana; il 16 dicembre 1991, il Vescovo Zenon Grocholewski fu elevato alla dignità di arcivescovo dal Papa di Cracovia.

Dal 15 novembre 1999 all'8 giugno 2015 è stato prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica. A quel tempo fu creato cardinale nel concistoro il 21 febbraio 2001 e poi nel 2011 fu elevato al rango di cardinale presbitero.

Inoltre, ha svolto e adempie ad altre importanti funzioni sia all'interno della Curia Romana che nelle università della Città Eterna⁷. E così apparteneva a una commissione di sette membri, che nel 1982 insieme a Papa san Giovanni Paolo II ha studiato la bozza preparata del nuovo Codice postconciliare di diritto canonico; negli anni 1983–1985 fu membro della commissione che insieme a Papa san Giovanni Paolo II ha analizzato il progetto della riforma della Curia Romana; negli anni 1983–

⁷ Vedi *Zenon Kardinal Grocholewski – Bibliographie und Biographie*, a cura di E. Güthoff, Berlin 2018.

1999 fu membro della Commissione Disciplinare della Curia Romana; negli anni 1984–2000 è stato consultore del Pontificio Consiglio per i Testi Legislativi, mentre dal 2000 rimane il suo membro; negli anni 1988–1999 è stato presidente della commissione per gli avvocati della Santa Sede e presso la Curia Romana; negli anni 1989–2001 è stato membro del Pontificio Comitato dei Congressi Eucaristici Internazionali; nel 2000 è stato nominato membro della Commissione giuridica istituita „ad hoc” per studiare la nuova Legge fondamentale dello Stato della Città del Vaticano; negli anni 1999–2013 ha ricoperto i seguenti incarichi: presidente della Pontificia Opera per le Vocazioni Sacerdotali, presidente della Commissione Interdicasteriale Permanente per la formazione dei candidati agli ordini sacri e presidente della Commissione Interdicasteriale Permanente per una equa distribuzione dei sacerdoti nel mondo; negli anni 2003–2010 è stato membro del Consiglio Speciale per l’Oceania del Segretariato Generale del Sinodo dei Vescovi; negli anni 2005–016 fu membro della Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti; negli anni 2006–017 fu membro della Congregazione per l’Evangelizzazione delle Nazioni; negli anni 2010–2012 è stato membro del Comitato coordinatore della celebrazione del 20° anniversario della pubblicazione del *Catechismo della Chiesa Cattolica*. Rimane ancora un membro della Congregazione per i Vescovi e della Congregazione per la Dottrina della Fede, giudice del Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica, membro del Collegio presso

la Congregazione per la Dottrina della Fede per esaminare i ricorsi riguardanti *delicta graviora* e giudice della Corte di Cassazione dello Stato della Città del Vaticano.

Successive aree di lavoro del Card. Zenon Grocholewski sono:

- lezioni e altri compiti all'università: in particolare lezioni presso la Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana in diritto processuale ecclesiastico e diritto sostanziale del matrimonio negli anni 1975–1999, lezioni di diritto canonico amministrativo presso la Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Lateranense negli anni 1980–1984 e lezioni presso lo Studio Rotale del Tribunale Apostolico della Rota Romana sulla giustizia amministrativa negli anni 1986–1998. Nell'ambito trattato bisogna anche sottolineare la collaborazione con il P. prof. Ignacio Gordonem nell'organizzazione dei corsi internazionali *Renovationis canonicae pro iudicibus* presso la Pontificia Università Gregoriana. Inoltre negli anni 1999–2015, il Cardinale ricoprì l'incarico di Gran Cancelliere: della Pontificia Università Gregoriana e del collegato con essa Pontificio Istituto Biblico, del Pontificio Istituto di Musica Sacra, del Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana, del Pontificio Istituto di Studi Arabi e d' Islamistica, fu anche Patrono del Pontificio Istituto Superiore di Latinità;
- conferenze a numerosi congressi scientifici e simposi internazionali e nazionali in varie parti del mondo: Italia, Polonia, Francia,

Germania, Paesi Bassi, Austria, Spagna, Portogallo, Svizzera, Slovacchia, Repubblica Ceca, Malta, Ungheria, Romania, Croazia, Albania, Bosnia ed Erzegovina, Serbia, Russia, Bielorussia, Ucraina, Canada, Stati Uniti d'America, Brasile, Argentina, Colombia, Cile, Venezuela, Messico, Repubblica Dominicana, Taiwan, Tailandia, Filippine, India, Corea del Sud, Libano, Repubblica Democratica del Congo, Angola, Kenya, Camerun, Israele; pubblicazioni di libri e numerosi articoli, tra cui:

- pubblicazioni di libri e numerosi articoli, tra cui bisogna sottolineare: *De exclusione indissolubilitatis ex consensu matrimoniali eiusque probationem*, Napoli 1973, p. 200; *Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processualem*, vol. 1 (insieme a I. Gordon), Roma 1977, p. 458, vol. 2, Roma 1980, p. 362; *Dilexit iustitiam. Studia in honorem Aurelii Card. Sabattani*, a cura di Z. Grochowski, V. Cárcel, Città del Vaticano 1984, p. 640; *Filozofia prawa w nauczaniu Jana Pawła II*, Poznań 1996, p. 40 (pubblicato anche come articolo o fascicolo in: italiano – due edizioni, francese, spagnolo, portoghese, inglese, slovacco, ungherese e bielorusso); *Jan Paweł II w służbie Kościołowi i Światu*, Poznań 2003, p. 47; *La legge naturale nella dottrina della Chiesa*, a cura di L. Cirillo, Roma 2008, p. 68 (tradotto nella forma di articolo in francese, polacco, spagnolo e in forma di libro in russo e slovacco); *Refleksje na temat prawa*, Cracovia 2009, p. 101;

Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań, Varsavia 2013, p. 400; *Bł. Edmund Bojanowski w dynamizmie twórczej miłości*, Poznań 2014, p. 160; *Ukazywać światu Chrystusa*. Wywiad z kardynałem Zenonem Grocholewskim przeprowadzony przez S. Jaśkiewicza, Poznań 2015, p. 300. Inoltre il Card. Zenon Grocholewski appartiene agli editori delle seguenti riviste scientifiche canoniche: „Monitor Ecclesiasticus” (Roma), „Ius Matrimoniale” (Varsavia), „Folia Canonica” (Budapest), „Forum Iuridicum” (Varsavia) ed è membro delle seguenti associazioni scientifiche: Consociatio Internationalis Studio Iuris Canonici Promovendo (dal 1970), Towarzystwo Naukowe KUL (dal 1983), Society for the Law of the Oriental Churches (dal 1987), Stowarzyszenie Kanonistów Polskich (dal 1992), Associatio Winfried Schulz (dal 1996), che dal 201 si chiama Deutsche Gesellschaft für Kirchenrecht.

La sua competenza ed esperienza lo hanno reso il postulatore della beatificazione di Edmund Bojanowski (dal 1984), proclamato beato da san Giovanni Paolo II a Varsavia il 13 giugno 1999 e la suora Sancja (Janina) Szymkowiak (dal 1985), proclamata beata da san Giovanni Paolo II a Cracovia il 18 agosto 2002.

Il Card. Zenon Grocholewski ha ripetutamente servito come legato pontificio, rappresentando il vescovo di Roma durante le cerimonie ecclesiali in Bielorussia, Filippine, Kazakistan, Polonia e Italia.

Non sorprende quindi che a ciò siano seguiti numerosi titoli onorari, decorazioni e premi assegnati da varie istituzioni di tutto il mondo. A ciò bisogna aggiungere numerose pubblicazioni sull'importanza del pensiero e della persona del Cardinale per lo sviluppo contemporaneo della canonistica, nonché monografie occasionali. Citerò di questa ricca area solo tre articoli di un canonista di spicco di Tarnów defunto di santa memoria P. prof. dott. abilitato Jan Dudziak (1928–2003): *Abp Zenon Grocholewski ambasadorem odnowy prawa kanonicznego na Słowacji*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 14 (1995–1996), p. 425–434; *Wkład Abpa Zenona Grocholewskiego do polskiej kanonistyki. Przyczynek do współczesnej historii prawa kościelnego w Polsce*, in: *Historia et Ius. Księga Pamiątkowa ku czci Ks. Prof. H. Karbownika*, a cura di A. Dębiński e G. Górski, Lublino 1998, p. 343–351; *Węgierskie echo kanonistycznej działalności Abpa Zenona Grocholewskiego w Europie Środkowej*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 19 (2000), p. 205–221 e eccezionale volume giubilare: *„Quod iustum est et aequum”. Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantesimo di sacerdozio*, a cura di arcivesc. M. Jędraszewki, Arcivescovo Metropolita di Łódź, p. J. Słowiński, Poznań 2013, p. 614.

Preparando la recensione dell'ultima di queste pubblicazioni, ho scritto: „Pubblicato nel 2013 il Libro commemorativo in occasione del cinquantesimo anniversario di ordinazione sacerdotale del Card. Zenon Grocholewski, prefetto della vaticana Congregazione

per l'Educazione Cattolica, si apre con la lettera di circostanza di Papa Francesco in latino, del resto così vicino al Festeggiato, che tra l'altro mostra i lavori del Festeggiato nel Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica e nella Congregazione de Institutione Catholica, nonché menziona numerosi dottorati onorari e i meriti del Card. Grocholewski per la corretta interpretazione del Codice di diritto canonico. Dopo è stata collocata una copia della benedizione occasionale e i saluti del Papa emerito Benedetto XVI del 25 maggio 2013. Di seguito, dopo l'occasionale introduzione del metropolita di Poznań, arcivesc. S. Gądecki, sono state date lettere di congratulazioni di: Decano del Collegio Cardinalizio Card. A. Sodano, Primate di Polonia arcivesc. J. Kowalczyk, Nunzio Apostolico in Polonia arcivesc. C. Migliore e dipendenti della Congregazione per l'Educazione Cattolica. Questa parte della pubblicazione giubilare dovrebbe essere considerata un'introduzione occasionale ed eccezionale, e allo stesso tempo un autentico tributo agli enormi risultati scientifici e organizzativi del Cardinale, principalmente attraverso la sua costante preoccupazione per lo sviluppo della Chiesa universale e numerosi sforzi per il corretto valore del diritto canonico nella Chiesa contemporanea. La pubblicazione è stata successivamente divisa in tre parti, che riguardano innanzitutto la persona del Festeggiato e le aree del suo servizio nei dicasteri vaticani, vale a dire prima il lavoro di molti anni nel Supremo Tribunale della Segnatura

Apostolica e adesso come prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica⁸.

Le aree di attività elencate e presentate sinteticamente formano un enorme patrimonio di ricerca e di didattica del Card. Zenon Grocholewski, in cui va sottolineato non solo il numero impressionante di affermazioni scientifiche, ma soprattutto la loro qualità e il rilievo dei trattati, indubbiamente importanti e attuali, problemi della Chiesa e del mondo contemporaneo. Ecco perché il mio predecessore, già citato, pronunciando un anno fa l'elogio a Poznań, ha sottolineato che il Card. Zenon Grocholewski „crea con gli altri la scienza, la incorpora nell'applicazione pratica e usa il suo talento divino per essa. Come autore di oltre 1500 pubblicazioni in oltre 20 lingue, si riferisce a questioni relative al diritto canonico processuale e matrimoniale, alla filosofia del diritto, alle questioni della cultura e recentemente dell'educazione⁹. Lo stesso Cardinale al Sinodo dei Vescovi dedicato all'Eucaristia, nella conclusione del suo discorso, ha indicato che, per loro stessa natura, numerose università cattoliche devono aderire al lavoro apostolico della Chiesa, e anche „in esse stesse l'Eucaristia deve essere apprezzata,

8 T. Rozkrut, „*Quod iustum est et aequum*”. *Scritti in onore del Cardinale Zenone Grocholewski per il cinquantésimo di sacerdozio*, a cura di arcivesc. M. Jędraszewki, Arcivescovo Metropolita di Łódź, p. J. Słowiński, Poznań 2013, p. 614; anche in: „*Annales Canonici*” 10 (2014), p. 1705.

9 G. Skrzypczak, *Laudatio a promotore habita*, op. cit., p. 27.

prima di tutto affinché gli studenti siano sempre più consapevoli e sempre più capaci di adempiere al loro dovere cristiano svolgendo varie professioni”¹⁰.

Conclusione

P. prof. dott. abilitato Józef Krzywda CM, per molti anni direttore dell’Istituto di Diritto Canonico della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia, nel riassunto della sua recensione e nella conclusione finale scrisse: „Nel tentativo di valutare l’agire complessivo di Sua Eminenza, il Card. Zenon Grocholewski, dobbiamo prima di tutto notare la ricca diversità dei suoi interessi, come pure l’attività e il servizio multilaterali per la Chiesa universale. A partire da un vivace impegno per gli studi nel campo del diritto ecclesiale, caratterizzato da eccezionali risultati scientifici, il Card. Zenon Grocholewski si dedicherà dapprima al lavoro scientifico e didattico presso la Facoltà di Diritto Canonico della Pontificia Università Gregoriana, la Pontificia

¹⁰ Card. Zenon Grocholewski, Prefetto della Congregazione per l’Educazione Cattolica (dei Seminari e degli Istituti degli studi) (Città del Vaticano), *Centalità del Sacramento nella formazione seminaristica*, in: *L’Eucaristia: fonte e culmine della vita e della missione della Chiesa*. XI Assemblea Generale Ordinaria del Sinodo dei Vescovi. Esortazione apostolica postsinodale *Sacramentum Caritatis* con commento di Rino Fisichella, a cura di R. Nardin, Città del Vaticano 2007, p. 268.

Università Lateranense e nello Studio Rotale di Roma. Per quanto riguarda la sua attività speciale in relazione alla Chiesa universale, essa sarà espressa principalmente nell'adempimento dell'ufficio di prefetto del Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica e poi di prefetto della Congregazione per l'Educazione Cattolica. Va notato che, svolgendo nel frattempo una serie di altri uffici, funzioni e compiti nella Curia Romana, il Card. Zenon Grocholewski contribuirà in modo significativo al rinnovamento delle sue strutture”.

A sua volta, P. prof. dott. abilitato Henryk Stawniak SDB, preside della Facoltà di Diritto Canonico presso l'Università Cardinal Wyszyński di Varsavia, già all'inizio della sua recensione ha scritto: „In essa, mi riferirò alla ricca vita e attività del Card. prof. dott. Zenon Grocholewski, prefetto emerito della Congregazione per l'Educazione Cattolica, precedentemente prefetto del Supremo Tribunale della Segnatura Apostolica, studioso di alta qualità e professore accademico, nonché un eccezionale Polacco. Personalità eccezionale e grandi meriti del Card. Zenon Grocholewski sono stati notati da molti centri scientifici in Polonia e nel mondo, concedendogli la dignità del dottore *honoris causa*. Pertanto, sarà difficile scrivere qualcosa di originale in una recensione al suo riguardo, ma numerosi dottorati onorari dimostrano che non vi sono dubbi sulla validità dell'idea presa dal Senato della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia”, e poi: „Con la decisione del Presidente della Repubblica di Polonia il prof. Lech Kaczyński

del 9 novembre 2009, il Card. Zenon Grocholewski è stato insignito della Croce di Commendatore con Stella dell'Ordine della Polonia Restituta per i meriti eccezionali in attività pubbliche per lo sviluppo della cooperazione tra la Repubblica di Polonia e la Santa Sede. Proprio in Polonia, prima nel 1998 all'Accademia di Teologia Cattolica di Varsavia, poi nel 1999 all'Università Cattolica di Lublino e nel 2004 all'Università Adam Mickiewicz di Poznań, i primi titoli del dottore *honoris causa* sono stati assegnati al Card. Grocholewski. È bello che la Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia amplia l'elenco delle università polacche che gli hanno dato questa dignità”.

Sorge quindi la domanda, probabilmente pubblica: cos'altro ancora dire o aggiungere a ciò che è già stato detto o scritto sulla persona e sul ricco e vario patrimonio del Cardinale? Forse sarà meglio porre un'altra domanda: cosa lo stesso Cardinale apprezza di più della vita finora passata, quanto ricca e creativa?

Questo è senza dubbio il segreto del cuore del Cardinale, ma cerchiamo di rispondere a questa domanda in modo limitato. Durante la conferenza dell'Associazione dei Canonisti Polacchi, che si è svolta a Łódź nel settembre 2008, quando è stata mostrata la diapositiva della solenne firma di Papa san Giovanni Paolo II della Costituzione apostolica *Sacrae disciplinae leges*, promulgante i canoni del nuovo Codice di diritto canonico, accanto al vescovo di Roma di allora, c'era un giovane vescovo Zenon Grocholewski, e lo stesso Cardinale

ha aggiunto che questa foto gli è particolarmente cara. Inoltre leggiamo in un'altra sua dichiarazione: „in un posto d'onore nel mio ufficio, così come nel mio appartamento, ho messo una foto che commemora il momento della firma del Codice di diritto canonico da parte del Santo Padre il 25 gennaio 1983. Sono presente in essa nel gruppo di alcune persone che circondano il Papa. Anche il Card. Józef Ratzinger faceva parte di questo gruppo. Mi trovo lì per ultimo perché allora ero vescovo solo per due settimane”¹¹.

Ponadto czytamy w innej jego wypowiedzi: „na honorowym miejscu w moim biurze, a także w moim mieszkaniu, umieściłem zdjęcie upamiętniające moment podpisania przez Ojca Świętego Kodeksu Prawa Kanonicznego 25 stycznia 1983 roku. Jestem na nim obecny w gronie kilku osób otaczających papieża. W tym gronie był też ówczesny kardynał Józef Ratzinger. Ja znajduję się tam na ostatnim miejscu, bo byłem wtedy zaledwie od dwóch tygodni biskupem”.

¹¹ S. Jaśkiewicz, *Ukazywać światu Chrystusa. Wywiad z kardynałem Zenonem Grocholewskim*, Poznań 2015, p. 50.

Eminenza,
Illustrissimo Signor Cardinale,
era ed è Eminenza stretto collaboratore dei cinque papi, inoltre ha ottenuto particolare onore nella sua vita – era due volte elettore del vescovo di Roma, durante i conclavi nel 2005 e 2013, dove come ha scritto san Giovanni Paolo II:

„E proprio qui ai piedi di questa misteriosa
policromia sistina
si radunano i cardinali —
una comunità responsabile dell'eredità delle
chiavi del Regno”.
(*Trittico romano*)

Cosa si può aggiungere?

Modificherò le parole del Cardinale dal discorso sulla persona del P. prof. Ignacio Gordon, che stava agli inizi della Tua educazione canonica, e riferirò le parole pronunciate il 4 maggio 2016 a Roma alla Tua persona¹². Senza dubbio bisogna molto sinteticamente indicare e sottolineare che il Cardinal Zenon Grocholewski è distinto nella ricerca scientifica e nel servizio multiplo per il bene comune, prima di tutto dalla cura di trovare la verità e cercare giuste soluzioni risultanti dall'amore

¹² Z. Grocholewski, *P. Ignacio Gordon, S.J. e la deontologia dell'insegnamento del diritto canonico. Nota*, „Periodica de Re Canonica” 107 (2018), p. 359–365.

Laudatio

per la Chiesa universale e dalla preoccupazione pastorale universale.

Possa questa testimonianza,
trasmessa alle numerose generazioni dei canonisti
di tutto il mondo,
essere per loro un sostegno eccezionale!

Eminenza! *Ad multos annos!*

Cracovia, il 24 giugno 2019
Solemnità della Natività di san Giovanni Battista

Zenon Card. Grocholewski

Lectio magistralis

*L'identità delle scuole superiori
ecclesiastiche
secondo san Giovanni Paolo II*

Il Concilio Vaticano II nella Dichiarazione *Gravissimum educationis* faceva una chiara distinzione tra scuole superiori cattoliche e scuole superiori ecclesiastiche (vedi n. 10–11). Questa distinzione fu successivamente inclusa nel *Codice di diritto canonico* promulgato da papa san Giovanni Paolo II nel 1983 (can. 807–821). Lo stesso papa ha anche pubblicato su questo argomento due documenti legislativi distinti, uno relativo alle scuole superiori ecclesiastiche, vale a dire la Costituzione apostolica *Sapientia christiana* nel 1979, l'altro che regola le questioni delle scuole superiori cattoliche, vale a dire la Costituzione apostolica *Ex corde Ecclesiae* nel 1990.

Ecclesiastiche sono quelle scuole superiori che si basano sulla Rivelazione e sono strettamente legate alla missione della Chiesa e quindi includono teologia, diritto canonico, storia della Chiesa, filosofia cristiana, educazione

cristiana, insegnamento sociale della Chiesa, ecc. Per *cattoliche* invece intendiamo le scuole superiori la cui materia di studio e insegnamento sono vari campi della conoscenza tenuti in lezioni anche in altre università, come per es. medicina, diplomazia, ingegneria, ecc., ma considerati alla luce dell'insegnamento della Chiesa.

Ci sono oltre 1.500 scuole superiori cattoliche in varie forme in tutto il mondo e questo numero sta crescendo. Invece le scuole superiori ecclesiastiche sono principalmente facoltà, esistenti indipendentemente o all'interno di un'università¹. Sotto la forma di un'università ecclesiastica, comprendente almeno quattro facoltà ecclesiastiche, fino a poco tempo fa esse esistevano solo nella Città Eterna (attualmente ce ne sono sette²). La prima università ecclesiastica fuori Roma è proprio la Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia, il cui decreto di erezione ho avuto l'onore di firmare il 19 giugno 2009³. Due anni dopo, fu fondata un'altra università di questo genere a Madrid (Universidad Ecclesiastica San Dámaso).

¹ Esse esistono anche in forma di ateneo, accademia o istituto.

² Pontificia Università Gregoriana (con collegati ad essa Pontificio Istituto Biblico e Pontificio Istituto Orientale), Pontificia Università Lateranense, Pontificia Università Urbaniana, Pontificia Università San Tommaso d'Aquino (comunemente detto „Angelicum”), Pontificia Università Salesiana, Pontificia Università della Santa Croce e Pontificia Università Antonianum.

³ Congregazione per l'Educazione Cattolica, Decreto del 19 giugno 2009, prot. n. 1344/2005.

Queste sono le uniche università ecclesiastiche al di fuori di Roma.

Quindi mi sento onorato di ricevere un dottorato *honoris causa* da questa prima università ecclesiastica fuori della Città Eterna, e ciò nel 10° anniversario della sua creazione, vale a dire l'elevazione della Pontificia Accademia Teologica di Cracovia alla dignità dell'università. Eloquente è pure il fatto che questo viene fatto durante l'inaugurazione del nuovo anno accademico.

Esprimo una sincera gratitudine a tutti coloro che hanno contribuito al conferimento di questo titolo a me – in particolare al Gran Cancelliere, Arcivescovo Marek Jędraszewski, a Sua Magnificenza, Rettore Padre prof. dott. abilitato Wojciech Zyzak e al Senato dell'Università – per la bontà mostrata.

Sono toccato dalla gentilezza espressa nei miei confronti nelle parole di Sua Magnificenza Padre Rettore, nonché nell'amichevole elogio di Padre prof. dott. abilitato Tomasz Rozkrut.

Mi sento onorato dalla presenza di così tanti illustri ospiti: in particolare Sua Eminenza il Cardinale Stanisław Dziwisz, che si è molto impegnato nella creazione di questa Università e ha grandi meriti a questo riguardo, arcivescovi e vescovi, rettori, professori e altro personale accademico, rappresentanti di autorità, di istituzioni scientifiche e culturali e di altri servizi pubblici, studenti e miei molti cari amici. Esprimo a tutti un cordiale „Dio vi ripaghi!”.

Possa il Buon Dio benedire questa Università, affinché si sviluppi ed arricchisca sempre di più la Polonia e il

mondo con il suo contributo creativo di pensiero e di bene.

In armonia con il significato della cerimonia odierna, cioè con la natura ecclesiastica fissata per questa Università e con il suo nome di Giovanni Paolo II, così come con il fatto che Papa Benedetto XVI l'abbia proprio eretta „ad honorandam memoriam sui insigni Praedecessoris [...] Ioannis Pauli II”⁴, nel mio breve discorso vorrei sottolineare i tre elementi dell'identità delle scuole superiori ecclesiastiche secondo l'insegnamento di san Giovanni Paolo II, riferiti rispettivamente alla fede, al Magistero della Chiesa e alla cultura. Per il tempo, mi limiterò a considerare e commentare la soprammenzionata costituzione apostolica *Sapientia christiana*. Ciò che presenterò è ancora valido. Sebbene la Costituzione *Sapientia christiana* sia stata sostituita da Papa Francesco due anni fa (8 dicembre 2017) con un'altra Costituzione, *Veritatis gaudium*, niente di ciò che cito, è stato modificato oppure omesso, ma si trova anche nella nuova costituzione apostolica di Papa Francesco⁵. D'altronde, si afferma chiaramente

4 Ibidem.

5 L'intero *Proemio* della Costituzione apostolica *Sapientia christiana*, spesso citato qui, contenente sei paragrafi (I-VI), è incluso nella Costituzione *Veritatis gaudium* come *Appendice*. Lo citerò indicando paragrafo con il numero romano ed accapo con il numero arabo. Invece gli articoli citati della parte normativa della *Sapientia christiana* si trovano il più spesso allo stesso numero nella *Veritatis gaudium*. Se sono inclusi nell'articolo a un numero diverso, lo indicherò nella nota a piè di pagina.

in essa che „la Costituzione apostolica *Sapientia christiana* ha rappresentato a tutti gli effetti il frutto maturo di grande opera di riforma degli studi ecclesiastici messa in movimento dal Concilio Vaticano II” (*Proemio*, n. 2) e che resta „pienamente valida nella sua profetica visione e nel suo lucido dettato” (*Proemio*, n. 1).

1. Le facoltà e università ecclesiastiche presuppongono la fede

Innanzitutto, vorrei sottolineare che secondo la *Sapientia christiana* le scienze ecclesiastiche implicano la fede.

Questo vale principalmente per la teologia e altri campi di conoscenza basati sulla Rivelazione. Ma si applica anche in una certa misura a tutte le scienze ecclesiastiche, perché sono sempre in qualche misura collegate ai requisiti della missione evangelizzatrice affidataci da Cristo. La *Sapientia christiana* richiede quindi che i docenti „che insegnano discipline concernenti la fede e la morale” emettano „la professione di fede” (art. 27 § 1), il che implica naturalmente che un non credente non è in grado di insegnare adeguatamente questi campi della conoscenza. Altrove, questa Costituzione afferma: „non sono da accettare sistemi e metodi, che non si possono conciliare con la fede cristiana” (art. 68 § 2⁶). Inoltre, questo

6 *Veritatis gaudium*, art. 71 § 2.

requisito della necessità della fede per comprendere e insegnare i campi della conoscenza basati sulla Rivelazione appare in tali dichiarazioni del documento trattato come: il compito delle scuole superiori ecclesiastiche è di trasmettere e testimoniare la fede (I, 3; III, 3, 4, 6; art. 26 § 2), i docenti devono essere „maestri della fede” per gli studenti (IV, 3), si tratta di formare testimoni di fede (II, 6), conducendo „a una vita di fede più pura e più matura” (III, 5), all’ „incremento della fede” (III, 7), alla crescente „esperienza della fede” (IV, 3).

Poiché per la teologia e altre scienze basate sulla Rivelazione proprio la Rivelazione è la fonte di conoscenza e saggezza, è la verità su cui basare e l’arricchimento intellettuale e spirituale, quindi colui che non crede nella Rivelazione non può essere teologo. Può solo essere un esperto della dottrina cattolica, ma non un teologo. Ciò si applica anche in una certa misura a tutte le altre discipline ecclesiastiche legate al riconoscimento delle verità rivelate, al loro potere di illuminare la realtà e alla loro attuazione nella vita della Chiesa. Questo non si applica solo alle scienze non legate alla Rivelazione, ma insegnate nelle scuole superiori ecclesiastiche, come per es. le lingue.

Non solo nel documento di san Giovanni Paolo II, ma l’insegnamento della Chiesa rende molto chiaro che per interpretare correttamente la Sacra Scrittura e le verità di fede, le capacità intellettuali non sono sufficienti, ma sono necessarie fede, preghiera e sottomissione allo Spirito Santo. San Paolo, scrivendo ai Tessalonicesi,

afferma: „rendiamo continuamente grazie a Dio perché, ricevendo la parola di Dio che noi vi abbiamo fatto udire, l'avete accolta non come parola di uomini ma, qual è veramente, come parola di Dio, che opera in voi credenti” (1 Ts 2, 13⁷). Nel breviario, la Chiesa ci dice di leggere le parole di san Bonaventura (1217/1221–1274): „è impossibile che uno possa addentrarsi nella Sacra Scrittura e conoscerla, se prima non abbia la fede infusa di Cristo che è lucerna”⁸. Papa Benedetto XVI nell'Esortazione apostolica postsinodale *Verbum Domini* (30 settembre 2010) sottolinea: „l'autentica ermeneutica della Bibbia non può che essere nella fede ecclesiale”⁹. Si potrebbe moltiplicare le citazioni di questo tipo.

Pertanto, la fede di coloro che praticano e insegnano le scienze ecclesiastiche è importante qui. Di solito

7 Vedi anche 2 Cor 4, 3–6.

8 Si tratta di *Breviloquium*: Liturgia delle ore, lunedì della quinta settimana del tempo ordinario. Questo testo in forma più piena è stato citato anche in: Benedetto XVI, Esortazione apostolica postsinodale *Verbum Domini* (30 settembre 2010) [di seguito: *Verbum Domini*], n. 29.

9 N. 29, vedi anche il testo integro n. 29–30, come pure n. 15–16, 47–48, 54–55. Inoltre significativo a questo riguardo è il discorso spontaneamente pronunciato da Papa Benedetto durante XII Assemblea Generale Ordinaria del Sinodo dei Vescovi, 14 ottobre 2008, il cui frutto è proprio Esortazione *Verbum Domini*. Vedi anche Pontificia Commissione Biblica, *L'interpretazione della Bibbia nella Chiesa*, 15 aprile 1993, II–III.

essa è semplicemente presupposta. Tuttavia, questo non è così semplice.

Infatti la fede può avere diversi gradi; può rafforzarsi e crescere in noi, ma può anche indebolirsi. Possiamo persino perderla per la nostra incuria. Questo è chiaro dal Vangelo:

- Dopo la descrizione del miracolo di Cana di Galilea, san Giovanni osservò: „e i suoi discepoli credettero in lui” (Gv 2, 11). Eppure essi hanno già creduto prima perché seguivano Gesù. Ovviamente l’evangelista voleva sottolineare che la loro fede si è rafforzata.
- Gesù ripetutamente rimproverava perfino i suoi discepoli perché si rivelavano persone di poca fede: per es. quando gridarono durante una violenta tempesta sul lago: „Salvaci, Signore, siamo perduti!”, Gesù rispose: „Perché avete paura, gente di poca fede?”¹⁰; Pietro, che camminando sull’acqua a un certo punto ebbe paura e cominciò ad affondare, Cristo lo rimproverò: „Uomo di poca fede, perché hai dubitato?” (Mt 14, 31); ai discepoli che domandavano perché non riuscirono a scacciare lo spirito malvagio dall’epilettico, Gesù rispose: „Per la vostra poca fede” (Mt 17, 20); dopo la risurrezione „apparve anche agli Undici, mentre erano a tavola, e li rimproverò per la loro incredulità e durezza di cuore, perché non avevano creduto a quelli che lo avevano visto risorto”¹¹.

¹⁰ Mt 8, 25–26; vedi anche Mc 4, 38.40; Lc 8, 24–25.

¹¹ Mc 16, 14. Cf. anche Mt 6, 30; 16, 8; Lc 12, 28.

- In altri casi, ha elogiato la fede di persone specifiche: circa il centurione di Cafarnao, che ha chiesto la guarigione di un servitore paralizzato, il Signore Gesù ha detto: „In verità io vi dico, in Israele non ho trovato nessuno con una fede così grande!” (Mt 8, 10; Lc 7, 9); una scena altrettanto toccante con la donna cananea si è conclusa con le parole del Signore Gesù: „Donna, grande è la tua fede! Avvenga per te come desideri” (Mt 15, 28); molte volte anche il Signore Gesù ha dato proprio la fede come ragione del perdono dei peccati o della guarigione da una malattia: „la tua fede ti ha salvata”¹².
- Gli apostoli chiesero al Signore: „Aumenta la nostra fede!” (Lc 17, 5).
- Durante l’Ultima Cena, il Signore Gesù pregò per Pietro che la sua fede non si spezzasse e gli comandò di rafforzare la fede dei suoi fratelli (Lc 22, 32).

Sì, la fede può crescere o indebolirsi in noi. Ognuno di noi è responsabile della propria fede, della sua crescita o indebolimento. La fede è una pianta delicata. Affinché sia viva e diventi matura, bisogna curarla e viverla.

Dal grado di fede dipende il grado di santità: infatti la santità non è altro che la fede pienamente ricevuta e vissuta. Dal grado di fede e di santità dipende anche in larga misura la capacità di comprendere la scienza rivelata, ovvero la qualità e l’efficacia della pratica e dell’insegnamento

¹² Vedi Mt 9, 2; 9, 22; 9, 29; 13, 58; Mc 2, 5; 5, 34; Lc 5, 20; 7, 50; 8, 48; 17, 19; 18, 42.

della teologia e di altre scienze ecclesiastiche. È significativo che i santi spesso, senza una grande educazione teologica, mostrassero una conoscenza molto approfondita delle verità rivelate¹³. Per es. santa Caterina da Siena non sapeva leggere o scrivere, e fu proclamata da san Paolo VI un dottore della Chiesa (4 ottobre 1970).

Torniamo a san Giovanni Paolo II, che è un'autorità, un modello e un'ispirazione speciali per la vostra Università.

Molto eloquente è l'ammirazione per la sua fede, espressa da Papa Benedetto XVI nella sua omelia durante la beatificazione del nostro grande Connazionale (1 maggio 2011). In quel momento egli riferì a san Paolo Giovanni Paolo II le parole di Elisabetta: „beata colei che ha creduto” (Lc 1,45), dicendo: „Beato te, amato Papa Giovanni Paolo II, perché hai creduto!”. „Beato te, perché hai creduto!”. Papa Benedetto XVI nella stessa omelia continuò: „è stato proclamato Beato un Papa, un Successore di Pietro, chiamato a confermare i fratelli nella fede. Giovanni Paolo II è beato per la sua fede, forte e generosa, apostolica. [...] La beatitudine eterna di Giovanni Paolo II, che oggi la Chiesa ha la gioia di proclamare, sta tutta dentro queste parole di Cristo: «Beato sei tu, Simone» e «Beati quelli che non hanno visto e hanno creduto!». La beatitudine della fede, che anche Giovanni Paolo II ha ricevuto in dono da Dio Padre, per l'edificazione della Chiesa di Cristo”. Ha concluso

13 Su questo tema cf. *Verbum Domini*, n. 48.

l'omelia con parole di preghiera, così tempestive di fronte all'attuale crisi di fede: „Beato te, amato Papa Giovanni Paolo II, perché hai creduto! Continua – ti preghiamo – a sostenere dal Cielo la fede del Popolo di Dio”.

Sono convinto che per la Pontificia Università di Giovanni Paolo II questo esempio di fede rimane sempre una sfida molto vitale.

2. La collaborazione con il Magistero della Chiesa

a. Nella *Sapientia christiana* san Giovanni Paolo II ha fortemente enfatizzato la dipendenza della ricerca scientifica e dell'insegnamento nelle facoltà ecclesiastiche dal Magistero della Chiesa. Nel *Proemio* di questo documento menziona l'assoluta adesione che queste Facoltà devono avere a tutta la dottrina di Cristo, il cui custode e interprete autentico è sempre stato, nel corso dei secoli, il Magistero della Chiesa” (IV, 1; cf. art. 3 § 2). E nella parte normativa leggiamo: Coloro poi che insegnano materie concernenti la fede e la morale, occorre che siano consapevoli che tale compito deve essere svolto in piena comunione col Magistero autentico della Chiesa e, in particolare del Romano Pontefice” (art. 26 § 2). Per quanto riguarda la libertà di insegnamento nelle facoltà ecclesiastiche, la *Sapientia christiana* afferma: „al tempo stesso appaia: a) che la vera libertà di insegnamento è contenuta necessariamente entro i confini della

Parola di Dio, così com'essa è costantemente insegnata dal Magistero vivo della Chiesa; b) che parimenti la vera libertà di ricerca poggia necessariamente sulla ferma adesione alla Parola di Dio e su un atteggiamento d'ossequio verso il Magistero della Chiesa, al quale è stato affidato il compito di interpretare autenticamente la Parola di Dio" (art. 39 § 1, 2°¹⁴). Per quanto riguarda le facoltà teologiche, essa richiede: „Nello studio e nell'insegnamento della dottrina cattolica deve sempre aver rilievo la fedeltà al Magistero della Chiesa. Nell'adempire l'ufficio didattico, [...] siano anzitutto impartiti quegli insegnamenti, che riguardano il patrimonio acquisito della Chiesa. Le opinioni probabili e personali, che derivano dalle nuove ricerche, siano modestamente proposte come tali" (art. 70¹⁵).

In relazione a quest'ultimo requisito, condividerò un mio ricordo. Quando l'Enciclica *Humanae vitae* di Papa Paolo VI apparve nel luglio 1968, facevo un corso di tedesco. C'erano varie voci critiche su questo argomento. Uno dei professori di questo corso mi ha chiesto di indicare il contenuto di questa Enciclica, indicando:

¹⁴ *Veritatis gaudium*, art. 38 § 1, 2°.

¹⁵ *Veritatis gaudium*, art. 73. Parlando dei diritti e degli obblighi dei fedeli laici, can. 227 del *Codice di diritto canonico* prevede, tra l'altro: „facciano in modo che [...] prestino attenzione alla dottrina proposta dal magistero della Chiesa, evitando però di presentare nelle questioni opinabili la propria tesi come dottrina della Chiesa”.

„Non sono interessato a ciò che lei pensa su questo argomento, voglio sapere cosa sta dicendo la Chiesa”. Questa domanda mi ha edificato, perché c’è un’enorme differenza tra la mia autorità e l’autorità della Chiesa. Alla luce della fede, sarebbe disonesto mettere nella pratica didattica la propria opinione sopra l’insegnamento del Magistero della Chiesa.

Le citate disposizioni sul ruolo del Magistero della Chiesa riflettono gli insegnamenti del Concilio Vaticano II, di cui san Giovanni Paolo II si è sentito entusiasta ed esecutore. Secondo la Costituzione dogmatica *Dei verbum* di questo Concilio, l’insegnamento della Chiesa si basa sulla sacra Tradizione e Scrittura, poiché esse sono la fonte della Rivelazione. „L’ufficio poi d’interpretare autenticamente la parola di Dio, scritta o trasmessa, è affidato al solo magistero vivo della Chiesa, la cui autorità è esercitata nel nome di Gesù Cristo”. È chiaro dunque – afferma il Concilio – che la sacra Tradizione, la sacra Scrittura e il magistero della Chiesa, per sapientissima disposizione di Dio, sono tra loro talmente connessi e congiunti che nessuna di queste realtà sussiste senza le altre, e tutte insieme, ciascuna a modo proprio, sotto l’azione di un solo Spirito Santo, contribuiscono efficacemente alla salvezza delle anime”¹⁶. Dunque – continua

16 Concilio Vaticano II, Costituzione dogmatica sulla divina Rivelazione *Dei Verbum* (18 novembre 1965) [di seguito: *Dei Verbum*], n. 10. Sulla corretta cooperazione dei teologi con il Magistero della Chiesa, vale la pena prestare attenzione all’Istruzione

lo stesso documento conciliare – quanto „è stato qui detto sul modo di interpretare la Scrittura, è sottoposto in ultima istanza al giudizio della Chiesa, la quale adempie il divino mandato e ministero di conservare e interpretare la parola di Dio”¹⁷.

Ciò ha già notato san Pietro, scrivendo nella sua seconda lettera: „Sappiate anzitutto questo: nessuna scrittura profetica va soggetta a privata spiegazione, poiché non da volontà umana è mai venuta una profezia, ma mossi da Spirito Santo parlarono alcuni uomini da parte di Dio” (2 P I, 20–21).

Una volta nella Congregazione per l’Educazione Cattolica ho incontrato un gruppo di teologi luterani che si sono convertiti al cattolicesimo. Ho chiesto loro cosa li ha maggiormente spinti ad avvicinarsi alla Chiesa cattolica. Risposero che la teologia, cioè la sua assenza o difetto nel luteranesimo a causa della mancanza di un autentico Magistero. Nelle denominazioni protestanti – hanno detto – tutti interpretano la Sacra Scrittura a loro piacimento. Tuttavia, Dio – se pretende che essa sia la norma della vita – non poteva gettare la comprensione delle Sacre Scritture in balia di varie interpretazioni possibili. Secondo la Chiesa cattolica, Dio non ha fatto questo, ma ha reso il Magistero della Chiesa una garanzia di corretta interpretazione.

della Congregazione per la Dottrina della Fede *Donum veritatis* del 24 maggio 1990, relativa alla vocazione ecclesiale del teologo.

¹⁷ *Dei Verbum*, n. 12.

Infatti, come ha ricordato Papa Benedetto XVI: „In realtà questi testi [biblici] non sono stati dati ai singoli ricercatori o alla comunità scientifica «per soddisfare la loro curiosità o per fornire loro degli argomenti di studio e di ricerca» (*Divino afflante Spiritu*). I testi ispirati da Dio sono stati affidati in primo luogo alla comunità dei credenti, alla Chiesa di Cristo, per alimentare la vita di fede e guidare la vita di carità”¹⁸. Già come Papa emerito, ha richiamato l’attenzione sul „rischio di diventare signori della fede, invece di lasciarsi rinnovare e dominare dalla fede”¹⁹.

Pertanto durante la santa Messa prima del rito della santa Comunione, chiediamo a Dio di „guardare [...] alla fede della sua Chiesa” (non alla mia fede o a quella di comunità presente, ma „alla fede della sua Chiesa”).

¹⁸ Benedetto XVI, Discorso ai partecipanti all’assemblea plenaria della Pontificia Commissione Biblica, 23 aprile 2009. Similmente Papa Francesco: „Ma la Bibbia non è una bella raccolta di libri sacri da studiare, è *Parola di vita* da seminare, dono che il Risorto chiede di accogliere e distribuire perché ci sia vita nel suo nome (cf. Gv 20, 31)” (Discorso alla Federazione Biblica Cattolica, 26 aprile 2019).

¹⁹ Benedetto XVI, Appunti, *La Chiesa e lo scandalo della pedofilia* (24 febbraio 2019), aggiunta speciale alla rivista *Nel frammento* 17 (2019) n. 2, p. 18 (III, 2, accapo 1). L’originale nel tedesco fra l’altro in: <https://www.vaticannews.va/de/papst/news/2019-04/papst-benedikt-xvi-wortlaut-aufsatz-missbrauch-theologic.html>.

b. Questo requisito della cooperazione con il Magistero della Chiesa appare tanto più essenziale se si tiene conto del fatto che le facoltà ecclesiastiche sono uno degli elementi molto importanti del compimento della missione di insegnamento affidata alla Chiesa. Quindi, i loro compiti e attività hanno una dimensione ecclesiale universale²⁰.

In questa prospettiva – come nota san Giovanni Paolo II nella *Sapientia christiana* – „Facoltà Ecclesiastiche [...] conferiscono titoli accademici a nome della stessa Sede Apostolica” (VI, 3), „per autorità della Santa Sede” (art. 2). E perciò „alle sole Università e Facoltà canonicamente erette o approvate dalla Santa Sede [...] compete il diritto di conferire i gradi accademici aventi valore canonico” (art. 6 i 9 § 1). E quando si tratta di „coloro che insegnano discipline concernenti la fede e la morale”, si è notato che essi „non insegnano per autorità propria, ma in forza della missione ricevuta dalla Chiesa” (art. 27 § 1). Dunque non c’è da stupirsi che per poter insegnare sia necessario per loro un adeguato *Nihil obstat* della Santa Sede (art. 27 § 2).

²⁰ Vedi Concilio Vaticano II, Dichiarazione *Gravissimum educationis*, particolarmente n. 10–12; *Codice di diritto canonico*, Libro terzo intitolato *De Ecclesiae munere docendi* (can. 747–833; 815–821).

3. *L'evangelizzazione della cultura*

Tutto ciò che ho detto finora acquisisce colori intensi e chiarezza speciale alla luce del compito fondamentale di tutte le facoltà e università ecclesiastiche di impegnarsi efficacemente e professionalmente nell'opera di evangelizzazione. Questa dimensione della loro missione è ripetutamente segnata nella *Sapientia christiana*. Non credo che sia necessario discuterne qui in senso olistico.

Tuttavia, un aspetto di questa evangelizzazione è degno di nota, molto fortemente messo in rilievo nel documento in questione. Si tratta della necessità di evangelizzare la cultura. Già all'inizio della *Sapientia christiana* viene sottolineata la necessità di sforzarsi di modo „che siano anche permeati della virtù dello stesso Vangelo i modi di pensare, i criteri di giudizio, le norme d'azione”, cioè „che tutta la cultura dell'uomo sia penetrata dal Vangelo” (I, 2). A questo proposito, si segnala che: a) „il distacco tra fede e cultura costituisce un grave impedimento all'evangelizzazione, mentre al contrario la cultura informata da spirito cristiano è un valido strumento per la diffusione del Vangelo” (I, 3); e b) „il Vangelo di Cristo, che è diretto a tutti i popoli di ogni età e regione, [...] è capace di permeare tutte le culture, così da illuminarle con la luce della Rivelazione divina, e purificare e rinnovare in Cristo i costumi degli uomini”²¹.

²¹ *Sapientia christiana*, I, 4, vedi anche II e art. 64 e 68 § 1.

Trattando l'obbligo delle università e delle facoltà ecclesiastiche di svolgere i compiti loro affidati, la *Sapientia christiana* esige anche da loro „che sia favorito il dialogo con i fratelli separati e con i non cristiani, e si risponda alle questioni emergenti dal progresso culturale” (III, 2), come pure che „si tengano in relazione con gli studiosi delle altre discipline, siano essi credenti o non credenti, e cerchino di ben intendere e valutare le loro affermazioni, e di giudicarle alla luce della verità rivelata” (III, 3), rilevando allo stesso tempo che „da questo assiduo contatto con la realtà stessa, anche i teologi sono incitati a ricercare il metodo più adatto per comunicare la dottrina agli uomini del proprio tempo, nella varietà delle culture” (III, 4²²).

Nei regolamenti per le facoltà di teologia leggiamo: „La Verità rivelata deve essere considerata anche in connessione con le acquisizioni scientifiche dell'età che si evolve, perché [...] la sua esposizione sia tale che, senza mutamento della verità, sia adattata alla natura e all'indole di ciascuna cultura” (art. 68 § 1). Per quanto riguarda le facoltà della filosofia cristiana, *Sapientia christiana* sottolinea che il loro obiettivo è anche „istruire gli studenti, in modo da renderli idonei [...] a promuovere la cultura cristiana ed a stabilire un fruttuoso dialogo con gli uomini del loro tempo” (art. 79 § 2²³). Anche per quanto riguarda le facoltà di diritto canonico, è stato osserva-

22 Vedi anche *Sapientia christiana*, art. 64 e 68 § 1.

23 *Veritatis gaudium*, art. 81 § 2.

to che il loro scopo è quello „di coltivare e promuovere le discipline canonistiche alla luce della legge evangelica” (art. 75²⁴).

Il tema della cultura e la necessità della sua evangelizzazione era del resto molto caro a san Giovanni Paolo II e presente in tutto il suo insegnamento. Particolare attenzione in questo argomento merita il suo intervento presso la sede dell’UNESCO il 2 giugno 1980, durante il quale ha affermato, tra l’altro: „L’uomo vive di una vita veramente umana grazie alla cultura. [...] La cultura è un modo specifico dell’«esistere» e dell’«essere» dell’uomo. L’uomo vive sempre secondo una cultura che gli è propria, e che, a sua volta, crea fra gli uomini un legame che pure è loro proprio, determinando il carattere interumano e sociale dell’esistenza umana” (n. 6). Pertanto – ha sottolineato in un altro luogo – „una fede che non diventa cultura è una fede non pienamente accolta, non interamente pensata, non fedelmente vissuta”²⁵.

E allo stesso tempo non bisogna dimenticare che se e per quanto una „cultura” non contribuisce al pieno sviluppo dell’umanità delle persone, non è una cultura autentica. Non è difficile notare che esistono varie forme di „cultura” (o subculture) che costituiscono l’aggressività

24 *Veritatis gaudium*, art. 77.

25 *Discorso al Congresso Nazionale del Movimento Ecclesiale di Impegno Culturale*, 16 gennaio 1982, n. 2; *Lettera con cui viene istituito il Pontificio Consiglio della Cultura*, 20 maggio 1982, accapo 7.

verso i diritti umani, e quindi non possono essere considerate come espressione di una vera cultura, sebbene siano profondamente radicate nelle tradizioni delle nazioni o delle società. Si potrebbe elencare qui un ampio elenco: vittime umane, discriminazione e maltrattamento delle donne, aborto, traffico di esseri umani, eutanasia, teoria del gender, LGBT, ecc. Nascondere la testa sotto la sabbia di fronte a tali pratiche in nome della diversità culturale è un grande errore²⁶.

Con questo in mente, è ovvio che le facoltà, e ancora di più le università ecclesiastiche, non possono chiudersi in se stesse, ma devono comprendere la loro missione in modo molto ampio, assumendo coraggiosamente una posizione qualificata, anche nel foro pubblico, in tutte le questioni delicate del mondo moderno riguardo all'esistenza umana socio-morale correlate alle verità rivelate, contribuendo così alla creazione di una vera cultura e difendendola da tutte le deviazioni.

Conclusion

Onorato col conferimento del dottorato *honoris causa*, vorrei augurare alla Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia sempre più dinamismo, radicato

²⁶ Vedi T. Bertone, *La Chiesa e la cultura*, in: *Recte sapere. Studi in onore di Giuseppe Dalla Torre*, a cura di G. Boni, E. Camassa, P. Cavana, P. Lillo, V. Turchi, vol. 1, Torino 2014, p. 67.

Lectio magistralis

nella fede di tutti i suoi contribuenti, basato sulla cooperazione con il Magistero della Chiesa e mirante anche ad arricchire la cultura contemporanea, che senza dubbio ne ha molto bisogno.

Doktoraty honoris causa

Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

2 czerwca 1990

KARD. AGOSTINO CASAROLI

19 października 1991

PROF. RADIM PALOUŠ

19 października 1991

PROF. PAULIUS RABIKAUSKAS SI

15 listopada 1991

KARD. DR ANDRZEJ MARIA DESKUR

21 października 1992

PROF. BURKHARD NEUNHEUSER OSB

19 listopada 1994

KS. PROF. BOLESŁAW KUMOR

8 grudnia 1996

PROF. BOGDAN AUGUSTYN JANKOWSKI OSB

21 października 1997

PROF. GEORGE VINCENT COYNE SI

23 czerwca 1998

PROF. HERMANN JOSEF POTTMEYER

14 kwietnia 2000
KARD. DR FRANCISZEK MACHARSKI

7 maja 2001
KARD. MILOSLAV VLK

13 maja 2003
KARD. AUDRYS JUOZAS BAČKIS

28 stycznia 2005
HANNA SUCHOCKA

3 czerwca 2005
PROF. FRANCISZEK ZIEJKA

8 czerwca 2006
KARD. PROF. MARIAN JAWORSKI

20 października 2007
PROF. CARL A. ANDERSON

3 marca 2009
PROF. JULIAN WOJTKOWSKI

8 czerwca 2012
KARD. PROF. TARCISIO BERTONE SDB

7 listopada 2012
KS. PROF. WENDELIN KNOCH

11 czerwca 2013
KS. PROF. STANISŁAW CZERWIK

11 czerwca 2013
KS. DR HIERONIM FOKCIŃSKI SI

10 października 2013
PROF. LORENZO ORNAGHI

30 czerwca 2015
PROF. ELIE WIESEL

3 lipca 2015
BENEDYKT XVI

16 października 2015
ABP CELESTINO MIGLIORE

22 czerwca 2016
PROF. MICHAŁ HELLER

16 października 2017
KARD. PROF. GERHARD LUDWIG MÜLLER

16 października 2019
KARD. ZENON GROCHOLEWSKI

Spis treści

<i>Dyplom</i>	3
<i>Biografia</i>	5
<i>Uchwała nr 24/2019 Senatu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie</i>	9
ks. prof. dr hab. Józef Krzywda CM <i>Opinia w sprawie nadania godności doktora honoris causa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II Jego Eminencji ks. kard. Zenonowi Grocholewskiemu</i>	13
ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak SDB <i>Recenzja w postępowaniu o nadanie godności doktora honoris causa Jego Eminencji kard. prof. dr. Zenonowi Grocholewskiemu</i>	43
ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut <i>„Moim honorem jest honor Kościoła powszechnego” Łgudacja z okazji nadania JE Zenonowi kard. Grocholewskiemu doktoratu honoris causa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie</i>	63
Zenon Kard. Grocholewski <i>Lectio magistralis Tożsamość wyższych uczelni kościelnych według św. Jana Pawła II</i>	83

<i>Biografia</i>	105
P. prof. dott. abilitato Józef Krzywda CM	
<i>Opinione concernente il conferimento della dignità del dottorato honoris causa della Pontificia Università Giovanni Paolo II a Sua Eminenza il Cardinale Zenon Grocholewski</i>	111
P. prof. dott. abilitato Henryk Stawniak SDB	
<i>Recensione nel procedimento di conferire la dignità del dottore honoris causa a Sua Eminenza il Cardinale Zenon Grocholewski</i>	143
P. prof. dott. abilitato Tomasz Rozkrut	
<i>„Il mio onore è l'onore della Chiesa universale”</i>	163
<i>Elogio in occasione del conferimento del dottorato honoris causa della Pontificia Università Giovanni Paolo II di Cracovia a Sua Eminenza Zenon Card. Grocholewski</i>	163
Zenon Card. Grocholewski	
<i>Lectio magistralis L'identità delle scuole superiori ecclesiastiche secondo san Giovanni Paolo II</i>	185
Doktoraty honoris causa	
<i>Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie</i>	206

Redakcja
Marta Mastyło

Redakcja techniczna
Pracownia Wydawnicza AD VERBUM

Projekt typograficzny
Marta Jaszczuk

Projekt okładki
Monika Winiarska

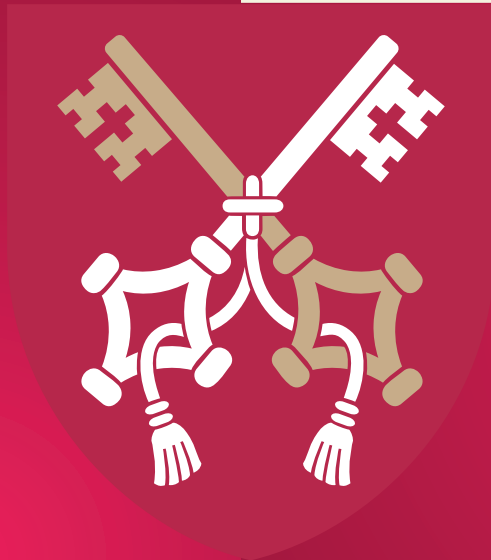
Tłumaczenie
ks. dr hab. Stanisław Wronka

ISBN 978-83-7438-847-4 (wersja drukowana)

ISBN 978-83-7438-848-1 (wersja online)

Copyright © 2019 by Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
ul. Kanonicza 25, 31-002 Kraków
tel. 12 421 84 16, 12 421 68 48
www.upjp2.edu.pl

**Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
w Krakowie**

31-002 Kraków, ul. Kanonicza 25

tel. 12 421 84 16

www.upjp2.edu.pl

ISBN 978-83-7438-847-4

9 788374 388474